

"LINNUT LENTÄÄ ESKARIIN"

Viskarikerhotoimintaa liikunnan ja kädentaidon keinoin

Minna Kortesalmi

Emilia Perttula

"LINNUT LENTÄÄ ESKARIIN"

Viskarikerhotoimintaa liikunnan ja kädentaidon keinoin

Minna Kortesalmi

Emilia Perttula

Opinnäytetyö

syksy 2013

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosionomi (AMK)

+ lastentarhanopettajan

virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Kortesalmi, Minna & Perttula, Emilia. ”Linnut lentää eskariin” Viskarikerhotoimintaa liikunnan ja kädentaidon keinoin. Helsinki, Syksy 2013, 108 s., 5 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma, sosionomi (AMK) + lastentarhanopettajan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyömme on työelämälähtöinen produktio. Tavoitteena oli aloittaa viskarikerhotoiminta Vantaan kaupungin Jokiuoman päiväkodissa. Viskarikerhotoiminnalla tarkoitetaan 5-vuotiaille lapsille suunnattua pienryhmätoimintaa. Viskarikerhon tavoitteena oli, että lapset harjoittelivat sosiaalisia taitoja ja kasvattaja tuki lasten ryhmäytymistä leikin kautta. Produktio sisälsi kymmenen suunniteltua ja ohjattua sekä arvioitua käden- taito- ja liikuntakerhotuokiota. Jokaisella kerhotuokiolla oli oma tavoitteensa, joka tuki lasten sosiaalisten taitojen harjoittelua ja ryhmäytymistä. Lisäksi tavoitteena oli, että työntekijät saivat uusia ideoita ja oivalluksia kädentaitoihin ja liikuntakasvatukseen. Produktion tarkoituksena ja tavoitteena oli tehdä myös produkti eli tuokiokansio, jossa on selkeät ohjeet, musiikki- ja väline-ehdotuksia sekä ideoita ohjaukseen.

Viskarikerho toteutettiin keväällä 2013 Vantaan kaupungin Jokiuoman päiväkodissa. Viskarikerhoon osallistuivat kaikki yhdeksän päiväkodin Rentukat-ryhmän 5-vuotiasta lasta. Ensimmäisellä kerhotuokiolla lapset keksivät viskarikerholle nimen Linnut. Jokainen kerhotuokio kesti noin 45 minuuttia, ja se aloitettiin kerhotauluun katsomisella ja edellistä tuokiota muistelemalla. Jokainen kerhotuokio noudatti samanlaista rakennetta ja jokainen tuokio päätettiin loppukeskustelupiiriin, jossa lapset saivat arvioida tuokiota. Lisäksi joka kerralla kerhotuokiota havainnoi ja arvioi yksi lapsiryhmän työntekijä. Suoritimme myös jokaisen tuokion päätteeksi vertaisarviointia toisillemme.

Lapset pääsivät harjaannuttamaan sosiaalisia taitojaan ja tuokion leikit tukivat hyvin tätä tavoitetta. Lapset kertoivat myös pitävänsä yhteistoiminnallisista leikeistä. Työntekijöiden mielestä viskarikerhotoiminta oli onnistunutta ja he kertoivat saaneensa paljon uusia ideoita omaan työhönsä. Opinnäytetyömme jäänee Jokiuomaan elämään, ja viskarikerhotoimintaa on siten helpompi toteuttaa siellä tulevaisuudessa. Lapset toivoivat jatkossakin sen kaltaista toimintaa. Lisäksi lapset kertoivat, että haluavat leikkiä viskarikerhossa leikittyjä leikkejä uudelleen.

Asiasanat: pienryhmät, kerhotoiminta, päivähoito, kädentaidot, liikuntakasvatus, kasvat-
tajat

ABSTRACT

Kortessalmi, Minna and Perttula, Emilia. Launching a day care activity for 5-year-old children at the Jokiuoma day care centre.

108 p., 5 appendices. Language: Finnish. Helsinki, Autumn 2013.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

Our thesis is a working life based production. Aim of the study is to launch children's day care activity called 'Viskari' for small groups of five-year-old children at the Jokiuoma day care centre in the city of Vantaa. The goal of this day care activity is to practice social skills and support team building through play. In addition, the day care activity takes into consideration children's interests and curiosities. The production includes ten planned and guided lessons of handicraft and physical training. Each lesson has its own aim that supports children's social and team skills. Furthermore, the objective is also to generate new ideas and realizations for day care workers about handicrafts and physical exercises. These day care lessons are collected to a folder which includes well-structured guidelines, music and equipment proposals as well as tips for guiding the lessons.

Material was collected and the five-year-old children day care activity was conducted in spring in 2013 at the Jokiuoma day care centre in the city of Vantaa. All five-year-old kids from the 'Rentukat' group participated the 'Viskari' activity. There were altogether nine kids. Each lesson took about 45 minutes. In the beginning of the each lesson, children looked at the blackboard and thought back of the previous lesson. Each lesson was structured in the same way and every lesson ended with the group discussion in which kids could evaluate the lesson. In addition, a day care worker observed each lesson and evaluated it by filling in the form. Each lesson was also peer reviewed by study conductors.

Kids appreciated collective play. Day care workers considered the 'Viskari' activity as successful and they reported that they got lots of new ideas for their own working. As a conclusion of our thesis, 'Viskari' activity is easier to carry out in Jokiuoma and also kids desired to have this kind of activity in the future. They are willing to do 'Viskari' plays again.

Key words: group, club, day care centre, handicraft, physical education, educator

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO	6
2 PIENRYHMÄTOIMINTA	7
2.1 Viskarikerho pienryhmätoimintana	10
2.2 Leikin merkitys pienryhmätoiminnassa	12
2.3 Sosiaalisten taitojen harjoittelu vertaisryhmässä.....	13
3 ESTEETTINEN ORIENTAATIO PÄIVÄHOIDOSSA	15
3.1 Liikuntakasvatus esteettisenä orientaationa	16
3.3 Kädentaidot esteettisenä orientaationa	19
3.4 Kasvattajan rooli liikunta- ja kädentaitotuokioissa	20
4 VISKARIKERHON KÄYNNISTÄMINEN JA MALLINTAMINEN.....	23
4.1 Toimintaympäristö	23
4.2 Tarkoitus ja tavoitteet	25
4.3 Suunnitteluvaihe.....	25
4.4 Toteutusvaihe	28
4.4.1 Me ollaan Linnut	30
4.4.2 Seikkailu viidakossa.....	32
4.4.3 Kevään merkit	35
4.4.4 Sulkapäähineet viuhumaan	36
4.4.5 Hei me tehdään kollaasi	39
4.4.6 Leikkivarjo mykkyrällä.....	40
4.4.7 Keväiset puut.....	43
4.4.8 Sanomalehtien rapinaa	44
4.4.9 Lasten katset auringossa.....	47

4.4.10 Lintu lentää eskariin.....	48
4.5 Tuokioiden arviointi	51
4.5.1 Lasten arviointia kerhotuokioista.....	54
4.5.2 Työntekijöiden arviointia kerhotuokioista	57
4.5.3 Vertaisarvioitsijan arviointia kerhotuokioista	59
5 POHDINTAA JA KEHITTÄMISAJATUKSIA.....	62
5.1 Eettisyys ja luotettavuus.....	65
5.2 Ammatillinen kasvu	67
5.3 Johtopäätökset.....	71
LÄHTEET.....	73
LIITE 1: Lupakirje viskarikerhoon osallistumisesta lasten vanhemmille	78
LIITE 2: Viskarikerhon arviointilomake työntekijöille	79
LIITE 3: Viskarikerhon vertaisarviointilomake	80
LIITE 4: Produktion vaiheet	81
LIITE 5: Viskarikerhon tuokiokansio	82

1 JOHDANTO

Haluamme tällä opinnäytetyöllämme tuoda esille viskarikerhotoiminnan tärkeää tavoitetta eli sosiaalisten taitojen kehittymistä ja ryhmäytymistä. Mielestämme päivähoito on yksi tärkeimmistä paikoista kodin lisäksi, jossa luodaan perusta lasten sosiaalisille taidoille. Kun lapsi siirtyy koulumaailmaan, nousevat kognitiiviset taidot keskiöön ja luokanopettajalla ei ole enää niin paljon resursseja tukea lasten sosiaalista kanssakäymistä. Viskarikerhotoiminnasta on usein sekä kasvattajilla että lasten vanhemmilla erilaisia näkemyksiä. Yksi näkemys on, että viskarikerhotoiminta on kognitiivisten taitojen harjoittelua varten. Lasten vanhemmat saattavat myös toivoa, että lapsi oppisi lukemaan viskarikerhossa. Päivähoidon kasvattajien tulisi tiedostaa tämä ristiriita ja rakentaa lasten oppimisympäristöä leikin kautta.

Tutkija Laura Repo (2013) on tutkinut paljon pienten lasten kiusaamista ja sen ennaltaehkäisyä. Lisäksi hän on tuonut esiin lasten sosiaalisen kompetenssin merkityksen kiusaamisen ennaltaehkäisyssä. Sosiaalisia taitoja onkin tärkeää harjoitella jo päiväkodissa, koska oppimalla jo pienenä huomioimaan toiset ihmiset on mahdollista vähentää esimerkiksi koulu- tai päiväkotikiusaamista (Tiensuu 2005, 6). Sensitiivisesti ja pedagogisesti toteutettu viskarikerhotoiminta tukee lasten sosiaalisia taitoja, mikä on tärkeää kiusaamisen ennaltaehkäisyssä. Tosin sosiaalisten taitojen harjoitteluun eivät riitä yksittäiset toiminnot, vaan sen tulisi olla jatkuvaa lapsen koko elämässä. Päivähoidon kasvattajalla on tärkeä vastuu myös omalla esimerkillään näyttää mallia ja toimia vastuullisena kasvattajana. Lisäksi tutkija Merja Koivula (2010) on väitöskirjassaan havainnut, että lasten ryhmäytymiseen ja yhteisöllisyyden löytymiseen kestää pidempi aika kuin yleensä on ajateltu. Hän esittääkin, että lasten ryhmäytymistä tulisi tukea esimerkiksi yhteisten leikkien kautta pitkäkestoisesti.

Olemme huomanneet, että joissakin päiväkodeissa viisivuotiaille järjestettävä pienryhmätoiminta on osana viikkosuunnitelmaa, kun taas toisissa päiväkodeissa viisivuotiaille ei ole ollenkaan eriytettyä toimintaa tai se on hyvin satunnaista. Päiväkodin perinteisessä suuryhmässä lasten yksilölliset tavoitteet vaikeuttavat toiminnan suunnittelua eli suuressa lapsiryhmässä on vaikeampi tukea lapsia yksilöllisesti. Pienryhmätoiminta on alkanut vakiintua päiväkodeissa juuri siitä syystä, että tällöin lasten yksilölliset tavoitteet voidaan ottaa paremmin huomioon suunnittelussa. (Heikka ym. 2011, 54–55.) Myös

valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (VASU) mainitaan, että päiväkodin tilojen suunnittelulla voidaan edesauttaa erilaisten vertaisryhmien toimintaa. Hyvin suunniteltu toimintaympäristö kannustaa pienryhmätoimintaan, jossa jokaisella on mahdollisuus osallistua vuorovaikutukseen. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 18.) Uskomme, että lapsen oppimista ja viihtyvyyttä esikoulussa edistää se, että lapsi kokee ryhmän omakseen.

Opinnäytetyömme on toiminnallinen produktio, jossa käynnistämme viskarikerhotoiminnan Vantaan kaupungin Jokiuoman päiväkotiin. Suunnittelimme ja ohjasimme kymmenen sosiaalisia taitoja ja ryhmäytymistä tukevaa kerhotuokiota viisivuotiaille lapsille. Kerhotuokiot rakentuivat kädentaitojen ja liikuntakasvatuksen ympärille. Jokaisella kymmenellä kerhotuokiolla on oma tavoitteensa ja samalla jokaisella kerralla suunnittelimme tuokiot niin, että niiden tarkoituksena oli kehittää lasten sosiaalisia taitoja ja ryhmäytymistä. Haluamme, että viskarikerho tulisi pienryhmämenetelmänä osaksi päiväkodin arkea ja kerhotuokioistamme työntekijät saisivat ideoita ja ajatuksia viskarikerhon toteuttamiseen tulevaisuudessa. Opinnäytetyöhömmme kuuluu lisäksi produkti eli tuokiokansio jonka avulla suunnittelemamme ja ohjaamamme tuokiot ovat helposti jaettavissa.

2 PIENRYHMÄTOIMINTA

Lapsilla on luontainen tarve kuulua ryhmiin, ja se on tärkeä osa hyvinvointia. Myös satunnaiset ja lyhytkestoiset ryhmämuodot ovat tärkeitä kokemuksia lapselle. Ryhmätoiminnan tavoitteet voidaan jakaa tehtävä- ja tunnetavoitteeseen. Tehtävätavoitteella tarkoitetaan sitä, miksi ryhmä on olemassa ja kokoontuu. Tunnetavoite tarkoittaa taas lasten välisiä sosiaalisia suhteita, ja tämä onkin tärkeää ryhmän kiinteydelle. Ryhmällä tulisi olla yhteinen päämäärä, jolloin muodostuu positiivista tai negatiivista sosiaalista keskinäistä riippuvuutta. Positiivinen keskinäinen riippuvuus tarkoittaa, että lapset auttavat ja tukevat toisiaan toiminnassa. Negatiivinen keskinäinen riippuvuus taas tarkoittaa, että lapset alkavat kilpailla keskenään, jolloin ryhmätoiminta ei ole tehokasta. Ryhmäprosessilla tarkoitetaan tapahtumaketjua, jossa lapset ovat järjestäytyneet ryhmäksi ja ovat jo löytäneet itselleen sopivat roolit. Lisäksi ryhmä on jo löytänyt ominaiset tavat olla vuorovaikutuksessa ja toimia yhdessä. (Peltomaa ym. 2009, 104–106.)

Pienryhmän mielekkyyden kannalta on tärkeää, että lasten kanssa käydään huolellisesti läpi se, mitä varten ryhmä kokoontuu. Ryhmä on lapsia varten ja osa toiminnan mielekkyydestä saattaa kadota, mikäli asiasta ei ole keskusteltu lasten kanssa perusteellisesti. (Muhonen, Lallukka & Turtiainen 2009, 53). Tämän jälkeen ryhmän muotoutumista ja ryhmäytymistä voidaan kuvata viidellä eri vaiheella, jotka ovat seuraavat: 1. Alkavassa ryhmässä ryhmäläisillä on erilaisia odotuksia ja aluksi he haluavat tarkkailla muita. Ohjaajan rooli nousee vahvasti esiin. 2. Ryhmän rakentumisessa vuorovaikutus alkaa lisääntyä ja ohjaajan rooli alkaa pienentyä. Ryhmälle muodostuvat omat säännöt, tavat ja kulttuuri, jotka tekevät eroa ryhmän ulkopuolisiin. Ryhmään saattaa myös alkaa muodostua alaryhmiä, joihin ohjaajan tulisi kiinnittää huomiota. 3. Tiivis ryhmä kehitysvaiheessa ryhmän alaryhmät alkavat tehdä yhteistyötä keskenään ja koko ryhmän luottamus alkaa kasvaa. Ryhmänohjaajakin on osa ryhmää, mutta tässä vaiheessa ryhmäläiset eivät vielä tuo omaa osaamistaan näkyviin. 4. Luovassa ryhmässä eli tiimissä ilmapiiri on avointa ja omia mielipiteitä voi tuoda vapaasti esiin. Ryhmän ulkopuolisia henkilöitä aletaan myös ottaa enemmän huomioon ja ryhmä pystyy tekemään erilaisia uusia kokeiluja. 5. Lopettamisvaiheessa tuetaan ryhmäläisten itsenäisyyttä ja uskallusta tuoda esiin omia taitojaan. (Vilen, Leppämäki & Ekström 2002, 274–276.)

Ryhmätoimintaan liittyvät aina sosiaaliset roolit, ja ne auttavat oman identiteetin muodostamisessa (Peltomaa ym. 2009, 104). Ryhmään tuleva uusi jäsen socialisoituu ryhmän tavoitteisiin, sääntöihin ja normeihin. Jotta uusi jäsen sopeutuu ryhmään, ryhmän jäsenet saattavat muokata omia roolejaan. Uusi jäsen joutuu usein lunastamaan oikeutensa kuulua ryhmään muilta ryhmänjäseniltä. (Pennington 2002, 93.)

Pienryhmälle on useita erilaisia määritelmiä (Savolainen 2013, 16). Ryhmät, joissa on 3–8 lasta, ovat usein nopeampia erilaisten toimintojen suorittamisessa kuin suuret ryhmät. Tällaisia pieniä ryhmiä voidaan kutsua pienryhmiksi. Lisäksi pienryhmissä lapset tulevat yksilöllisemmin huomioiduiksi. (Pennington 2002, 93.) Pienryhmän tavoitteena on lasten sosiaalisten taitojen vahvistaminen. Pienessä eriytetyssä ryhmässä aikuinen voi huomioida lapsen eri tavalla kuin suuressa ryhmässä. (Muhonen, Lallukka & Turtiainen 2009, 18.) Pienessä ryhmässä lapsi voi tulla yksilönä näkyväksi, ja aikuinen pysyy kohtaamaan ryhmänsä lapset yksilöllisesti. Lapsen on myös helpompi liittyä suu-

rempaan ryhmään, kun on ensin ryhmäytynyt pienryhmään. (Mikkola & Nivalainen 2011, 31–34.)

Ryhmän toiminnan suunnittelussa tulisi ottaa huomioon lasten yksilölliset tavoitteet sekä perheiden toiveet. Ryhmän iso koko vaikeuttaa ryhmän suunnitelman laadintaa ja sen vuoksi pienryhmätoiminta on vakiintunut yhä useamman päiväkodin toimintakulttuuriin. Ryhmän toimintasuunnitelmaa voi tällöin eriyttää pienryhmätason suunnitelmiksi. Pienryhmätoiminta antaa toimivan perustan lasten havainnointiin ja lapsesta on mahdollisuus saada monipuolisempi näkökulma kuin suurryhmässä. Kun lapsi tulee paremmin näkyväksi, on helpompi havaita hänen vahvuutensa, mielenkiinnon kohteensa ja tuen tarpeensa. (Heikka ym. 2011, 55.) Nykyään päiväkodeissa painopiste onkin usein pienryhmätilanteissa koko ryhmälle suunnattujen toimintojen sijaan. Tärkeää kuitenkin on, että pienryhmätoiminta perustuu pedagogisiin näkökulmiin eikä vain organisointi- tai tilanhallintakäytäntöihin. (Puroila 2003, 26–27.) Pienryhmätoiminta onkin pedagoginen valinta, joka tukee lapsiryhmän yhteisöllisyyttä. Lisäksi pienryhmätoiminnassa nousee keskeiseen rooliin vuorovaikutuksen merkitys. Pienempi ryhmä mahdollistaa sekä kasvattajan ja lasten välisen että lasten keskinäisen vuorovaikutuksen. Päivähoidon aikuislähtöisen ajattelumallin tilalle on tullut jo laajalti vuorovaikutuksen merkitystä korostava lapsilähtöinen ajattelu. (Opas 2013, 158–159.)

Kasvattajan tulisi liittää arviointi osaksi pienryhmän suunnittelua ja ohjaamista. Pienryhmätoiminnan merkitystä lapsen oppimisen kannalta tulisi jatkuvasti arvioida ja käyttää saatuja tietoja pedagogiikan suunnittelussa. Jotta arviointi voidaan kytkeä opetukseen, tulee kasvattajan tiedostaa, millaiseen kasvatus- ja oppimiskäsitykseen hänen opetuksensa perustuu. Heikan (2011, 56) mukaan arviointi kasvattamisen työvälineenä perustuu kontekstuaaliseen kasvatus- ja oppimisenäkemykseen, jonka taustalla on kontekstuaalisen kasvun teoria ja konstruktivistinen oppimisenäkemys. Kontekstuaalisuudessa otetaan arvioinnissa huomioon lapsen koko kasvuympäristö. Kasvattaja arvioi myös oman toimintansa vaikutuksia lapsen kehitykseen ja lapsiryhmän toimintaan. Myös lähikehityksen vyöhyke ohjaa suuntamaan arviointia keskeisiin asioihin. Pienryhmässä lapsi voi toimia lähikehityksensä vyöhykkeellä ja oppia suhteuttamaan taitojaan tilanteeseen sopiviksi. Lähikehityksen vyöhykkeellä on asioita, joista lapsi on kiinnostunut ja joita hän harjoittelee aikuisen tuella. Kasvattajan on hyödyllistä tietää, mitä lapsi jo osittain osaa, koska keskittymällä vain siihen mitä lapsi jo osaa, ei kasvattaja voi yhtä

tehokkaasti auttaa lasta saavuttamaan seuraavaa oppimisen vaihetta. (Heikka ym. 2011, 56–57.)

2.1 Viskarikerho pienryhmätoimintana

Viskarikerholla tarkoitetaan kerhomuotoista pienryhmätoimintaa, jota järjestetään viisi-vuotiaille lapsille päivähoitossa. Viskarikerhossa lapsi pääsee harjoittelemaan leikinomaisesti esikoulussa tarvittavia taitoja, kuten kynäkäyttöä, saksiotetta, vuoron odottamista ja yhteistyötaitoja. Viskarikerhotoiminta on kuitenkin vapaaehtoista eikä siihen ole mitään ohjeistusta, joten sen toteutuminen riippuu päiväkodin kasvatushenkilöstön kasvatusnäkemyksestä. (Henkilökohtainen tiedoksianto 2013 a.)

Lasten varhaiskasvatuksen sisällöt muodostuvat eri orientaatioiden ohjaamasta kokonaisuudesta, jotka perustuvat VASUUN. Kasvattajan tulisi sisällyttää näitä orientaatioita esimerkiksi retkiin ja lasten leikkeihin. Orientaatioita ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen. Orientaation tarkoituksena on, että lapselle kehittyisi sellaiset valmiudet, joiden avulla hän voi alkaa perehtyä ja vähitellen ymmärtää maailman monimutkaisiakin ilmiöitä. Leikki ja ilo on tärkeää kaikessa toiminnassa. Lasten oppimista ei tule kiirehtiä liikaa, koska varhaiskasvatuksen tavoitteena ei ole kyseisten oppiaineiden opiskelu. Varhaiskasvatuksessa lapsi ei suorita orientaatioiden sisältöjä eikä lapsille aseteta suoriutumista vaatimuksia. Lasten oppimisen valmiuksia tulee kuitenkin kehittää, ja orientaatiot antavat varhaiskasvatuksen kasvattajille suuntaa siitä, millaisia tilanteita ja kokemuksia heidän tulisi tarjota lapsille. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 27.)

Onnistunut viskarikerhotoiminta edellyttää, että huomioidaan lapsen ikä- ja kehitystaso. Viskarikerhotoiminnasta ei ole olemassa varsinaista teoretietoa, joten tärkeää onkin kuulostella, minkälaista toimintaa muualla on. Viskarikerhon tarkoituksena on vastata lapsen lisääntyvään tiedonhaluun ja kiinnostuksen kohteisiin. Leikin varjolla lisätään lapsen kiinnostusta numeroihin, kirjaimiin, muotoihin, käsitteisiin ja ryhmittelyyn. Esikoulua varten herätellään myös niiden lasten kiinnostusta, joiden kiinnostus kyseisiin asioihin ei ole vielä herännyt. (Henkilökohtainen tiedoksianto 2013, b.)

Espoolaisen yksityisen päiväkodin johtaja kertoo, että painetta opettaa lapsille asioita tulee usein lasten vanhemmilta. He saattavat odottaa lasten oppivan lukemaan, kirjoittamaan ja laskemaan päiväkodissa. Asuinalueesta saattaa myös riippua paljon, kuinka varhain lapsilta odotetaan akateemisia taitoja. Johtaja korostaa kuitenkin, että päiväkodin tehtävä ei kuitenkaan ole opettaminen vaan tutustuttaa lapsia erilaisiin asioihin ja herättää lapsen mielenkiintoa. Viskarikerhossa on myös mahdollista havainnoida lapsen mahdollisia haasteita ja selvittää mahdollisia tuen tarpeita tulevaa esikoulua varten. (Henkilökohtainen tiedoksianto 2013, a.)

Myös haastattelemamme päiväkodin varajohtaja korostaa leikkipedagogiikan ja leikissä oppimisen tärkeyttä varhaiskasvatusikäisillä. Varajohtaja korostaa, että päiväkodin tärkein tarkoitus on juuri sosiaalisten taitojen vahvistaminen, joihin koulun alettua ei enää voida kiinnittää yhtä suurta huomiota kuin päiväkodissa. Sosiaaliset taidot vahvistuvat leikin avulla samoin kuin ongelmanratkaisukyky. Samalla harjoitellaan leikkimistä kaikkien kanssa. (Henkilökohtainen tiedoksianto 2013, b.) Varhaiskasvatuksessa on tärkeää rohkaista lasta yhteistyöhön muiden lasten kanssa. Varhaiskasvattajan tehtävänä on tarjota lapsille sellaisia leikkejä ja tekemistä, jotka edellyttävät yhteistyötä. (Porter 2005, 58.)

Haastattelemamme vantaalaisen päiväkodin johtajan mielestä leikissä oppiminen on tärkeää. Kaikki toiminta tulisi tapahtua leikin varjolla niin, että leikkiin yhdistetään äidinkieltä, matematiikkaa ja muita aiheita. Myös ohjatut tuokiot, jos ne ovat lapsilähtöisiä, voidaan laskea leikiksi. Lapsilähtöisyys tarkoittaa muun muassa sitä, että huomioidaan lasten vireystaso ja ollaan valmiita joustamaan suunnitelmista. (Henkilökohtainen tiedoksianto 2013, c.) Lapsilähtöisyydessä lapsen tarpeet tulisi olla ensisijaisia mutta sitä ei tule sekoittaa lapsijohtajuuteen vaan esimerkiksi toiminnan johtaminen ja ohjaaminen on aikuisen tehtävä. Eeva Hujalan mukaan lapsilähtöisyyteen liittyy lapsen yksilöllisyyden kunnioittaminen ja tarpeiden tunnistaminen. (Kalliala 2008, 19, 22.)

2.2 Leikin merkitys pienryhmätoiminnassa

Viisivuotiaiden lasten tulee saada leikkiä niin päiväkodissa kuin kotona, koska leikki on merkittävimpiä lapsen oppimista ja kehitystä tukevia toimintamuotoja. Leikin tiedetään kehittävän lapsen mielikuvitusta, mutta sillä on lisäksi useita muita myönteisiä vaikutuksia lapseen. Leikki kehittää lapsen minäkuva ja itsetuntoa. Lisäksi leikkiessään lapsi oppii toisten kanssa toimimista ja vuorovaikutustaitoja. Leikin avulla harjoitellaan myös ongelmanratkaisua, valintojen tekemistä ja lapsen omien kokemusten käsittelyä. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2012, 11.)

Lasten leikit ovat usein omaehtoista leikkimistä, mutta ne voivat olla myös pedagogisesti suunniteltuja tuokioita. Joskus kuulee myös kritiikkiä siitä, että ohjatut tuokiot vievät aikaa lasten vapaalta leikiltä. Kasvattajien onkin tärkeää varmistaa, että vapaalle ja pitkäkestoiselle leikille jää riittävästi aikaa päivittäin, koska tiedetään, että vapaan ja spontaanin leikin kieltäminen lapsilta voi aiheuttaa jopa vahinkoa lapsen kehitykselle. (Frost 2010, 202.) Leikki voi näkyä myös pienryhmässä leikinomaisena hassutteluna sekä iloisena ja avoimena vuorovaikutuksena. Leikinomainen ilmapiiri pienryhmässä tukee ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta. Lisäksi voidaan puhua yhteistoiminnallisista leikeistä, jolla tarkoitetaan toimintaa jossa lapset rakentavat merkityksiä ja ymmärrystä yhdessä vuorovaikutuksen avulla. (Koivula 2010, 38.) Leikinomaiset työtävät monipuolistavat varhaiskasvattajan suunnittelemaa tuokioita ja pitävät lasten mielenkiintoa yllä toimintaa kohtaan. Lisäksi kasvattaja saa lasten leikeistä tärkeää tietoa lapsen kiinnostuksen kohteista ja kehitystasosta. (Vantaan varhaiskasvatussuunnitelma 2012, 11.) Kasvattajan tulisikin tuntea leikin lajit ja sen kehitysvaiheet, jotta hän osaa mahdollistaa oikeanlaiset leikit (Kalliala 2011, 41).

Varhaiskasvattajan tulee myös organisoida oppimisympäristöä niin, että leikki mahdollistuu. Leikillä on eri muotoja, jolloin kasvattajan tulee huomioida eri järjestelyt ja toimenpiteet eri leikkimuotoihin. Leikin muoto määrittelee myös, miten kasvattajan tulee osallistua tai ohjata leikkiä. Viisivuotiaiden lasten kohdalla ohjatussa leikissä kasvattaja toimii leikin ohjaajana ja kytkee leikkiin tarkoituksellisia oppimistehtäviä. Esimerkiksi lastentanssissa harjoitukset ovat leikinomaisia ja liikuntaa tulee ikään kuin leikkien. (Helenius & Korhonen 2005, 23.) Lisäksi ohjatussa leikissä lapsi pääsee irtautumaan helpommin tietystä leikkiroolistaan pois. Joskus lapsilla muodostuu jokin tietty leikki-

rooli ja kaava, jota he saattavat toteuttaa päivästä toiseen. Tällaiset lapset saattavat olla epävarmoja itsestään, jolloin jokin tietty rooli ja kaava antavat heille turvaa. Kasvattajan tehtävänä onkin tukea lasta leikkitaidoissa, ryhmässä olemisessa sekä rohkeudessa toimia ryhmässä. (Cantell 2010, 42–43.)

2.3 Sosiaalisten taitojen harjoittelu vertaisryhmässä

Lapsi viettää ison osan päivittäisestä ajastaan päiväkodissa, joten päiväkotiki on hänen tärkeimpiä sosiaalisen kasvu-ympäristön tarjoajia. Lisäksi hyvä päiväkodin kasvu-ympäristö tarjoaa lapselle riittävästi mahdollisuuksia ja kannustusta leikkimään, liikkumaan, tutkimaan ja ilmaisemaan itseään. Pienryhmä tarjoaa myös 5-vuotiaille lapsille vertaissuhteita. Vertaissuhteilla tarkoitetaan samantasoisten lasten välisiä suhteita. Usein lapset ovat myös suunnilleen samanikäisiä. Varhaiskasvatusikäisten lasten tavallisin vertaisryhmä on päiväkotiryhmä. Tämä ryhmä muodostaa sosiaalisen verkoston, jossa tapahtuu jatkuvasti vuorovaikutusta. Vertaisryhmän joillekin lapsille kehittyy usein ystävyys-suhteita, jotka ovat voimakkaampia ja tiiviimpiä kuin koko vertaisryhmän suhde. Vertaisryhmällä on tärkeä rooli psykososiaalisen kehityksen näkökulmasta ja lapsella on perustarpeena kuulua johonkin ryhmään. Vertaisryhmässä opitaan myös erilaisia taitoja, kuten yhdessä toimimista. Lisäksi vertaisryhmän avulla lapsi muodostaa minäkuvaansa. (Salmivalli 2005, 32–33.) Lapsen kokemus vertaisryhmästään voi olla positiivinen tai negatiivinen. Jos lapsi kokee olevansa vertaisryhmässään pidetty, tämä tukee hänen kehitystään. Jos lapsi taas kokee olevansa ei-pidetty tai syrjitty, tämä saattaa olla merkittävä riskitekijä hänen kehitykselleen. (Laine 2002, 13–16.)

Lapsi oppii ensimmäisten elinvuosiensa aikana vuorovaikutuksen peruselementit ja nämä kehittyvät koko ajan. Lapsi joutuu olemaan jatkuvasti vuorovaikutuksessa toisten lasten ja aikuisten kanssa. Vuorovaikutuksen kautta lapsi saa tietoa itsestään ja muista ihmisistä. Vuorovaikutukseen kuuluu sekä sanallista että sanaton viestintää. Sanaton viestintä tarkoittaa esimerkiksi lapsen eleitä, ilmeitä ja kosketusta. Sanattomalla viestinnällä on suuri merkitys vuorovaikutuksessa, ja usein hiljaisten lasten kohdalla sanaton viestintä on suuremmissa osassa kuin sanallinen. Sanallisessa viestinnässä on tärkeää, että lapsilla sama sana tarkoittaa samaa asiaa. Sanallisen viestinnän voidaan nähdä liit-

tyvän myös vallitsevaan kulttuuriin. Toimivassa vuorovaikutuksessa lapsen tulee myös osata kuunnella ja samaistua toiseen henkilöön. (Keränen 2006, 10–11.)

Päiväkodissa lapset ovat keskenään ja aikuisten kanssa jatkuvassa vuorovaikutuksessa, joten lapsilähtöisyyden tulisikin ohjata päiväkodin toimintaa. Sosiaalisen vuorovaikutuksen toteutumiseen tarvitaan kuitenkin sosiaalisia valmiuksia ja taitoja. (Huhtanen 2005, 8–10.) Lapset tarvitsevat sosiaalista kompetenssia, jotta osaavat toimia ryhmässä ja saavat siitä hyviä kokemuksia. Sosiaalisella kompetenssilla tarkoitetaan eri osa-alueita, jotka ovat sosiaaliset-, sosiokognitiiviset taidot, ystävyys- ja kaverisuhteet, negatiivisen sosiaalisen käyttäytymisen puuttuminen sekä sosiaalinen asema ryhmässä. (Repo 2013, 119.) Sosiaalisen kompetenssin kaksi mahdollisesti merkityksellisintä osa-alueita on sosiaaliset taidot ja vertaissuhteet. Lasten sosiaaliset taidot tulevat parhaiten esiin vertaisryhmässä ja vertaisten kanssa toimimisessa. (Neitola 2013, 101.) Heikon sosiaalisen kompetenssin seurauksena saattaa tapahtua kiusaamista (Repo 2013, 119).

Päiväkodin vertaisryhmässä alkaa muodostua myös hierarkkisia sosiaalisia rakenteita. Tämä tarkoittaa, että lapset pitävät eri lapsia eriarvoisina ja voivat määritellä, kenestä he pitävät. Tämän vaiheen kautta lapsille alkaa muodostua oma asema ja rooli ryhmässä. (Laine 2002, 13–16.) Lapsen aseman muodostumiseen vaikuttaa myös hänen persoonansa ja käyttäytymisensä. Toisaalta kun lapsi havaitsee oman sosiaalisen asemansa ryhmässä, hän tietää, mitä ryhmä odottaa häneltä. Näin lapsen käytös alkaa myös muoutoutua voimakkaammin tähän suuntaan. (Keränen 2006, 13.) Lapsi voi alkaa myös matkia ryhmän asenteita, pukeutumistyyliä ja mielipiteitä. Lapsella on halu miellyttää ryhmää, koska erilaisuutta ei helposti hyväksytä. (Harris 2000, 217.)

Tärkeää on muistaa, että sosiaalisia taitoja voidaan harjoitella lasten kanssa. Päiväkoti toimii oppimisympäristönä, jossa sosiaalisia taitoja harjoitellaan koko ajan arjessa. Kasvattajalla on tärkeä rooli mallintaa ja kertoa näistä taidoista, koska ilman aikuisen tukea lasten on vaikea kehittää sosiaalista kompetenssiaan. Sosiaalisia taitoja tukevat toiminnot päiväkodissa tuovat myös oman lisänsä lasten sosiaalisen kompetenssin tukemiseen. (Repo 2013, 120.) Nämä taidot osoittautuvat tärkeiksi tekijöiksi lapsiryhmän yhteisöllisyyden ja ryhmäytymisen onnistumisessa. Sosiaalisia taitoja ja ryhmäytymistä tulisi tukea pitkäkestoisesti päiväkodin toiminnassa. Esimerkiksi yhteiset leikit tukisivat lasten yhteisöllisyyttä ja ryhmäytymistä. Lasten kanssa tulisi myös keskustella, millainen

toimiva ryhmä on ja miten toisia lapsia kuuluu kohdella. Näin lapset sitoutuisivat paremmin toimimaan ryhmässä. (Koivula 2010, 166.)

3 ESTEETTINEN ORIENTAATIO PÄIVÄHOIDOSSA

Esteettinen orientaatio on laaja ja se avautuu havaitsemisen, kuuntelemisen, tuntemisen, luomisen, kuvittelun ja intuition avulla. Orientaation kohteista lapsille syntyy omakohtaisia kokemuksia, aistimuksia ja tuntemuksia kauneudesta, harmoniasta, melodiasta, rytmistä, tyylistä, jännityksestä ja ilosta sekä niiden vastakohtista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 28.) Esteettinen orientaatio toteutuu varhaiskasvatuksessa kuvataiteen, musiikin, käsityön, liikunnan, lastenkirjallisuuden, tanssin ja draamakasvatuksen tavoitteellisissa toimintatilanteissa. (Ruokonen & Rusanen 2009,10.) Liikuntakasvatus voi integroitua moniin eri varhaiskasvatuksen orientaatioihin. Liikuntakasvatuksen nähdään kuitenkin kuuluvan oleellisesti esteettiseen orientaatioon, jossa se voi tarkoittaa esimerkiksi lapsen mahdollisuutta kokea rytmiä, iloa, harmoniaa ja jännitystä. (Pönkkö & Sääkslahti 2013, 473–474.)

Esteettisen orientaation voi nähdä olevan mukana lapsen kaikessa toiminnassa, koska lapsi näkee ja kokee päivittäin hänelle uusia asioita (Pääjoki 2011, 109). Kasvattajan tehtävänä on luoda lapselle mahdollisuuksia esteettisiin kokemuksiin ja luoda ympäristöä, jossa lastenkulttuuri näkyy (Ruokonen & Rusanen 2009, 10). Lastenkulttuuria voidaan edistää taide- ja kulttuuripalvelujen tarjoamisen lisäksi tukemalla lasten omaa leikkiä tai kerrontaan perustuvaa kulttuuria (Opetus- ja kulttuuriministeriö ia).

Koska varhaiskasvatus tavoittaa suuren osan varhaiskasvatusikäisistä lapsista, on päivähoitolla mahdollisuus tasoittaa lasten taustoista ja sosioekonomisista eroista johtuvia kulttuurieroja. Aikuisella on vahva asema lastenkulttuurin tuottamisessa, kun muun muassa lastenmusiikki, näytelmät, elokuvat, tv-sarjat ovat aikuisten tekemiä. Aikuisten tulisi kuitenkin tehdä myös lasten omaa kulttuuria näkyväksi ja tukea lasten osuutta sen tuottamisessa. Tämä edellyttää aikuiselta sitä, että syvennyttään lapsen tapaan ajatella ja toimia ja kunnioitetaan lapsen näkemystä. (Ruokonen & Rusanen 2009, 11.)

Taidekasvatuksellisen ympäristön tulisi olla sellainen, jossa on tilaa lasten kiinnostuksen kohteille ja spontaanille leikille. Kasvattaja voi taidekasvatuksen avulla antaa lapselle mahdollisuuksia esteettisten peruskokemusten syntymiselle eli sellaisia kokemuksia, joiden varaan myöhemmät taidemieltymykset ja taideharrastukset perustuvat. Taidetta on mahdollisuus käyttää päiväkodissa monitasoisesti esimerkiksi spontaanisti arjen tilanteissa. Taiteen käyttöä arkisissa tilanteissa ovat esimerkiksi erilaiset vuorovaikutteiset loruleikit. Taiteellinen toiminta voi olla myös laulamista, tanssimista tai piirtämistä lapsen ideoista lähtien ja niitä monipuolistaen. (Ruokonen & Rusanen 2009, 12–13.)

Aikuisen tehtävä on ohjata lasta erilaisten tekniikoiden äärellä ja tarjota lapsille erilaisia välineitä kehittyvään ilmaisuunsa. Taidekasvatuksessa tärkeää on taide-käsityksen avoimuus ja se, että kuvallisen ilmaisun tapoja pidetään samanarvoisina. Lapsen mieli ei erottele taidelajeja toisistaan; käsillä tekeminen voi vaihtua nopeasti tanssiksi, erilaisiksi liikkeiksi, sisäisiksi pohdinnoiksi, mielikuviksi tai ajatusmatkoiksi. (Karppinen, Puurula & Ruokonen 2000, 6–7, 56.)

3.1 Liikuntakasvatus esteettisenä orientaationa

Liikuntakasvatuksella tarkoitetaan toimintaa, jossa liikunnalla on kasvatuksellinen näkökulma. Oleellista on, että liikunnassa on kasvatusta edistäviä toimintoja. Esimerkiksi päivähoitossa liikunnan avulla voidaan harjoitella sosiaalisia taitoja. (Laakso 2010.) Tällä hetkellä lastentanssi voidaan sisällyttää liikuntakasvatukseen, jonka tärkeimpänä tavoitteena on tuoda positiivisia elämyksiä lapselle. Lastentanssissa lapsi käyttää paljon mielikuvitustaan, jolloin toiminta on luovaa. Lisäksi liikkumista monipuolistetaan erilaisilla tarinoilla, jolloin lapsen luovaa toimintaa tuetaan (Pönkkö & Sääkslahti 2013, 469). Tanssi näyttäytyy jo luontevana osana päiväkotij- ja koulumaailmassa esimerkiksi kevätjuhlan ohjelmanumerona. Tosin tanssia itsenäisenä osana varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmissa vieroksutaan, koska kasvattajat ja opettajat ajattelevat, että tanssiin tarvitaan erityistä asiantuntijuutta. (Anttila 2009, 88.)

Liikunta- ja tanssituokioilla yhdistyvät teoria ja käytäntö sekä leikki ja todellisuus. Erilaisia osioita harjoitellaan yksin, pareittain ja koko ryhmän kesken, koska lapsilla on erilaisia tapoja oppia parhaiten. Lisäksi pareittain ja ryhmässä toimiminen tukevat lap-

sen sosiaalisten taitojen kehittymistä. Tanssituokioiden ovat kokemuksellista oppimista, joihin sisältyy tanssi-ilmaisua, luovaa tanssia sekä perusliikuntataitoja ja kehonhallintaa. Tanssi-ilmaisuun kuuluvat keskeisesti rytmiikka, laululeikit ja muu musiikin sisältö. Luovaan tanssiin kuuluvat improvisaatio, liikekokeilut, sommitelmat sekä esittävä tanssi. Perusliikuntataitoihin ja kehonhallintaan kuuluvat liikuntaleikit, tempu, erilaisten välineiden käyttö ja pientä akrobatiaa. Tanssituokioilla tulee ottaa huomioon myös tanssin peruselementit eli keho, aika, tila ja voima. (Rannikko & Ruotsalainen 2010, 7–10.)

Liikunta on lapselle myös terveyden ja hyvinvoinnin takaaja. Lapsen motoriset taidot kehittyvät liikunnan avulla, mutta fyysisten ominaisuuksien lisäksi liikunta tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Liikuntakasvatus onkin parhaillaan iloa, elämyksiä ja sosiaalisia taitoja tukevaa. Varhaiskasvatusikäisen 5-vuotiaan lapsen suositeltava liikunnan määrä koostuu pääosin hänen omaehtoisesta liikunnastaan. Pienin suositeltava määrä lapsen liikunnalle on kaksi tuntia päivässä reipasta ja hengästyttävää liikuntaa. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005, 10. Vuoden 2010 LATE-tutkimuksen eli lasten terveystutkimuksen mukaan lasten liikuntaan tulisi panostaa entistä enemmän. Tutkimustulosten mukaan lapset liikkuvat heidän kehitykseensä nähden liian vähän. (Lasten terveys -tutkimus 2010, 104.)

Lapselle tulisikin tarjota sellaiset olosuhteet, jossa hän voi liikkua ja leikkiä mahdollisimman paljon. Monipuolinen liikunta turvaa lapsen lihasten ja jänteiden kasvun. Lisäksi lapsen liikkuesssa päivittäin lapsen elimistö kuormittuu hyvällä tavalla ja tällä tavoin vahvistuu. Liikuntakasvatuksessa tulisikin tarjota riittävästi perusliikuntataitojen harjoittelemista, jolloin lapsi selviytyy myöhemmin arkielämän liikkumista vaativista tehtävistä. Perusliikuntataidoilla tarkoitetaan esimerkiksi kävelyä, hyppäämistä, juoksua ja pallon kiinniottoa (Pönkkö & Sääkslahti 2013, 464). Liikuntakasvatuksen karkeamotoriset taidot tukevat myös hyvin hienomotoristen taitojen oppimista (Asanti & Sääkslahti 2010, 85–86).

Omaehtoisen liikunnan lisäksi lapsi tarvitsee säännöllistä ohjattua liikuntaa. Liikuntakasvatuksen tulee olla hyvin suunniteltua, jolloin se on myös tavoitteellista. Lisäksi sen tulee olla lapsilähtöistä ja monipuolista. Varhaiskasvattajien ja vanhempien tulee tarjota lapselle riittävästi liikunnan mahdollisuuksia ja välineitä siihen. (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005, 11.) Varhaiskasvattajan tulee myös huomioida, että liikun-

nan oppimisympäristö on innostava ja vastaa lapsen kehitystarpeita (Pönkkö & Sääkslahti 2011, 147). Varhaiskasvatusiässä aloitettu liikunta on tärkeässä asemassa lapsen innostumiseen elinikäiseen liikuntaan ja liikkuminen jatkuu myös aikuisiällä (Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005, 10).

Liikunta tukee myös lapsen kognitiivisia taitoja, joita ovat esimerkiksi ajatteluun, havainnointiin ja kieleen liittyvät taidot. Lapsen geneettiset tekijät määrittelevät kognitiivisten taitojen perustan, mutta ympäristöllä on myös suuri merkitys taitojen muokkautumiseen. (Pönkkö & Sääkslahti 2013, 464.) Liikkuessaan lapsella on kaikki aistit käytössään, joten liikunta on hyvää harjoitusta oppimisvalmiuksien kehittymiseen. Lisäksi liikuntatuokioiden kaikkien aistien käyttö vahvistaa muistijälkien muodostumista, joihin on helpompi palata myöhemmin. Liikunta tukee myös sanojen ja käsitteiden opettelua. Esimerkiksi korkeuseroja voidaan hahmottaa hyppäämällä matalalle ja korkealle penkille. (Asanti & Sääkslahti 2010, 87–88.)

Liikunta tukee lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä. Sosiaaliset taidot ovat taitoa olla vuorovaikutuksessa muiden lasten ja aikuisten kanssa. Sosiaalisten taitojen vahvistumiseen tarvitaan empatiakykyä eli lapsi tunnistaa muiden tunteita ja osaa arvioida oman toimintansa seuraamuksia. Jos lapsi on psyykkisesti tasapainossa, hänen vuorovaikutuksensa on hyvää. Takala, Kokkonen ja Liukkonen (2009) ovatkin tutkineet päiväkotilasten sosioemotionaalisten taitojen kehittymistä liikuntatuokioissa. Heidän mukaansa liikuntatuokio on hyvä ympäristö tukea lasten sosiaalisten taitojen harjoittelua. Lapsen terveeseen itsetuntoon tarvitaan myös turvallista hoivaa ja kasvatusta sekä mahdollisuutta itsensä ilmaisemiseen. Liikunta on lapselle yksi mahdollisuus ilmaista itseään. Usein liikunta onkin lapsille mielekkäin tapa ilmaista itseään kehollisesti. Liikunta tukee myös lasta käyttämään kehoaan luovasti ja esteettisesti. Sosiaaliin taitoihin liittyy myös eettis-moraaliset käsitykset. Lasten liikkeessä ryhmässä tulee usein ristiriitatilanteita, jolloin lapsi joutuu opettelemaan tunteiden ilmaisun säätelemistä. Lisäksi lapsi huomaa, että yhteisillä pelisäännöillä ja niitä noudattamalla leikki onnistuu. (Asanti & Sääkslahti 2010, 88.)

3.3 Kädentaidot esteettisenä orientaationa

Käsillä tekemisen kautta lapsi oppii maailmasta ja kokee iloa pystyessään luomaan jotain itse. Erilaisten materiaalien tunnustelu ja yhdistely tutustuttaa lapsen eri materiaalien ominaisuuksiin. Taiteen tekemisen ja kädentaitojen harjaannuttamisen prosessissa yhdistyy lapsen mielikuvitus, leikki ja yllätyksellisyys, joista lapsi lumoutuu. Suomessa mahdollisuutta taidekasvatukseen on haluttu tarjota jo aivan pienestä pitäen. Tärkeää on kuitenkin määrittellä se, mitä taidekasvatuksella halutaan viestittää, ettei toiminnasta tule päämäärätöntä taidehakuisuutta. Myös lasten kanssa voi avata keskustelua siitä, miksi ylipäänsä taidetta on ja mitä merkityksiä sillä on kulttuureille ja ihmisen omalle hyvinvoinnille. (Karppinen 2001, 107–109.)

Lapsi on luonnostaan luova. Lapsen luontaista luovuutta ei tulisi tuhota liiallisilla määräyksillä ja ohjeilla, vaan antaa lapsen vapaasti ilmaista itseään ja sitä kautta löytää oppimisen iloa. Lasten projekteille ei tulisi asettaa liian tiukkoja määräaikoja, koska silloin lasten välille syntyy herkästi kilpailua. Kasvattajien tulisi rohkeasti vastustaa niitä tehokkuusvaatimuksia, joita kohdistetaan jo pieniinkin lapsiin. (Uusikylä 2001, 16,18.) Vertaisryhmä saattaa vaikuttaa lapsen luovaan toimintaan ja ilmaisuun. Lapsille tärkeää on se, että kädentaidollinen ja taiteellinen toimijuus on yhteisöllistä ja vuorovaikutteista toisten lapsien kanssa. Siksi esimerkiksi yksin tekemisen rinnalle kannattaa päivähoitossa tuottaa yhteisiä isoja maalauksia tai teoksia. Lisäksi materiaaleilla on keskeinen merkitys käsillä tekemisessä. Materiaalien laadukkuus ja monipuolisuus ovat tärkeitä asioita mielekkäässä tekemisessä. Varsinkin uudet ja vieraat materiaalit herättävät lapsessa usein kiinnostusta. (Pääjoki 2011, 114–115.)

Varhaiskasvatuksessa kädentaidoilla tarkoitetaan leikinomaista elämysten ja kokemusten kartuttamista monipuolisten tekniikoiden, materiaalien ja välineiden avulla. Varhaiskasvatuksessa harjoitetaan kädentaitoja usein esimerkiksi kuvataiteen ja askartelun avulla. Askartelemalla harjoitellaan ryhmässä tekemistä, luovaa toimintaa, sorminäppäryyttä sekä kokeillaan eri materiaaleja. Askartelun avulla voidaan lisäksi orientoitua eri kansallisiin perinteisiin ja vuodenaikoihin. Avaruudellisen hahmottamisen kehittyminen on yksi tärkeimmistä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Erilaiset kolmiulotteiset rakentamis- ja askartelutehtävät kehittävät lapsen avaruudellista hahmotuskykyä. Kädentaitojen

avulla lapsi voi kehittää luovuutta, pitkäjänteisyyttä ja keskittymiskykyä. (Karppinen 2009, 59–61.)

Kädentaitoja vaalivassa kasvatusympäristössä lapsi kokee oppimisen iloa tutustuessaan erilaisiin materiaaleihin, väreihin ja muotoihin. Taiteellisen yhdessä tekemisen kautta lapsi kehittyy niin yksilönä kuin ryhmän jäsenenä. Kädentaitoja lapsi tarvitsee arkipäiväisissäkin asioissa, kuten nappien sulkemisessa tai nauhojen solmimisessa. (Karppinen 2009, 57.) Lapsella tulee olla mahdollisuus kehittää monipuolisesti kädentaitojaan muun muassa piirtämällä, maalaamalla tai askartelemalla. Kuvallinen työskentely esimerkiksi mahdollistaa hieno- ja karkeamotoriikan, silmän ja käden yhteistyön sekä aistien harjoittelun. (Rusanen 2009, 52.) Varhaiskasvatuksessa luodaan pohja lapsen myöhemmälle suhtautumiselle taiteeseen ja päiväkodinkin tilat itsessään voivat olla lapselle taide-elämys. Aikuiset voivat osoittaa kunnioitusta lasten töille laittamalla niitä esille. On tärkeää tarjota lapselle eri ilmaisun välineitä, kuten muovaamista, maalaamista, piirtämistä, leikkaamista tai rakentamista. Tällöin jokaisen lapsen omimmat kyvyt voivat tulla esille. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 23–24 ; Koivunen 2009, 44.)

Kädentaitoharjoituksissa suunnitelmallisuus on tärkeää. Aiheiden tulisi lähteä lasten kiinnostusten kohteista, liittyä lapsen arkeen ja lähiympäristöön tai olla mielikuvitusta innostavia. Harjoitusten tulisi myös tuoda lapsille iloa ja onnistumisen kokemuksia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 27.) Ohjaajan tehtävänä kädentaitotuokioissa on organisoida toimintaa sekä välineiden ja materiaalien käyttöä. Ohjaaja myös tukee luovaa työskentelyä ja luo ilmapiirin rauhalliseksi luovaa työskentelyä varten. Innostava ja luova ilmapiiri ei synny itsekseen, vaan se muodostuu monista tekijöistä, kuten virikkeellisestä ympäristöstä ja toisten huomioimisesta. (Rusanen 2009, 53.)

3.4 Kasvattajan rooli liikunta- ja kädentaitotuokioissa

Hyvä ohjaaja ja kasvattaja välittää aidosti lapsista ja lapset kokevat olevansa tärkeitä. Kasvatusfilosofi Simo Skinnari puhuikin pedagogisesta rakkaudesta, jolla voidaan tarkoittaa kasvattajan aitoa välittämistä ja empatiaa lapsia kohtaan. Skinnarin mukaan kasvatuksen ja ihmisyyden ydin onkin rakkaus ja jokainen lapsi on täydellinen yksilö. (Skinnari 2005, 25–26.) Välittävä kasvattaja osaakin viestittää lapsille, että heistä välite-

tään, vaikka he epäonnistuisivat. Hyvän kasvattajan tulee käyttää myös luovuuttaan tuokioilla. Tuokiot sujuvat harvoin täysin valmiiden suunnitelmien mukaan, joten kasvattajan tulee luottaa omaan kokemukseensa ja soveltaa tuokioita lasten mukaan. Hyvät oppimistapahtumat ovatkin usein sidoksissa kasvattajan luovuuteen ja lasten kohtaamiseen yksilöllisesti. (Autio & Kaski 2005, 66.)

Kasvattajan tulee tiedostaa eräitä tärkeitä ominaisuuksia ja toimintatapoja, jotta tuokiot voivat onnistua. Kasvattajan tärkein ominaisuus on olla aito. Kasvattajan tulee olla oma itsensä ja ohjata lapsiryhmää hänen omalla persoonallisella tavallaan. Jollei kasvattaja ole ryhmänohjaustilanteessa aito, lapset huomaavat sen heti. Lisäksi kasvattajan epäaito olemus ja toiminta antavat lapsille ristiriitaisia viestejä. Lapset saattavat myös luulla, että kasvattajan ristiriitainen viestintä johtuu heistä. Kasvattajalla tulee olla myös hyvä itsetuntemus, jolloin hän tiedostaa olemassa olevat motiivinsa ja tunteensa lapsiryhmää kohtaan. Tunnistaessaan nämä tunteet, kasvattaja pystyy arvioimaan paremmin, kuinka tasapuolinen hän on lapsille. Itsetuntemusta voidaan myös vahvistaa avoimella ilmapiirillä, jossa lapset saavat antaa palautetta kasvattajan toiminnasta ja tuokiosta. (Autio & Kaski 2005, 64.)

Kasvattajan tulee myös kannustaa ja antaa palautetta jokaiselle lapselle. Lasten positiivisten kokemusten myötä heidän sisäinen motivaationsa toimia kasvaa (Jaakkola, Sääkslahti & Liukkonen 2009, 51). Lisäksi kasvattajan tulee huomioida jokaisen lapsen kehitystaso ja soveltaa kyseisiä harjoituksia lapselle sopivaksi. Esimerkiksi kasvattajan kannustuksella myös ujut ja eivät niin liikunnalliset lapset motivoituvat jatkamaan liikumista. Kasvattajan tulee myös voittaa lasten luottamus itselleen. Kasvattajan tulisikin olla lapsille rehellinen ja turvallinen aikuinen, joka asettaa myös rajoja. Luottamuksellinen ilmapiiri ilmenee myös toisinpäin. Kasvattajan tulee luottaa lasten taitoihin ja kykyihin, jolloin lapset alkavat olla yhä enemmän oma-aloitteisempia ja heidän itseluottamuksensa kasvaa. Tuokioiden turvallisuus näyttäytyy kahdella eri tavalla. Didaktiikan näkökulmasta tuokiosuunnitelmien ja tuokiorakenteiden tulee olla turvallisia sekä kasvatuksellisesta näkökulmasta katsottuna tuokioilla toimiminen ja oleminen on turvallista. (Autio & Kaski 2005, 66.)

Kasvattajalla on tärkeä rooli lapsen luovan toiminnan tukemisessa. Kasvattajan tulisi ymmärtää lasten erilaisia persoonallisuuden piirteitä, jotka vaikuttavat heidän toimin-

taansa. Vaikka lapsen persoonallisuudesta riippuu, millä tavoin lapsi on kiinnostunut eri tehtävistä, voi kasvattaja kannustaa kaikkia mielekkäiden tehtävien avulla luovien piirteiden kehittymiseen. Kasvattajan kyky eläytyä lapsen mielikuvitusmaailmaan sekä kyky sitoa aihe lapsen arkielämän toimintoihin ja tilanteisiin ovat tärkeitä. (Mäki-Tuominen & Aalto 2010, 113.)

Kasvattajan tulee hallita kädentaitotuokioilla käytettävä tekniikka, siihen liittyvät materiaalit ja välineet. Kädentaidollisten tehtävien tulee olla tavoitteellista ja huolellisesti suunniteltua sekä niissä tulee ottaa huomioon lasten ikä ja motoriset taidot. Kasvattajan tulee huomioida, että useiden hienomotoristen taitojen kehittämiseen lapsi tarvitsee paljon harjoittelua eli useita toistoja. Lapset oppivat taitoja myös eri tahtiin, riippuen esimerkiksi siitä, kannustetaanko lasta kotona hienomotoriikkaa harjaannuttaviin harjoituksiin. (Mäki-Tuominen & Aalto 2010, 117.)

Liikunta- sekä kädentaitokasvatuksessa lapsen oppimiseen vaikuttavat kolme eri tekijää, jotka ovat yksilö, olosuhteet ja annettu tehtävä. Kasvattajan tulee huomioida näiden kolmen tekijän luomia erityisvaatimuksia sekä lisäksi arvioida niitä. Kasvattajan tulee huomioida myös tuokioita suunniteltaessa lasten kokemukset sekä kehitystasot. (Autio & Kaski 2005, 56–57.) Lisäksi tulee muistaa lasten osallisuus tuokioiden suunnittelussa. Lasten osallisuus tuokioilla voi tarkoittaa myös, että jokaisella lapselle löytyy mielekäs tehtävä ja kaikki pääsevät mukaan leikkiin. (Pulli 2013, 15.) Kasvattaja tekee tiedostettuja tai tiedostamattomia valintoja päättäessään, onko kaikkien tarkoitus tehdä esimerkiksi jokin askartelutehtävä täsmälleen annetun mallin mukaan vai sallitaanko lapsen omat ideat ja luovuus. (Rusanen & Torkki 2001, 98–99.)

Kasvattajan tärkeä tehtävä on järjestää tilat ja materiaalit sekä luoda ympäristö, joka houkuttelee toimintaan. Lisäksi kasvattajan tulee luoda ryhmään rauhallinen, salliva ja ystävällinen ilmapiiri. Päiväkodissa tulisi olla taiteelliseen työskentelyyn tarvittavia välineitä ja isoja pöytiä lasten käytössä sekä lisäksi erilaisia materiaaleja ja muotoja lasten katseltavissa ja tunnusteltavissa. (Rusanen & Torkki 2001, 98–99.) Esimerkiksi jonkin teeman ympärillä työskentely on hyvä tapa organisoida toimintaa. Teeman parissa työskentely sitouttaa jäseniä sekä auttaa toimintaa yhteishengen kasvaessa. (Rusanen & Torkki 2001, 98–99.) Liikunnan ohjauksessa taas yksi tärkeimmistä tavoitteista on

saada lapsi innostumaan liikunnasta, jolloin siitä tulisi osa hänen elämäänsä. Kasvattajan tuleekin tarjota riittävästi tietoja, taitoja ja asenteita, jotta tämä olisi mahdollista.

4 VISKARIKERHON KÄYNNISTÄMINEN JA MALLINTAMINEN

Seuraavaksi kerromme, miten opinnäytetyömme on edennyt. Ensiksi esittelemme Jokiuoman päiväkodin, yhteistyötahomme. Tämän jälkeen kerromme opinnäytetyömme taustoista ja tavoitteista sekä suunnitteluvaiheesta. Olemme raportoineet jokaisen kerhotuokion ja ne löytyvät myös taulukosta (TAULUKKO1). Lopuksi olemme raportoineet kerhotuokioiden arvioinnit ja niille on myös oma taulukko (TAULUKKO 2).

4.1 Toimintaympäristö

Opinnäytetyömme yhteistyötahona on Vantaan kaupungin Jokiuoman päiväkotit. Jokiuoma kuuluu Kaivokselan toimintayksikköön. Jokiuoman päiväkodissa toimii viisi lapsiryhmää: Rentukat, Kaislat, Ulpukat, Lumpeet ja Vesiheinät. Lisäksi Jokiuoman päiväkodissa toimii hoitoapupalvelupiste. Jokiuoman päiväkodin Rentukat-ryhmässä on yhdistetty 4–5-vuotiaat lapset ja esikoululaiset. Ryhmässä on yhteensä 23 lasta, joista yhdeksän on viisivuotiaita eli viskarikerhon kohderyhmään kuuluvia lapsia. Ryhmässä toimii kolme kasvatus- ja hoitohenkilöä. Viskarikerhon aloittamiselle on tarvetta, koska ryhmässä on eri-ikäisiä lapsia ja tulevien esikoululaisten olisi hyvä jo alkaa hahmottaa seuraavaa vuotta. Lisäksi mielestämme ja erään haastateltavan mukaan 5-vuotiaat lapset olisi hyvä eriyttää välillä omaksi pienryhmäkseen ja harjoitella heidän kanssaan leikinomaisesti ryhmätyöskentelyä.

Rentukat-ryhmässä toteutetaan jo pienryhmätoimintaa niin, että jokaisella työntekijällä on oma ryhmänsä. Rentukat-ryhmän lastentarhanopettaja toimii esikoululaisten opettajana ja ryhmän lastenhoitajat ovat jakaneet 4–5-vuotiaat lapset puoliksi omiksi ryhmikseen. Pienryhmätoiminnan aikana tehdään yhdessä lasten kanssa esimerkiksi kädentaitoja tai musiikkikasvatusta. Rentukat-ryhmällä on myös oma ryhmävasu, jonka tavoitteet otetaan huomioon pienryhmätoimintaa suunniteltaessa. Rentukat-ryhmän työntekijät ovat pyrkineet huomioimaan arjen vuorovaikutustilanteissa sosiaalisten taitojen kehit-

tymistä. Esimerkiksi työntekijät rohkaisivat lapsia oma-aloitteisuuteen leikkikaverin löytämisessä ja antoivat neuvoa kuitenkin tekemättä valintaa lasten puolesta.

Rentukat-ryhmän lapset ovat eri-ikäisiä, jolloin heillä on erilaisia kiinnostuksen kohteita. Jokainen ryhmän lapsi löytää kuitenkin leikkitoverin, joka ei välttämättä ole edes saman ikäinen. Lapset tulevat aina myös erilaisista lähtökohdista. Esimerkiksi osa lapsista on ollut jo pidempään päiväkodissa jolloin he osaavat jo toimia vertaisryhmässä. Osa lapsista taas on ollut päiväkodissa selvästi vähemmän aikaa, jolloin jo päiväkodissa oleminen on vieras asia. Ryhmän 5-vuotiaista lapsista suurin osa on poikia, mutta niin tytöt kuin pojat leikkivät jo hyvin yhdessä. Lapset ovat ilmaisseet, että pitävät vauhdikkaista juoksuleikeistä, joita on mukava leikkiä yhdessä ryhmässä.

Rentukat-ryhmässä toteutetaan liikuntakasvatusta monin tavoin. Esimerkiksi Jokiuoman suuri piha mahdollistaa lasten monipuolisen ulkoilun ja liikunnalliset leikit. Lisäksi lähellä sijaitsevat luistinradat mahdollistavat talviaikaan luistelun. Rentukat-ryhmä toteuttaa myös usein retkiä, joihin voi yhdistää helposti liikuntakasvatusta. Ohjattuja liikuntatuokioita päiväkodin salissa ei ole tiettyinä päivinä vaan aina harkinnan mukaan. Jokiuoman päiväkodissa on hyvät liikuntavälineet ja tilat; lasten suosiossa ovat olleet erilaiset tempuradat. Mielestämme opinnäytetyömme voi tarjota päiväkodin liikuntakasvatukseen monipuolisuutta ja lapsille uusia kokemuksia erilaisesta liikuntamuodosta. Yhdistämällä liikuntatuokioihin lastentanssia liikuntakasvatusta saa aivan uusia vivahteita.

Rentukat-ryhmässä kädentaitoja tehdään viikoittain ja lapset pääsevät vaikuttamaan tehtäviin aiheisiin. Lisäksi vuodenajat näkyvät hyvin kädentaidoissa. Jokiuoman päiväkodissa on monipuolista kädentaitotoimintaa, mutta haluamme tuoda myös siihen uusia näkökulmia. Kädentaitojen avulla voimme tukea lasten ryhmäytymistä ja antaa lapsille kokemuksia yhdessä toimimisesta. Kädentaitojen tavoitteet voivat olla siis muutakin kuin hienomotoristen taitojen oppimista. Kädentaito- ja liikuntatuokiosuunnitelmista kasvattajat saavat viskarikerhokokonaisuuden, mutta myös yksittäisiä uusia ideoita toteutettavaksi eri-ikäisille lapsille.

4.2 Tarkoitus ja tavoitteet

Opinnäytetyömme on toiminnallinen produktio, jossa käynnistimme viskarikerhotoiminnan, uuden toimintamuodon, Jokiuoman päiväkotiin. Viskarikerhotoiminnan tarkoituksena ja tavoitteena oli

- käynnistää viskarikerhotoiminta Jokiuoman päiväkodissa
- harjoitella leikin kautta 5-vuotiaiden lasten kanssa sosiaalisia taitoja sekä tukea ryhmäytymistä
- suunnitella ja ohjata kymmenen kerhotuokiota, jotka tukevat tavoitettamme,
- tehdä produkti eli tuokiokansio viskarikerhotuokioistamme
- tuoda lapsille ja työntekijöille uusia kokemuksiasiiitä, mitä liikuntakasvatus ja kädentaidot voisivat olla
- säilyttää leikin ilo yhdessä lasten kanssa

4.3 Suunnitteluvaihe

Yhteistyömme alkoi Jokiuoman päiväkodin kanssa syksyllä 2012, kun kävimme siellä keskustelemassa mahdollisesta opinnäytetyöaiheesta. Jokiuoman päiväkodissa ei ollut viskarikerhotoimintaa ja henkilökunta oli innokas tutustumaan siihen ja saamaan sen osaksi päiväkodin toimintaa. Viskarikerhon kohderyhmäksi valikoitui Rentukoiden ryhmä, koska ryhmässä on 4–6-vuotiaita lapsia ja viisivuotiaille lapsille ei ole mitään eriytettyä pienryhmätoimintaa. Keskusteltuamme ryhmän kasvattajien kanssa päädyimme siihen, että kerhotuokit voisivat rakentua liikuntakasvatuksen ja kädentaitojen kautta. Keskustelimme asiasta myös ryhmän 5-vuotiaiden lasten kanssa ja he olivat ajatuksesta innostuneita. Lisäksi valitsimme kerhotuokioiden sisällön omien kiinnostuksen kohteidemme ja osaamisemme perusteella. Toisella opinnäytetyön tekijöistä on esimerkiksi vahva tanssiosaaminen, ja hän on ennestään ohjannut lastentanssirahmiä. Lisäksi ennen kerhotuokioiden suunnittelua selvitimme lapsilta ja työntekijöiltä, millaista toimintaa heillä oli jo olemassa. Olemme kuvanneet tätä toimintaa toimintaympäristö kappaleessa.

Toteutimme myös viimeisen harjoittelujaksomme Jokiuoman päiväkodissa, jotta tutustuisimme lapsiin ja osaisimme suunnitella heille mielekästä toimintaa. Selvitimme, millaisia liikuntaleikkejä ja kädentaitoja heillä on jo ollut. Selvitimme myös, millaisia asioita heistä olisi mukava tehdä viskarikerhossa. Lapset mainitsivat pitävänsä vauhdikkaista liikuntaleikeistä ja erilaisilla väreillä maalaamisesta. Lapset pitivät myös roolileikeistä, joissa sai pukeutua ja eläytyä. Koimme myös, että osa lapsista oli hyvin ryhmäytyneitä, mutta osalla oli vain muutama ystävä ryhmässä. Näiden lasten kynnys toimia muiden kuin omien ystäviensä kanssa vaikutti olevan todella suuri. Halusimme ottaa tämän huomioon siten, että toimisimme erityisen sensitiivisesti näiden lasten kanssa. Emme esimerkiksi pakottaneet näitä lapsia olemaan erossa ystävistään, jos he eivät halunneet. Näin nämä lapset saivat harjoitella ryhmässä toimimista ystävänsä tuella. Havaintojemme mukaan ryhmä oli vauhdikas, joten koimme tarpeellisiksi, että vauhdikkaammat ja staattisemmat toiminnot vuorottelevat tuokioilla, jotta lasten sitoutuminen säilyisi. Suunnittelimme esimerkiksi, että myös kädentaitotuokioilla tulisi olla vauhdikkaita leikkejä. Suunnittelimme havaintojemme pohjalta kerhotuokioiden teemat. Esimerkiksi intiaaniteema syntyi lasten kiinnostuksesta pukeutua roolivaatteisiin ja eläytyä tiettyyn rooliin. Intiaaniteema näyttäytyi myös valmiiksi lasten leikeissä. Kevätteema syntyi lasten puheista, joissa he kertoivat pitävänsä askartelusta vuodenaikoihin liittyen. Harjoittelun alussa askartelimme spontaanisti lasten kanssa kevätaiheisia ikkunakoristeita. Lapset kertoivat niiden tuovan viihtyisyyttä ja valoa päiväkodin tiloihin ja, että keväästä olisi kiva askarrella lisää.

Suunnittelimme pitävämme omaan osaamiseen liittyvät kerhotuokiot yksin toisen ollessa apuohjaajana ja havainnoitsijana. Päävastuu oli tällöin kerhotuokion ohjaajalla. Kerhotuokioita oli yhteensä kymmenen, ja ne kestivät noin 45 minuuttia lasten palautteineen. Ensimmäisellä ja viimeisellä kerhotuokiolla molemmat opinnäytetyön tekijöistä toimivat pääohjaajina. Kerhotuokiolla kaksi, neljä, kuusi ja kahdeksan Emilia toimi pääohjaajana ja ohjasi liikuntatuokiot. Kerhotuokiolla kolme, viisi, seitsemän ja yhdeksän Minna toimi pääohjaajana ja ohjasi kädentaitotuokiot. Suunnittelimme, että viskarikerhotoiminta näkyisi myös tuokioiden ulkopuolella. Esimerkiksi suunnittelimme, että valmistamme yhdessä lasten kanssa liikuntatuokioihin tarvittavat materiaalit, kuten intiaanipäähineet ja viidakon eläimien kuvia. Lisäksi käymme ihmettelemässä lasten kanssa puiden hiirenkorvia, jotta voisimme virittäytyä paremmin kädentaitotuokioiden kevätteemaan. Tuokioiden suunnittelussa huomioimme myös tuokioiden nivoutumisen yh-

teen. Esimerkiksi sekä liikunta- että kädentaitotuokiolla keskustelimme väreistä. Lisäksi käytimme sanomalehtiä ensin kädentaitojen materiaalina ja tämän jälkeen liikunta- tuokiolla välineenä. Tärkeimpänä suunnittelun lähtökohtana oli ottaa huomioon lasten yksilölliset taustat ja opinnäytetyömme tavoitteet.

Suunnittelimme, että kerhotuokioiden tavoitteet tukevat lasten sosiaalisia taitoja ja ryhmäytymistä. Tavoitteet nousivat omista kokemuksistamme ja näkemyksistämme, millaiset asiat lisäävät ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta. Tavoitteiden pohjalta lähdimme suunnittelemaan kerhotuokioita. Tavoitteita on yhteensä kuusi ja yhdellä liikuntatuokiolla ja yhdellä kädentaitotuokiolla on sama tavoite. Esimerkiksi rohkeus ja oman äänen kuuluminen -tavoite toteutetaan sekä liikuntatuokiossa että kädentaitotuokiossa. Kerhotuokioita suunnitellessamme olemme ottaneet huomioon Rentukat-ryhmän viisivuotiaiden lasten kehitystason ja mahdolliset kiinnostuksen kohteet. Esimerkiksi pyrimme tuomaan tuokiolle lasten toivomia vauhdikkaita leikkejä. Lisäksi olemme aikaisemmissa työ- ja harjoittelupaikoissa käyttäneet joitakin leikinomaisia harjoituksia, ja todenneet ne toimiviksi. Vantaan varhaiskasvatuksen vuoden 2013 painopiste on leikki, ja olemme halunneet ottaa sen huomioon kerhotuokioita suunnitellessamme. Lisäksi oma pedagoginen näkemyksemme on, että leikki ja leikinomaisuus on ensisijaisessa asemassa alle kouluikäisillä lapsilla. Kerhotuokiolla tehtävät harjoitukset tehdään leikin kautta välttämättä suorituskeskeisyyttä. Olemme myös omalla toiminnallamme pyrkineet näyttämään hyvää mallia hyvästä vuorovaikutuksesta ja toisten huomioonottamisesta. Olemme tiedostaneet myös, että toimimme lapsille esimerkkeinä sosiaalisesta kanssakäymisestä.

Suunnittelimme, että jokainen kerhotuokio noudattaa samaa perusrakennetta. Aloitimme aina muistelemalla edellistä kerhotuokiota kerhotaulun avulla. Siitä siirryimme varsinaiseen toimintaan, joka alkoi aina alkuleikillä. Liikuntatuokioiden rakenne noudatti myös aina samaa kaavaa: esimerkiksi saliin tultiin aina yksitellen. Lopuksi kokoonnuimme loppujuttelupiiriin, jossa lapset saivat arvioida tuokiota.

Olemme suunnitelleet keräävämmepalautteen jokaisen kerhotuokion jälkeen mukana olleelta lapsiryhmän työntekijältä. Päädyimme keräämään palautetta mukana olevalta työntekijältä valmiiksi suunnittelemamme arviointilomakkeen avulla (LIITE 2). Lisäksi toteutamme vertaisarviointia, jonka lomake on myös valmiina (LIITE 3). Arviointilomakkeiden kysymykset ovat avoimia. Vertaisarviointilomakkeen täyttää apuohjaajana ja

havainnoitsijana toimiva toinen opinnäytetyön tekijä. Kerhotuokion pääohjaaja reflektoi omaa toimintaansa ja kerhotuokion onnistumista yhdessä vertaisarvioijan kanssa sekä pitäen oppimispäiväkirjaa. Lapsilta keräämme suullista palautetta jokaisen kerhotuokion jälkeen. Jokainen kerhotuokio päätetään loppukeskustelupiiriin, jossa lapset voivat vapaasti kertoa mielipiteensä kerhotuokiosta. Keskustelun tukena käytetään kuvitettuja kuvakortteja jokaisesta eri leikistä. Kuvakorttien avulla lasten on myös helpompi palauttaa mieleen kaikki tuokioissa tehdyt leikit ja harjoitukset.

4.4 Toteutusvaihe

Viskarikerhotuokiot pidettiin kevään 2013 aikana. Toteutimme viskarikerhotuokioita Jokuoman päiväkodin liikuntasalissa ja Rentukoiden ryhmätilassa. Lisäksi viskarikerhon oppimisympäristö ulottui päiväkodin ulkopuolelle. Esimerkiksi lasten kanssa tehtiin kävelyretki luontoon, mikä liittyi erääseen kerhotuokion teemaan. Ensimmäinen kerhotuokio ajoittui huhtikuun alkuun ja viimeinen kerhotuokio pidettiin toukokuussa. Ennen kerhotuokioiden aloitusta pyysimme jokaisen lapsen vanhemmalta lupakirjeen lapsen osallistumisesta viskarikerhoon. (LIITE 1) Viskarikerhotuokioita oli 1–2 kertaa viikossa ja ne kestivät noin 45 minuuttia arviointineen. Kerhotuokiot on kuvattu seuraavassa taulukossa (TAULUKKO 1). Lisäksi opinnäytetyömme prosessia on kuvattu prosessikaaviolla, johon olemme koonneet keskeisimmät vaiheet (LIITE 4).

TAULUKKO 1. Viskarikerhon tuokiot

Kerhotuokion numero	Tavoite	Teema	Leikit
Tuokio 1	Turvallisen ilmapiirin luominen	Ryhmän aloittaminen	Nimileikki, Kerhotaulun kuvittaminen, Aasinhäntä
Tuokio 2	Rohkeus ja oman äänen kuuluminen	Viidakko	Viidakon eläimet, Käärme, leijona vai papukaija, Eläimen kurkistus, Krokotiili-leikki, Hallaharsoleikki
Tuokio 3	Rohkeus ja oman äänen kuuluminen	Kevään merkit	Minä olen...Minä pidän.. /Seittileikki Yhteistyökukan teko,
Tuokio 4	Toisten huomioon ottaminen ja ryhmässä toimiminen	Intiaanit	Värien tunnistusleikki, Toteemijuoksu, Rummutusleikki, Joen ylitys, Intiaanipäällikkö, Kalanruoto
Tuokio 5	Toisten huomioon ottaminen ja ryhmässä toimiminen	Kollaasi	Kivi kätkeytyy -leikki, Kollaasin maalaus ja nurmikon tekoa, Totta vai tarua -leikki
Tuokio 6	Kannustava ilmapiiri ja toisten auttaminen	Leikkivarjo	Kannustusjuoksu, Myrskyleikki, Karusellileikki, Krokotiilileikki, Palloleikki, Taikurileikki
Tuokio 7	Kannustava ilmapiiri ja toisten auttaminen	Keväiset puut	Kevään merkit -leikki, Puiden runkojen ja hiirenkorvien teko,
Tuokio 8	Erilaisuuden kunnioittaminen ja yksilöllisyyden arvostaminen	Sanomalehdet	Alkukirjainleikki, Vaihda paikkaa -leikki, Myrsky tulee -leikki, Sanomalehtitemput, Sanomalehtipallot, Sanomalehtihyppy
Tuokio 9	Erilaisuuden kunnioittaminen ja yksilöllisyyden arvostaminen	Aurinko ja linnut	Mielipideleikki, Kollaasin viimeistely tekemällä siihen lasten toivomia asioita
Tuokio 10	Viskarikerhon lopetus ja orientaatio esikouluun	Ryhmän lopettaminen	Nimikirjaimet sekaisin -leikki, Peittoleikki, lasten toiveleikki

4.4.1 Me ollaan Linnut

Ensimmäisen kerhotuokion tavoitteena oli luoda turvallinen ilmapiiri viskarikerhoryhmään. Turvallinen ilmapiiri on edellytyksenä hyvin toimivalle ryhmälle ja kaikkien osallistumiselle. Koska lapset eivät voi valita päiväkodissa, mihin pienryhmään heidät sijoitetaan, on aikuisella tärkeä rooli luoda sellaiset puitteet ryhmälle, jossa lapsi kokee olevansa turvassa. Ohjaajan tulee esimerkiksi odottaa kaikilta lapsilta sellaista käytöstä, että muiden lapsien ei tarvitse pelätä jonkun lapsen hallitsematonta käytöstä. (Porter 2005, 36.) Tuokio pidettiin 2.4.2013 klo 8.45–9.35. Tuokioon osallistui seitsemän lasta.

Aloitimme tuokion nimileikillä. Leikkiä varten kokoonnuimme piiriin ja ensimmäinen aloitti sanomalla oman nimensä ja näyttämällä jonkin haluamansa liikkeen. Muiden tehtävänä oli toistaa nimi ja liike. Leikin avulla opimme tuntemaan toistemme nimiä ja lapset saivat ohjaajilta henkilökohtaista huomiota. Lapset myös kokivat turvallisuuden tunnetta, koska heillä oli oma paikka ja jokaiselle annettiin oma aika olla äänessä. Leikin tunnelma oli rento ja lapset tuntuivat pitävän leikistä. Hassutteluunkin lähdettiin mukaan esimerkiksi silloin kun yksi lapsista halusi tehdä ”Munamies kaatuu”- liikkeen, jossa kyykystä tuli kaatua sivulle tai taakse. Yksi lapsista ei halunnut osallistua nimileikkiin. Hän kuitenkin halusi olla mukana piirissä ja katsella muiden tekemistä, joten annoimme hänen osallistua omalla tavallaan muita seuraten. Kun kaikkien nimet ja liikkeet oli käyty läpi, teimme uuden kierroksen yrittäen muistaa kaikkien nimet ja liikkeet.

Seuraavaksi kerroimme lapsille, minkä takia olemme kokoontuneet yhteen ja mitä tulemme seuraavien viikkojen aikana tekemään yhdessä. Kerroimme, että kerhon tarkoituksena on, että tämä ryhmä tulisi lapsille tutuksi ja että he oppisivat tekemään erilaisia asioita yhdessä. Kerroimme, että tulemme pitämään heille yhteensä kymmenen viskarikerhokertaa ja että Emilia pitää jumppaa ja Minna askartelua. Kerroimme, että ensimmäisellä ja viimeisellä kerralla ei olisi kuitenkaan jumppaa tai askartelua, vaan pitäisimme yhteisen tuokion, jossa juttelemme ja leikimme erilaisia leikkejä.

Seuraavaksi kyselimme lapsilta, mitä he odottivat syksyllä alkavalta esikoululta ja mitä he haluaisivat siellä tehdä ja oppia. Lapset mainitsivat, etteivät tiedä esikoulusta paljoakaan, vaikka samassa ryhmässä toimi myös pieni esikouluryhmä. Esittelimme lapsille

kerhotaulun ja kerroimme, että siitä voi tarkistaa, kuinka monta kerhotuokioita vielä on jäljellä, ja katsella kuvia menneistä kerhotuokioista. Kehotimme sitten lapsia keksimään viskarikerholle oman nimen, jonka kirjoittaisimme kerhotauluun. Lapsilta tuli paljon ehdotuksia, ryhmän nimestä. Osa lapsista keksi nimen Siilit, mutta tämä ei kuitenkaan ihan kaikkia miellyttänyt, joten jatkoimme toisen nimen miettimistä. Lopulta nimestä päästiin yhteisymmärrykseen ja nimeksi tuli Linnut.

Tämän jälkeen pyysimme lapsia miettimään joitakin sääntöjä kerholle, jotta kaikilla olisi mahdollisimman mukavaa. Lapset alkoivatkin sujuvasti luetella haluamiaan sääntöjä. Jos lapsilta alkoi tulla paljon samantyyllisiä sääntöjä, kuten ei saa potkia tai ei saa lyödä, annoimme lapsille vinkkejä muunlaisista säännöistä. Kysyimme esimerkiksi, miten tulisi toimia, kun yksi lapsista on puhevuorossa, ja joku lapsista osasi sanoa, että silloin häntä pitää kuunnella, ja kirjasimme säännöksi ”kuunnellaan kun joku puhuu”. Keskustelu oli vastavuoroista ja uskomme, että lapset kokivat olevansa tärkeitä ja että heidän mielipiteillään on merkitystä. Ohjaajat kirjoittivat lasten ehdottamia sääntöjä kerhotauluun ja sen jälkeen lapset saivat kuvittaa taulun kerhon nimeen liittyvillä kuvilla. Yhden paperin ääressä työskentely sujui hyvin ja kaikki löysivät oman paikkansa. Ainoastaan yksi lapsista ei halunnut osallistua piirtämiseen. Sanoimme hänelle, että hän voi hyvin seurata muiden piirtämistä ja piirtää vaikkapa myöhemmin, jos siltä alkaa tuntua. Kun kaikki saivat oman piirustuksensa valmiiksi, kävimme läpi jokaisen kuvan.

Loppuleikkinä oli Aasin häntä -leikki. Lapset sanoivat leikkineensä sitä aikaisemmin ja tunsivat leikin säännöt. Jokainen lapsi sai vuorollaan yrittää kiinnittää silmät sidottuina aasin hännän oikealle paikalleen ja muiden tehtävä oli samalla neuvoa, mihin suuntaan häntää pitää viedä. Kerroimme, että tässä leikissä oli tärkeää kannustaa kaveria saamaan häntä oikeaan paikkaan. Ohjeistimme lapsia antamaan sellaisia ohjeita, kuten ylöspäin, alaspäin, oikealle, vasemmalle. Kun häntä saatiin paikalleen, antoivat muut kiinnittämisvuorossa olleelle suuret aplodit. Lapset pitivät leikistä ja lähtivät äänekkäästi mukaan kannustamaan toisia. Tässäkin leikissä oli kuitenkin yksi, joka ei halunnut osallistua. Yritimme aluksi hieman rohkaista häntä mukaan leikkiin, mutta koska hän ei vielä kukaan halunnut, sanoimme, että hän voi katsella sivummalla. Lopuksi kokoontuimme piiriin lattialle loppujuttelua varten. Keskustelimme kuvien avulla yhteisestä kerhokerhasta ja kysyimme lapsilta mielipiteitä kerhokerran tehtävistä ja leikeistä.

4.4.2 Seikkailu viidakossa

Toisen kerhotuokion tavoitteena oli tukea lasten rohkeutta ja oman äänen kuulumista ryhmässä. Tämä on tärkeä taito, jotta lapsi osaa ja uskaltaa toimia ryhmässä ja hänen mielipiteensä tulee kuuluviin. Kerhotuokio pidettiin 5.4.2013 klo 8.45–9.35. Lapsia oli paikalla kahdeksan.

Tuokio aloitettiin Rentukoiden ryhmätilassa, jossa kokoonnuimme seinälle laitettun kerhotaulun ääreen. Juttelimme lasten kanssa edellisen kerran kerhotuokiosta ja katsoimme sieltä otettuja valokuvia. Lapset saivat itse kertoa, mitä kuvissa tapahtui. Valokuvat kiinnitettiin kerhotauluun ja katsoimme, mitä tämänkertaisella kerhotuokiolla tapahtuisi. Ohjasimme lapset vaihtamaan jumppavaatteet päälle ja odottamaan tuokion alkamista salin ovelle.

Saliin oli laitettu valmiiksi lasten piirtämiä viidakon eläimien kuvia. Lapset hiipivät yksitellen salin oveen laitettun verhon läpi etsimään jonkin eläimen kuvan. Jokaisen lapsen löydettyä yhden kuvan menimme alkupiiriin, jossa jokainen sai kertoa, minkä eläimen löysi ja miten se voisi liikkua. Muut lapset kuuntelivat ja kokeilivat eri eläimien liikkumistapoja. Lapsia auttoi huomattavasti se, että ohjeistus salin ensimmäisestä leikistä tapahtui salin ulkopuolella, jolloin lasten oli helpompi keskittyä. Tilannetta rauhoitti myös se, että lapset menivät yksitellen saliin, jossa pääohjaaja oli odottamassa ja apuohjaaja jäi salin ulkopuolella ohjaamaan lapsia saliin sisään. Kerhotuokion alkujännitystä auttoi myös se, että lapsista oli erittäin hauskaa ryömiä salin oveen laitettun verhon läpi ja kuunnella samalla salista kantautuvaa viidakon musiikkia. Lapset pitivät myös siitä, että viidakon eläimiä piti etsiä salista ja ne saattoivat olla hauskoissakin paikoissa, kuten puolapuissa tai ikkunaverhon takana. Muutamalle lapselle tuotti haastavuutta kuunnella muiden lasten kertomus omasta viidakon eläimen löytymisestä ja sen mahdollisesta liikkumistavasta. Muutama lapsi ei myöskään tiennyt, mitä heidän löytämänsä eläin esitti. Tämä ongelma ratkesi kuin itsestään, kun heti muutama lapsi kertoi, mikä eläin se heidän mielestään oli. Eräs poika kertoi hienosti löytämänsä eläimen, mutta ei halunnut näyttää sen liikkumistapaa. Ehdotimme ja kyselimme muilta lapsilta mahdollista liikkumistapaa ja muut lapset lähtivät tähän hyvin mukaan. Näin ollen kyseisen pojan ei tarvinnut itse näyttää liikkumista vaan hän katsoi, mitä muut lapset keksivät. Kun lapset saivat yhdessä kokeilla kyseisen eläimen liikkumista, yleensä vilk-

kaimmatkin lapset kohdistivat energian liikkeen tuottamiseen ja siihen eläytymiseen. Näin muutaman lapsen malttamattomuus ei häirinyt ryhmän toimimista, koska lapset kokivat kuitenkin leikkivänsä yhdessä viidakon eläimiä.

Tuokion lämmittelyosuudessa laukkasimme musiikin tahdissa savannilla. Musiikin pysähdyttyä menimme joko käärmeeksi, leijonaksi tai papukaijaksi. Näiden kolmen eläimen tasot ja asennot kokeilimme etukäteen yhdessä lasten kanssa niin, että lapset saivat vaikuttaa valittuihin asentoihin. Lapsista oli hauskaa keksiä kolmelle eri eläimelle asennot ja samalla äännellä niiden tavoin. Eläytymistä tuki myös leikkiin valittu vauhdikas musiikki. Muutamalle vilkkaalle lapselle musiikin mukana laukkaaminen kehkeytyi enemmän juoksuksi, mutta musiikin pysähdyttyä eläimen leikkiminen onnistui kuitenkin näiltä lapsilta. Osa lapsista piti tästä leikistä paljon, mutta osa taas väsyi jo muutaman kerran jälkeen. Ohjaaja lopetti leikin, kun huomasi, että osalle lapsista leikki tuotti väsymistä ja sen jatkaminen ei olisi ollut mielekäästä.

Tuokion keskiosassa leikimme kasvavia eläimiä. Lapset saivat keksiä, mitä eläimiä leikimme. Ohjaajan soittaessa tahtia kapulasoitinella eläin kasvoi pienestä mytystä isoon asentoon. Tahdin loputtua eläimet menivät niin nopeasti kuin mahdollista takaisin pieneen myttyyn. Lapset keksivät hyvin eri viidakon eläimiä. Kun yksi lapsista keksi jonkin eläimen, niin muut lapset innostuivat ja toivoivat seuraavaksi samaa eläintä. Lapsista oli myös jännittävää seurata, milloin ohjaaja lopettaa kapulasoitimen soittamisen. Lapsia nauratti, jos he eivät heti huomanneet, että musiikki on loppunut. Hyvät ystävät liikkuivat yhdessä salissa ja autoivat toisiaan huomaamaan, kun musiikki pysähtyy. Leikkiin ei kuitenkaan muodostunut kilpailuasetelmaa, vaan leikki säilyi yhteisenä hassutteluna loppuun asti.

Tämän jälkeen leikimme krokotiilileikkiä. Yksi tai useampi lapsista oli nukkuvia krokotiileja ja toiset lapset hiipivät hiljaa heidän ympärillään. Kun ohjaaja lopetti kapulasoitimen soittamisen, krokotiilit heräsivät ja muut lapset lähtivät heitä karkuun. Kun krokotiili sai kiinni lapsen, hänen täytyi jäädä pakoilleen huutamaan apua ja odottamaan pelastusta. Lapset maltoivat kuunnella hyvin ohjaajan ohjeistuksen, kun tiesivät, että seuraavassa leikissä saa varmastikin juosta. Leikki oli perinteisen hippaleikin tyylinen, mutta kuitenkin vieras leikki lapsille, koska muutama lapsi varmisti ohjaajalta vielä leikin kulun. Eräs poika, joka vierastaa muiden lasten huomiota, meni aluksi istumaan

salin seinän viereen. Hän sai rauhassa tutustua leikkiin ja pienen hetken kuluttua hänkin uskaltautui kokeilemaan meidän tukiessamme poikaa vaivihkaa. Olimme keskustelleet, että kyseistä poikaa ei pidä pakottaa mukaan leikkeihin, vaan antaa oma rauha ja sitten pikku hiljaa ehdottaa leikin kokeilua. Lapsia ei harmittanut leikissä kiinni jääminen, vaan heidän mielestään oli hassua huutaa apua ja samalla pomppia niin, että muutkin lapset huomaavat avun tarpeen. Lapsista oli myös hauskaa, kun itse osallistuimme leikkiin ja etenkin se, kun meidät sai aika nopeasti krokotiili kiinni. Oma osallistumisemme tuki myös lasten jaksamista ja leikki kesti kaikista leikeistä pisimpään.

Tuokion lopetusvaiheessa leikimme viidakon tuulta. Laitoimme hallaverhon salin poikki niin, että toinen oli hallaverhon toisessa ja toinen toisessa päässä. Pidimme hallaverhoa aluksi lattialla, jotta lapset malttaisivat kuunnella ohjeistuksen ja välttyäisiin riehaantumiselta. Lasten ilmeetkin olivat todella hämmästyneitä, kun kerroimme, mitä seuraavaksi leikimme. Lapset saivat juosta haluamallaan tavalla hallaverhon ali, jota me pidimme salin poikki. Tämän jälkeen jokainen lapsi sai keksiä hypätä hallaverhon alla eri tavoin, joita muut lapset kokeilivat. Aluksi leikki sujui todella hyvin. Lapset noudattivat ohjeita ja antoivat muiden lasten kertoa omia keksimiään hyppytapoja. Eräs poika ei enää kuitenkaan jaksanut seurata muun ryhmän toimintaa, vaan alkoi hyppiä ja kieriä hallaverhossa niin, etteivät muut lapset päässeet enää leikkiin mukaan. Jouduimme keskeyttämään leikin niin, että pyysimme kaikki lapset salin viereen ja laitoimme taas hallaverhon lattialle. Kertasimme leikin säännöt ja kysyimme, miksi leikki ei voi onnistua niin, että ei oteta toisia lapsia huomioon. Kyseinen poika rauhoittui myös leikin keskeyttämisestä ja pystyi jatkamaan hyvin leikkiä loppuun asti. Lopuksi viidakko hiljeni hallaverhon alle niin, että lapset saivat mennä makoilemaan ja kierimään hallaverhon alle samalla, kun me nostimme ja laskimme hallaverhoa vuoron perään. Aluksi lapset tuskastuivat siihen, kun toinen lapsi saattoi vahingossa töniä hallaverhon alla. Pikkuhiljaa lapset löysivät kuitenkin paikkansa ja rauhoittuminen onnistui hyvin. Tämän jälkeen pyysimme lapsia tulemaan loppukeskustelupiiriin ja muutama lapsi totesikin, että niin tehtiin myös viime kerralla.

4.4.3 Kevään merkit

Kolmannen kerhotuokion tavoitteena oli tukea lapsen rohkeutta ja oman äänen kuulamista. Koska ryhmässä on aina niitä vähän hiljaisempia ja arempia lapsia, halusimme tuokiossa keskittyä siihen, että jokainen saa sanoa mielipiteensä ja muiden tulee tällöin kuunnella vuorossa olevaa lasta. Tuokio pidettiin 10.4.13 klo 8.45–9.30. Tuokioon osallistui kaikki yhdeksän lasta.

Aloitimme tuokion alkujuttelupiirillä pöydän ääressä, jossa katsoimme yhdessä kerhotaulua. Pyysimme yhtä lasta laittamaan merkin tämän kerhokerran kohdalle. Näytimme kuvia viime kerrasta ja lapset katselivat mielenkiinnolla kuvia ja yrittivät muistella, mistä leikeistä kuvat oli otettu. Kun kaikki olivat katsoneet kuvat, pyysimme muutamaa lasta kiinnittämään ne kerhotauluun.

Jatkoimme tuokiota Minä olen ja minä pidän -leikillä. Leikissä oli mukana lankakerä, ja kun se oli omassa kädessä, tuli sanoa oma nimi ja omalla nimikirjaimella alkava asia, josta pitää. Istuimme lattialle piiriin ja ohjaaja kertoi leikin säännöt. Ohjaaja aloitti leikin sanomalla oman nimensä ja jonkin asian, joka kuvaa häntä. Sitten lankakerä heitettiin jollekin toiselle piirissä olevalle, joka sanoi vuorostaan oman nimensä ja asian mistä pitää. Osa lapsista osasi sanoa omalla nimikirjaimella alkavan sanan, mistä ohjaaja keuhui heitä. Osa lapsista ei osannut nimetä omalla nimikirjaimellaan alkavaa sanaa, mutta asiaan ei kiinnitetty huomiota vaan kehuttiin, kun oli yrittänyt. Kun kerää heitettiin, piti jokaisen samalla pitää kiinni langasta omalta kohdaltaan, jotta lopuksi langasta muodostuisi seitti. Leikki jatkui niin kauan, kun kaikki olivat saaneet lankakerän ja kertoneet itsestään yhden asian. Lopuksi seitti purettiin käymällä läpi jokaisen nimi ja asia uudelleen. Leikin tarkoituksena oli opettaa yhteistoimintaa ja rohkeutta kertoa oma mielipide ryhmässä. Leikissä lasta rohkaistiin oman mielipiteen esiin tuomiseen ja katsomaan toista silmiin. Lapsille kerrottiin, että seitti voi esimerkiksi kuvata ihmisten välisiä suhteita, kuinka kaikista yhdessä muodostuu kokonaisuus. Tehtävän tavoitteena oli myös se, että hiljaisemmat rohkaistuvat tulemaan mukaan ja äänekkäimmät oppivat kuuntelemaan vuorostaan muita.

Seuraavaksi siirryimme takaisin pöydän ääreen ja kerroimme lapsille, että askartelemme yhteisen kukan. Johdatteluna teemaan näytimme kuvia erilaisista keväisistä kasveista ja

kukista ja lapset saivat miettiä hetken, millaisen kukan itse haluaisi tehdä. Yhteistyökukan teossa harjoiteltiin saksien käyttöä, liimaamista ja kynäotetta. Ohjaaja oli valmiiksi tehnyt isolle paperille pahvista leikkaamalla kukalle varren, ja lapset saivat leikata pahvista erinäköisiä lehtiä kukkaan. Lapset saivat tämän jälkeen liimata ne kiinni paperiin. Tämän jälkeen jokainen sai piirtää yhden kukan yhteiselle paperille eli tehtiin niin monta kukkaa kuin ryhmässä oli jäseniä. Ohjaajat olivat valmiiksi tehneet muutaman mallin siitä, miten erilaisia kukkia voi tehdä esimerkiksi pahvista leikkaamalla tai silkkipaperipalloja rypistelemällä. Yhden paperin ääressä työskentely sujui hyvin useimmilta lapsilta. Moni lapsista kertoi aluksi haluavansa piirtää kukan aivan varren yläosaan, mutta lopulta jokainen löysi oman paikkansa, mihin alkoi piirtää tai askarrella kukkaa, eikä riitaa asiasta tullut. Muutama lapsi sai kukan nopeasti valmiiksi ja turhautui odottamaan muita, mikä ilmeni huoneessa vaelteluna ja häiritseväenä käytöksenä. Ohjaajat kuitenkin kielsivät vaeltelun ja pyysivät seuraamaan loppuajaksi muiden työskentelyä. Tehtävässä oltiin yhteisen työn äärellä koko ajan ja ohjaaja kannusti jatkuvasti lapsia yhteistyöhön. Kun teos oli valmis, annoimme jokaisen vuorollaan kertoa omasta kukastaan. Tällöin jokainen sai olla äänessä ja sai yksilöllistä huomiota ohjaajalta. Samalla ohjaaja nimesi kukan eri värejä, muotoja ja sijaintia. Olimme suunnitelleet, että lopuksi vielä pyytäisimme lapsia miettimään yhteiselle kukalle nimen, mutta koska osa lapsista vaikutti jo niin levottomilta, päätimme jättää nimeämisen väliin. Kehuimme vielä lapsia yhdessä tehdystä hienosta kukasta ja yhteisestä työskentelystä.

Tuokion lopuksi kokoonnuimme loppujuttelupiiriin, jossa ohjaajat kysyivät lapsilta, mitä mieltä he olivat tämän kerran leikeistä ja tekemisistä. Keskustelun tukena oli muistakin virkistämiseksi kuvia lapsista tuokioilla tehdyistä asioista. Esimerkiksi lankakerän kuva kuvasi Minä olen Minä pidän -leikkiä.

4.4.4 Sulkapäähineet viuhmaan

Neljännän kerhotuokion tavoitteena oli toisten huomioiminen ja ryhmässä toimiminen. Tämä on tärkeä tavoite, koska ryhmäytyminen ei voi onnistua ilman, että lapset osaisivat ottaa toisensa huomioon ja toimia yhdessä. Yhteistoiminnalliset leikit ovat tämän tavoitteen toteutumisessa tärkeitä. Tuokio pidettiin 11.4.2013 klo 8.45–9.30. Lapsia oli paikalla seitsemän.

Tuokio aloitettiin kerääntymällä Rentukoiden ryhmätilassa olevan kerhotaulun ympärille. Lapset tiesivät jo, että tämänkertainen viskarikerho on intiaanijumppa, koska olimme askarrelleet intiaanipäähineet muutama päivä sitten. Lisäksi olimme jo silloin keskustelleet lasten kanssa tulevasta intiaanijumpasta. Lapset katsoivat mielellään edellisen kerhotuokion valokuvia ja kertoivat, mitä niissä oli tapahtunut. Tässä vaiheessa lasten piti jo huomioida toisensa, jotta kaikki lapset näkivät valokuvia tasapuolisesti edellisestä kerrasta. Muutama lapsi sanoikin, etteivät olleet nähneet vielä valokuvia, jolloin lapset pitivät huolen, että kaikki varmasti näkevät ne. Katsoimme myös kerhotaulusta, kuinka monta kerhotuokiota meillä on ollut ja mitä seuraavalla kerralla olisi vuorossa. Lapset osasivat jo hyvin katsoa kerhotaulua ja eivät enää tarvinneet ohjaustamme sen katsomisessa. Tämän jälkeen pyysimme lapset vaihtamaan liikuntavaatteet ja odottamaan tuokion alkua salin ovelle. Lapset saivat myös laittaa tekemänsä intiaanipäähineen päähänsä. Eräs poika ei halunnut laittaa päähinettä, joten hän sai ottaa sen mukaansa, jos haluaisi laittaa sen päähänsä jumpan aikana. Lisäksi otimme puuttuvien lasten intiaanipäähineet saliin mukaan, jos lapset tulisivat myöhässä tuokiolle.

Olimme piilottaneet saliin valmiiksi sinisiä ja punaisia nauhoja. Lisäksi salissa soi teemaan sopiva musiikki. Ohjasimme lapsia menemään yksitellen saliin etsimään yhden nauhan ja tulemaan sen jälkeen istumaan piiriin. Pääohjaaja oli salissa valmiina odottamassa ja apuohjaaja ohjasi lapsia salin ovelle. Alkuleikki sujui hyvin ja lapset auttoivat toisiaan löytämään nauhan. Lisäksi he kyselivät toisiltaan, millaisen nauhan he olivat löytäneet. Eräs poika ei olisi jaksanut istua piirissä, ja hän alkoi heitellä nauhaa. Kerroimme, että seuraavassa leikissä saisi juosta, mutta nyt pitäisi jaksaa ensin kuunnella leikin ohjeet. Toinen ohjaajista siirtyi myös istumaan lähemmäksi poikaa, jolloin tilanne rauhoittui niin, että leikin kertominen onnistui. Ensimmäisessä leikissä lasten tuli muodostaa ryhmät niin, että punanauhaiset olivat samassa ryhmässä ja sininauhaiset omassaan. Lisäksi heidän tuli keksiä ryhmälle oma nimi. Punanauhaisten ryhmä kävi vilkasta keskustelua mahdollisesta nimestä, mutta sininauhaiset eivät pohtineet asiaa ääneen. Ohjasimme lapsia keskustelemaan keskenään ja pohtimaan asiaa yhdessä. Lapset pääsivät jonkinlaiseen päätökseen nimistä, mutta kaikki eivät olleet niihin tyytyväisiä. Kävimme keskustelua lasten kanssa, että joskus pitää tehdä kompromisseja. Kerroimme, mitä sana tarkoittaa ja lapset keksivät myös itse esimerkkitalanteita, jolloin pitäisi mahdollisesti tehdä kompromisseja. Seuraavaksi lapset saivat päättää omassa ryhmässään

juoksujärjestyksen, ja kun muut lapset rummuttivat lattiaan, lapset saivat juosta salissa olevan toteemipaalun ympäri. Kaikki lapset eivät heti ymmärtäneet, että heidän tulisi seurata toisiaan, silloin kun itse saivat juosta toteemipaalun ympäri. Muutaman harjoituskerran jälkeen leikki kuitenkin alkoi onnistua. Seuraavaksi rummutimme lasten kanssa omia käsiämme ja jalkojamme lorun mukana. Muutama poika totesi, että lorut ovat ihan tylsiä, joten he keskittyivät enemmän rummutusäänien tekemiseen.

Seuraavaksi kerroimme, että intiaanit ovat tulleet joen rantaan ja vedimme salin lattialle hyppynarun. Lisäksi kerroimme, että lapset saivat itse keksiä erilaisia hyppyjä, joiden avulla pääsisivät joen yli. Ohjasimme kuitenkin lapsia huomioimaan toisensa, ettei tulisi törmäyksiä. Lapset olivat leikistä innostuneita ja heitä nauratti teemaan sopivan musiikin soiminen. Lapset pitivät myös siitä, kun me heilutimme hyppynarua ja aina välillä nostimmekin sitä, mikä toi lisää haastavuutta hyppyihin. Eräs poika riehaantui leikistä ja ei olisi antanut tilaa toisille lapsille. Ohjasimme häntä huomioimaan myös muut lapset ja kehuimme hänen keksimäänsä hyppytapaa. Annoimme pojan näyttää keksimänsä hypyn myös muille lapsille, josta muut myös innostuivat. Näin saimme tilanteen taas hallintaan. Seuraavaksi leikimme intiaanipäällikköleikkiä, jossa yksi lapsi kerrallaan sai istua ison peiton päälle ja muut lapset vetivät peittoa salin poikki. Tässä lasten piti todella huomioida toisensa, koska jos lapset vetivät eri suuntiin, peitto ei liikkunut. Muutaman harjoituskerran jälkeen leikki alkoi onnistua. Lapset odottivat malttamattomina omaa vuoroaan päästä intiaanipäälliköksi ja eivät olisi jaksaneet vetää toisia lapsia peiton päällä. Eräs tyttö kuitenkin totesi, että olisi epäreilua, jolleivät kaikki pääsisi kokeilemaan intiaanipäällikkönä oloa. Tästä kaikki lapset olivat samaa mieltä.

Lopuksi kerroimme, että intiaanit lähtevät melomaan joella. Laitoimme musiikin soimaan ja lapset muodostivat itsekseen jonon toisen ohjaajan perään ja liikkuivat jono muodostelmassa. Pääohjaaja nappasi aina yhden lapsen ja kuljetti hänet salin lattialle makaamaan. Toisten lasten tuli katsoa, etteivät astuneet lattialla makaavien lasten päälle. Lopuksi kaikki lapset makasivat lattialla niin, että heidän päänsä oli aina edellisen lapsen vatsan päällä. Yksi poika ei halunnut maata lattialla, joten hänen kanssaan sovittiin, että hän sai istua muodostelmassa. Lapsia alkoi naurattaa muodostelmassa makaaminen ja aina, kun yksi lapsista nauroi, koko muodostelma heilui. Tämä oli kuitenkin hyvä asia ja toi kaikille iloa. Lopuksi pääohjaaja nosti lapset yksitellen lattialta ja kertoi, että olisi loppukeskustelupiirin vuoro.

4.4.5 Hei me tehdään kollaasi

Viidennen kerhotuokion tavoitteena oli toisen huomioon ottaminen ja ryhmässä toimiminen. Tuokio pidettiin 16.4.13 klo 9–9.45. Tuokioon osallistui yhdeksän lasta.

Aloitimme tuokion alkujuttelupiirillä pöydän ääressä. Yksi lapsista sai laittaa nuolen oikeaan kohtaan ja näytimme kuvia viime kerran jumppatuokiosta. Seuraavaksi siirryimme lattialle piiriin istumaan ja leikkimään Kivi kätkeytyy -leikkiä. Ohjaaja kertoi aluksi leikin säännöt: yksi lapsista on keskellä ja piirissä olijat kierrättävät kiveä selän takana niin, ettei keskellä olija huomaa missä se on. Piirissä olijat tekevät sellaista liikettä käsillään, että kivi voisi olla heidän kohdallaan. Keskellä olija pyrkii arvaamaan missä kivi on. Keskelle uudeksi arvaajaksi menee se, jonka kohdalla kivi oli arvattaessa. Lapset innostuivat leikistä ja seurasivat jännittäen missä kivi menee.

Leikin jälkeen istuimme vielä lattialla sen aikaa, kun kerroimme lapsille, mitä seuraavaksi teemme. Kerroimme, että teemme askartelukerroilla keväistä kollaasia, mikä tarkoittaa, että jokaisella askartelukerralla teemme kollaasiin jotain uutta. Kerroimme, minkälainen kollaasista tulee sitten, kun se on valmis. Tällä kerralla tarkoituksena oli maalata yhdessä iso paperi sinisellä maalilla. Kun paperi oli valmis, se laitettiin kuivumaan. Tämän jälkeen jokainen saisi palan vihreää kangaspaperia, jonka reunaan olisi tarkoitus leikata hapsuja. Seuraavalla askartelutuokiolla liimaisimme paperin alaosaan nurmikoksi. Tuokion tavoitteena oli myös, että kaikki toimivat yhden työn äärellä, harjoittelevat saksien ja siveltimen käyttöä sekä värisävyjä sekoittaessaan valkoista ja sinistä maalia. Kun ohjeet oli kerrottu ja varmistettu, että kaikki olivat ymmärtäneet mitä tehdään, pyysi ohjaaja lapsia menemään pöydän ääreen tyttö-poikajärjestykseen. Muutama lapsista ei kuitenkaan halunnut siirtyä ohjaajan kehotuksesta pois kaverin vierestä, joten ohjaaja antoi lasten jäädä haluamilleen paikoille.

Askartelun jälkeen siirryimme vielä lattialle piiriin leikkimään loppuleikkiä. Loppuleikinä oli Totta vai tarua -leikki. Leikissä ohjaaja sanoi väitteen, ja jos se oli totta, tuli kurottautua kohti kattoa, ja jos se oli väärä, piti mennä pieneksi mytyksi kyykkyyn. Väitteet, kuten ”talven jälkeen tulee kevät”, ”voikukka on keltainen”, ”karhu nukkuu kesällä talviunta”, ”metsä on lintujen koti”, ”lätäköissä on kiva hyppiä”, ”siili on peh-

meä”, ”sateenkaaren voi nähdä taivaalla, jos yhtä aikaa sataa ja paistaa” ja ”keväällä puut ovat hiirenkorvilla” liittyivät askarteluteeman mukaisesti kevääseen ja luontoon. Lopuksi lapset saivat halutessaan sanoa myös omia väitteitään. Yksi lapsi sanoi esimerkiksi ”Munamies on kiva”.

Loppuleikin jälkeen istuimme vielä alas loppujuttelupiiriin. Kysyimme lapsilta palautetta tuokiosta kuvien avulla. Ensimmäinen kuva oli kivi, joka kuvasi Kivi kätkeytyy -leikkiä, toisessa kuvassa oli pensseli ja maalia kuvaamaan kollaasin taustan maalausta, kolmannessa kuvassa oli sakset ja pala nurmikkaa, jotka kuvasivat nurmikon hapsuttamista, neljännessä kuvassa oli lapsia piirissä kuvaamassa Totta vai tarua -loppuleikkiä.

4.4.6 Leikkivarjo mykkyrällä

Tuokion tavoitteena oli kannustavan ilmapiirin luominen ja toisten auttaminen. Ryhmäytymisen ja mielekkään ryhmässä toimimisen kannalta on tärkeää, että lapset osaavat kannustaa ja tukea toisiaan. Näin ryhmänohjaajan rooli kannustajana pienenee ja lapset osaavat toimia vertaisryhmänä. Tuokio pidettiin 18.4.2013 klo 8.45–9.30. Tuokiossa oli mukana seitsemän lasta.

Tuokio aloitettiin Rentukoiden ryhmätilassa, jossa kokoonnuimme seinälle laitettun kerhotaulun ääreen. Juttelimme lasten kanssa edellisen kerran kerhotuokiosta ja katsoimme sieltä otettuja valokuvia. Lapset saivat itse kertoa, mitä kuvissa tapahtui. Valokuvat kiinnitettiin kerhotauluun ja katsoimme, mitä tämänkertaisella kerhotuokiolla tehdään. Kerroimme, että jumppaisimme hauskan välineen avulla, joka on leikkivarjo. Muutama lapsi kertoi, että leikkivarjo on tuttu väline, mutta osa lapsista taas kyseli, mikä se leikkivarjo oikein on. Lapset olivat selvästi riehakkaalla tuulella, ja he eivät olisi malttaneet odottaa tuokion alkua. Ohjasimme lapset vaihtamaan jumppavaatteet päälle ja odottamaan tuokion alkamista salin ovelle.

Ohjasimme lapsia niin, että lapset tulivat saliin yksitellen ja yrittivät ratkaista heille annetun tehtävän. Lasten tehtävänä oli etsiä lattialle levitetystä leikkivarjosta oma paikka heille kerrottujen värien mukaan. Esimerkiksi erään lapsen tehtävä oli löytää oma paikka vihreän ja keltaisen värin keskeltä. Ohjasimme lapsia tässä tehtävässä yksilöllisesti.

Saatoimme esimerkiksi muutaman lapsen kohdalla laittaa tehtävään haastetta kertomalla, että oma paikka löytyy siitä, missä punainen väri on oikealla ja sininen vasemmalla. Ne lapset, jotka olivat jo tulleet saliin, saivat tarvittaessa auttaa toisia lapsia. Kun jokainen löysi oman paikkansa, kävimme läpi, mitä värejä löytyi jokaisen oikealta ja vasemmalta puolelta. Kävimme värit läpi niin, että ensin nostimme yhdessä oikean käden ylös ja laskimme sen hitaasti leikkivarjon päälle. Näin lapset huomasivat, mikä väri heidän oikealta puoleltaan löytyi. Muutamalle lapselle tämä tehtävä oli helppo ja he auttoivat mielellään toisia lapsia tehtävässä. Tämän jälkeen kerroimme lapsille nopeasti turvallisuudesta leikkivarjolla leikittäessä. Lapset osallistuivat myös keskusteluun ja kertoivat toisilleen, miksi leikkivarjon päällä ei saanut esimerkiksi juosta. Eräs poika lähti kuitenkin juoksemaan leikkivarjon keskelle ja veti leikkivarjoa toisten lasten käsistä. Ratkaisimme tilanteen niin, että toinen ohjaajista otti pojan syliinsä rauhoittumaan ja toinen ohjaaja pystyi jatkamaan ohjeistuksen loppuun. Poika rauhoittui tilanteesta ja totesi pystyvänsä tulemaan mukaan leikkiin.

Leikimme kannustusjuoksua, jossa lapset saivat juosta leikkivarjon ympäri, kunnes kuulivat ohjaajalta sellaisen värin, joka löytyi heidän vierestään. Muut lapset saivat kannustaa toisiaan taputtamalla käsiään ja jalkojaan. Lisäksi, jos joku lapsista ei heti huomannut juoksuvuoronsa tulleen, toiset lapset auttoivat häntä huomaamaan, että hänen vuoronsa oli nyt. Leikki onnistui ihan hyvin, vaikka pientä levottomuutta oli havaittavissa. Lapsista oli kaikkein hauskinta, kun lopuksi he pääsivät yhtä aikaa juoksemaan leikkivarjoa ympäri.

Seuraavaksi harjoittelimme, miten otetaan oikea ote leikkivarjon kahvasta. Harjoittelimme sitä myrsky-leikin avulla, jossa ohjaaja kertoi myrskypilvien saapuneen, jolloin lapset saivat riehakkaammin nostella leikkivarjoa ylös ja alas. Kun ohjaaja kertoi, että myrskypilvet lähtevät ja aurinko alkaa paistaa, lasten tuli nostella leikkivarjoa aivan rauhallisesti. Tämä leikki toimi hyvin myös energian purkauksena. Toistimme leikin muutamaan kertaan, koska havaitsimme, että lapset keskittyvät koko ajan paremmin ja turha levottomuus alkoi lähteä. Lisäksi huomasimme, kun tunnelma alkoi käydä levottomaksi, niin ohjaaja pyysi lapsia istumaan siten, että heidän jalkansa ovat leikkivarjon alla. Näin saimme tilanteen aina rauhoitettua. Käytimme tätä ohjeistusta tarvittaessa tuokion loppuun asti.

Seuraavaksi leikimme krokotiili-leikkiä, jossa yksi lapsista oli leikkivarjon alla krokotiilina ja nappasi aina muiden varpaista, jolloin kyseinen lapsi muuttui myös leikkivarjon alle krokotiiliksi. Lapset innostuivat leikistä heti, kun olimme saaneet kerrottua, mitä leikissä tehdään. Muistutimme myös, että leikkivarjon alla ei tulisi riehua ja lapset kertoivat heti itse syyn, miksi ei tulisi toimia näin. Tämä leikki onnistui tuokiossa ehkä parhaiten ja leikissä oli selvästi nähtävissä yhteistoiminnallista tekemistä. Lapset auttoivat toisiaan varomaan krokotiilia ja kannustivat krokotiilia myös hienoihin syöksyihin leikkivarjon alla. Lapsia nauratti myös ohjaajien osallistuminen leikkiin ja heidän mielestään oli hauskaa, kun myös aikuiset ryömivät leikkivarjon alla. Eräs poika oli hieman riehakas, mutta se ei haitannut, koska leikki oli sen luonteinen, että se sopi siihen. Lisäksi muut lapset eivät kokeneet pojan tyyliä häiritseväksi.

Tämän jälkeen leikimme pallolla niin, että yritimme pitää sitä leikkivarjon päällä mahdollisimman pitkään. Tässä leikissä oli mukava huomata, että lapset alkoivat luonnostaan auttaa toisiaan. He kertoivat toisilleen, koska leikkivarjoa kannattaisi nostaa, kun pallo lähestyy leikkivarjon reunaa. Lisäksi, kun joku lapsista onnistui hienosti pelastamaan pallon putoamiselta, muut lapset kannustivat häntä. Pallo-leikin jälkeen aloimme leikkiä karuselli-leikkiä, jossa yksi lapsista meni aina makaamaan leikkivarjon keskelle. Muut lapset ottivat leikkivarjon kahvoista kiinni ja aloimme juosta samaan suuntaan ympyrää niin, että leikkivarjo pyöri mukana lapsi kyydissään. Tätä ennen olimme ohjeistaneet leikin ja kokeilleet juoksemista leikkivarjon kanssa niin, että kukaan ei ollut vielä kyydissä. Lapset innostuivat leikistä ja tiesivät heti, miten leikki toimii, koska olimme jo harjoitelleet sitä. Joku lapsista saattoi pitää väärällä kädellä leikkivarjosta kiinni, jolloin eräs tyttö auttoi heti vaihtamaan kättä.

Lopuksi ohjaaja kertoi, että leikkivarjo on muuttunut taikurin viitaksi, joka taikoo lapsista eri asioita. Kehotimme lapsia tulemaan leikkivarjon alle ja ohjaaja ohjasi lapsia olemaan rauhassa ja kuuntelemaan tarkasti, miksi taikuri heidät taikoi. Ohjaaja sanoi, että taikuri taikoo lapset leijoniksi, jolloin lapset saivat lähteä leijonina leikkivarjon alta. Kun ohjaaja sanoi, että taikuri kutsuu lapset takaisin, lapset ryömivät taas leikkivarjon alle. Kokeilimme leikkiä muutaman kerran niin, että ohjaaja keksi asioita, miksi taikuri lapset taikoo. Tämän jälkeen lapset saivat keksiä asioita, joksi taikuri heidät taikoi. Lapset taiottiin esimerkiksi munamiehiksi, limakasoiksi ja angry birdseiksi. Tämä oli lasten mielestä todella hauskaa, ja meitä ohjaajiakin alkoi naurattaa. Oli myös hienoa huomata,

että lapset maltoivat kuunnella leikkivarjon alla hienosti, miksi taikuri heidät seuraavaksi taikoi. Olimme myös etukäteen hieman pohtineet, miten leikki sujuisi, mutta lapset heittäytyivät leikkiin kunnolla. Osasy siihen oli varmasti leikin jännittävyys ja lasten osallisuus leikin muodostumisessa. Lopuksi taikuri taikoi lapset loppujuttelupiiriin. Muutama poika olisi halunnut jäädä leikkivarjon alle, mutta toisesta kehotuksesta ja ohjaajan ottaessa leikkivarjon heiltä pois, he siirtyivät myös loppujuttelupiiriin.

4.4.7 Keväiset puut

Seitsemännen kerhotuokion tavoitteena oli luoda kannustava ilmapiiri ja tukea lapsia toisten auttamiseen. Tuokio pidettiin 25.4.13 klo 9–9.45. Tuokioon osallistui 8 lasta.

Olimme etukäteen laittaneet hassusti kirjoitetut lasten nimet paikoilleen ja jokainen sai aluksi tehtäväkseen löytää oman paikkansa. Nimet oli kirjoitettu niin, että kirjaimet olivat sekaisin. Kun jokainen oli löytänyt oman paikkansa, luimme lasten kanssa ääneen hassusti kirjoitetut nimet ja lapset kertoivat, minkä niminen lapsi oli oikeasti kyseessä. Tämän jälkeen jatkoimme tuokiota alkujuttelupiirillä. Näytimme kuvia viime kerran leikkivarjojumpasta ja kyselimme lapsilta, mitä kuvissa tapahtuu. Kun kaikki olivat katsoneet kuvat, pyysimme lapsia kiinnittämään kuvat edellisen tuokion kohdalle. Yhden lapsen valitsimme kiinnittämään nuolen oikealle paikalleen.

Seuraavaksi siirryimme lattialle piiriin leikkimään Kevään merkit -leikkiä. Tiesimme, että lapset olivat sillä viikolla käyneet metsäretkellä tutkailemassa erilaisia kevään merkkejä ja juttelimme niistä lasten kanssa. Kysyimme esimerkiksi, mitä kevään merkkejä he olivat huomanneet metsäretkellä tai mitä tarkoittaa, kun sanotaan, että puu on hiirenkorvilla. Seuraavaksi kerroimme tulevan leikin säännöt eli leikissä ohjaaja näyttää yhden kuvan ja tehtävänä on tehdä kuvaan kuuluva liike. Lopuksi kuvat vaihtuvat nopeasti ja tarkoituksena on pysyä mukana mahdollisimman pitkään. Kuvina oli lätäkkö, kivi, nurmikko, leskenlehti, muuttolintu ja kärpänen. Kiven kohdalla tuli mennä kyykyyn, lätäkön kohdalla hypätä ilmaan, nurmikon kohdalla nostaa kädet ylös ja heilua kuin nurmikko tuulessa, leskenlehden kohdalla tuli kurottautua kattoon päin niin pitkäksi kuin pääsee, muuttolinnun kohdalla tuli tehdä käsillä lentävä lintu ja kärpäsen kohdalla tuli pyöriä ympäri paikoillaan.

Seuraavaksi ohjaaja kertoi, että tällä kerralla jatkaisimme kollaasia ja että aluksi liimataisiin viimeksi tehty nurmikko. Kiinnitimme huomiota yhteistyön sujumiseen ja korostimme lapsille, että nurmikön liimaamisessa tulee huomioida toisia, jotta nurmikosta tulee siisti ja tasainen. Kun jokainen oli saanut oman nurmikkopalansa liimattua, kyselimme lapsilta, minkälaisia koivunrungot heidän mielestään olivat ja olivatko he nähneet niitä metsäretkillä. Näytimme lapsille mallia, miten tekisimme koivunrunkoja leikkaamalla sanomalehdistä suikaleita ja liimaisimme ne sitten kuvaan. Kun kaikki puut oli liimattu, kysyimme lapsilta, mitä heidän mielestään kuvasta vielä puuttui. Vastauksena tuli esimerkiksi oksia, aurinko ja lehdet. Kysyimme lapsilta, muistivatko he, mitä ne hiirenkorvat oikein olivatkaan, ja sanoimme, että tekisimme kuvaan hiirenkorvia. Hiirenkorvat tehtiin liimaamalla silkkipaperipalloja ja avattuja paperinarupalloja puiden ympärille. Etenkin paperinarun avaaminen vaatii hyvää sorminäppäryyttä ja kärsivällisyyttä, ja kehotimme koko tuokion ajan sellaisia lapsia jotka osasivat sen, auttamaan toisia. Ohjaajat myös kannustivat lapsia, jotka kokivat tämän haasteelliseksi.

Lopuksi kokoonnuimme vielä lattialle loppujuttelupiiriin. Kysyimme lapsilta, mitä he haluaisivat tehdä kollaasiin viimeisellä askartelukerralla. Vastaukseksi tuli muun muassa aurinko, lintu, orava ja lepakko. Aurinko sai eniten kannatusta, joten päädyimme siihen. Lisäksi sanoin, että linnun voisi tehdä kuvaan siitä syystä, että viskarikerhon nimikin on Linnut. Lopuksi näytimme kuvia alkuleikistä, nurmikosta, puusta ja hiirenkorvista ja lapset saivat niiden avulla sanoa palautetta tuokiosta.

4.4.8 Sanomalehtien rapinaa

Kahdeksannen kerhotuokion tavoitteena oli erilaisuuden kunnioittaminen ja yksilöllisyyden arvostaminen. Vaikka viskarikerhossa opetellaan ryhmässä toimimista, on myös tärkeää, että lapset ymmärtävät olevansa yksilöitä ja heillä voi olla erilaisia mielipiteitä. Tuokio pidettiin 26.4.2013 klo 8.50–9.35. Tuokiossa oli mukana seitsemän lasta. Tuokio aloitettiin kerääntymällä kerhotaulun ympärille ja juttelemalla edellisestä kerrasta. Lapset muistivat hyvin, mitä olivat viimeksi viskarikerhossa askarrelleet ja leikkineet. He katselivat edellisen kerran valokuvia myös rauhassa ja pitivät huolen, että valokuvat ja kerhotaulun nuoli, joka näytti meneillään olevaa kerhotuokiota, olivat oikeas-

sa kohdassa. Kyselimme lapsilta, muistivatko he, mitä he edellisellä kerralla askartelivat sanomalehdistä. Lapset kertoivat, että saivat tehdä sanomalehdistä puiden runkoja ja oli hauskaa, kun jotkut puut olivat isoja ja toiset pieniä. Kerroimme, että tänään viskarikerhossa käyttäisimme myös sanomalehtiä, mutta tällä kertaa jumppaisimme niiden kanssa. Ohjasimme lapset vaihtamaan jumppavaatteet ja odottamaan salin ovelle tuokion alkua.

Olimme laittaneet valmiiksi salin lattialle piirimuodostelmaan sanomalehtiä, joissa oli piirrettynä jokaisen lapsen alkukirjain. Lasten tehtävänä oli tulla saliin yksitellen ja löytää oma paikkansa sanomalehdistä. Pääohjaaja laittoi musiikin valmiiksi soimaan ja jäi odottamaan saliin tulevia lapsia. Eräs poika alkoi nauraa, kun kuuli musiikin. Hän kysyi ohjaajalta, miksi salissa soi musiikkia. Ohjaajan kerrottua, että musiikki tuo iloista tunnelmaa ja sen mukana on mukava liikkua, poika totesi, että se on hassua, mutta kivaa. Jokainen lapsi löysi hyvin oman paikkansa sanomalehdistä.

Kerroimme lapsille, että ensimmäinen leikki on sellainen, että sanomme erilaisia asioita ja jos se pitää omalla kohdalla paikkaansa, saa lähteä juoksemaan piirin ympäri. Jos useampi lapsi lähtee juoksemaan, niin voi vaihtaa paikkoja. Jos vain yksi lähtee juoksemaan, saa juosta muutaman kierroksen ja palata omalle paikalleen. Esitimme lapsille erilaisia väittämiä, kuten olen tyttö, minulla on veli tai minulla on lemmikkieläin. Leikimme lasten kanssa muutaman kerran leikkiä ja tämän jälkeen lapset alkoivat ymmärtää leikin juonen. He totesivatkin, että aina kaikki eivät voineet lähteä juoksemaan, koska kaikilla ei ole välttämättä veljeä. Eräs poika ihmetteli, kun toinen ohjaajista lähti juoksemaan sellaisen väittämän kohdalla, kun minulla on lemmikkieläin. Hän kysyikin, onko ohjaajalla lemmikkiä ja kertoi, että heillä on myös kotona lemmikkieläin. Lapset ymmärsivät hyvin leikin kautta, että he ovat erilaisia, mutta se ei silti haittaa.

Seuraavaksi ohjasimme lapsia laittamaan sanomalehdet ympäri salin lattiaa autoiksi saariksi. Kerroimme, että he saavat liikkua musiikin mukana omalla tavallaan ja kun musiikki loppuu, heidän pitää mennä aution saaren päälle seisomaan myrskyltä turvaan. Ohjasimme lapsia keksimään mitä erilaisimpia liikkumistapoja ja liikkumaan omalla tyylillään. Rohkeimmat lapset keksivät hyvin omia liikkumistapoja ja hiljaisemmat lapset liikkuivat tutun ystävän kanssa samalla tavalla. Lapsista oli hauskaa, kun ohjaaja pysäytti musiikin ja heidän piti löytää autio saari. Lapsille tuli leikin edetessä lisää haastetta, kun ohjaaja otti vähitellen sanomalehtiä pois, jolloin autioita saaria oli aina vain

vähemmän. Lapsia alkoi naurattaa, kun he huomasivat, että lopuksi oli jäljellä vain yksi autio saari. Kun ohjaaja pysäytti musiikin, he ryntäsivät sanomalehden ympärille ja alkoivat sovittaa itseään lehden päälle. Yksi pojista jatkoi liikkumista ja lähti kiipeämään puolapuille. Ohjaaja sanoi pojalle, ettei autio saari ollut yläilmoissa ja kohta myrsky tulisi. Poika innostui tästä ja alkoi nauraen juosta ohjaajaa karkuun, jolloin ohjaaja leikki myrskyä pojan perässä. Näin poika löysi myös oman paikkansa sanomalehden päältä ja kaikki lapset olivat yhtenä ryppäänä. Lapsia nauratti, kun ohjaaja kiersi sanomalehden vielä muutaman kerran leikkien myrskyä. Leikissä oli hienosti nähtävissä, että musiikin mukana lapset liikkuvat erilailla ja useimmat eivät välittäneet, miten muut lapset liikkuvat. Musiikin pysähtyttyä he kuitenkin toimivat ryhmässä ja etsivät jokaiselle paikan autiolta saarelta.

Tämän jälkeen lapset saivat liikkua oman sanomalehden kanssa niin kuin halusivat. Kokeilimme lasten kanssa myös kuljettaa sanomalehteä eri kehonosilla. Lapset keksivät hienoja kuljetustapoja ja pyysivät aina ohjaajaa katsomaan heidän keksimäänsä tyyliä. Ohjaaja kannusti heitä ja kehotti myös muita lapsia katsomaan ja kokeilemaan hienoa uutta kuljetustapaa. Tämän jälkeen ohjaaja pyysi lapset salin seinän viereen ja näytti, miten sanomalehdestä saadaan yksi sivu irti. Ohjaaja kertoi, että kokeilisimme temppua, jossa juoksemme salin päästä päähän niin, että sanomalehden sivu pysyy vatsan edessä niin, etteivät kädet koske siihen. Kokeilimme temppua muutaman kerran. Tehtävä onnistui muutamalta lapselta, mutta ei kaikilta. Ohjaaja kertoi, että temppu ei välttämättä onnistu ihan kaikilta, mutta se ei haittaa. Lisäksi ohjaaja kertoi, että temppu onnistuu kaikilta omalla tavallaan ja kehui kaikkia lapsia tasapuolisesti.

Tämän jälkeen ohjaaja pyysi lapsia tekemään sanomalehdistä erilaisia palloja. Lapset saivat päättää, tekivätkö isoja vai pieniä palloja. Eräs poika totesikin, että tekee jättipallon, johon ohjaaja kannusti. Eräs poika meni tässä vaiheessa salin vierustalle istumaan ja ohjaaja meni kysymään häneltä, haluaisiko hän vielä tehdä palloja. Poika kertoi, ettei halua tehdä enää, jolloin ohjaaja kehotti häntä lepäämään vähän aikaa. Hetken päästä selvisi, että pojalle oli tullut paha mieli siitä, että hän luuli, ettei saisi ottaa omakseen sanomalehden palasta, jossa oli jääkiekkopaidan kuva. Ohjaaja kertoi hänelle, että poika voi säilyttää lehden palan ja he laittaisivat sen talteen lopputuokion ajaksi. Poika piti ajatuksesta ja osallistui sitten seuraavaan leikkiin. Kerroimme lapsille, että sanomalehti-

palloista on tullut erilaisia, ja lapset lisäsivät, että palloja oli isoja, pieniä, keskikokoisia, aivan pienen pieniä ja jättipalloja.

Kerroimme lapsille, että seuraavaksi heidän tulisi muodostaa kaksi ryhmää ja heidän pitäisi pitää oman ryhmän puoli puhtaana sanomalehtipalloista. Ohjaaja veti maalarinteipillä viivan salin lattiaan sillä aikaa, kun lapset muodostivat ryhmät. Aluksi lapset olivat leikistä hieman varautuneita, mutta kun molemmat ohjaajat osallistuivat leikkiin, lapset innostuivat. Leikin lopuksi kerroimme lapsille, että heidän pitää kerätä sylillinen sanomalehtipalloja pois lattialta ja tulla sen jälkeen salin seinän viereen, johon laitoimme sillä aikaa valmiiksi patjan ja penkin. Kerroimme, että lopuksi lapset saisivat yksitellen hypätä sanomalehden läpi penkiltä patjalle. Ohjasimme lapsia hyppäämään omalla tavallaan. Muutama lapsista sanoi, ettei uskaltaisi hypätä. Kerroimme kaikille lapsille, että ei ole pakko hypätä, jollei halua. Lisäksi kerroimme, että aina kaikki lapset eivät pidä kaikista leikeistä ja lapsilla saa olla sellainen mielipide. Muutaman lapsen hypättyä sanomalehden läpi, kaikki lapset sanoivat, että haluaisivat sittenkin kokeilla. Kaikkien lasten hypättyä kokoontuimme loppujuttelupiiriin, vaikka lapset eivät olisi halunneet lopettaa loppuleikkiä.

4.4.9 Lasten katseet auringossa

Yhdeksännen kerhotuokion tavoitteena oli erilaisuuden kunnioittaminen ja yksilöllisyyden arvostaminen. Tuokio pidettiin 29.4.2013 klo 9–9.45. Tuokioon osallistui 8 lasta.

Tuokio aloitettiin alkujuttelupiirillä, jossa näytettiin kuvia viime kerrasta ja siirrettiin paikkamerkki oikeaan kohtaan. Tämän jälkeen siirryttiin lattialle alkuleikkiä varten. Alkuleikkinä oli leikki, jossa ohjaaja sanoi erilaisia asioita ja sai huutaa ”joo”, jos pitää kyseisestä asiasta, tai ”ei”, jos ei pidä. Tämän leikin tarkoituksena oli, että lapset huomasivat, että kaveri voi pitää ihan eri asioista, mistä itse pitää, mutta jokaisen mielipide on yhtä tärkeä. Leikin aikana keskusteltiin vapaasti esiin nousevista asioista ja ihmeteltiin yhdessä, miten erilaisista asioista ihmiset voivat pitää.

Seuraavaksi ohjaaja kertoi, mitä tulimme sillä kerralla askartelemaan. Ohjaaja kysyi, muistivatko lapset, kun viime askartelutuokion lopuksi hän kysyi, mitä lapset haluaisivat vielä tehdä kollaasiin. Ohjaaja kertoi, koska moni toivoi aurinkoa, niin tällä kerralla

tehtäisiin kuvaan yksi iso aurinko. Lisäksi tehtäisiin lintu, koska sitäkin toivottiin ja koska viskarikerhon nimenä on Lintu, olisi mukavaa, jos kuvasta löytyisi lintu.

Aloitimme siirtymällä pöytään, johon ohjaajat olivat etukäteen laittaneet maalaustarvikkeita ja ympyrän muotoisen pahvinpalan. Aurinko laitettiin keskelle pöytää niin, että jokaisella oli siihen yhtä pitkä matka ja jokainen lapsi sai maalata keltaisella tai oranssilla värillä aurinkoa. Kun aurinko oli maalattu, sai jokainen leikata pahvista yhden suikaleen säteeksi auringolle ja maalata sen. Kun maalaukset oli tehty, jätettiin aurinko ja säteet kuivumaan.

Seuraavaksi siirryimme toisen pöydän ääreen, johon oli laitettu valmiiksi kyniä. Ohjaaja kertoi lapsille, että tekisimme linnun palapelitekniikalla. Ohjaaja oli etukäteen piirtänyt ja leikannut irti linnun kuvan ja kuva oli leikattu yhdeksään palaan. Jokainen lapsi sai yhden palan väritettäväksi. Aluksi ohjaaja kertoi, että koska palat ovat pieniä, pitäisi varoa, etteivät ne mene rikki tai hajoa. Ohjaaja korosti, että oman palan sai värittää juuri sellaiseksi kuin haluaa. Lisäksi jokainen pala on erityisen tärkeä, koska jos yksi pala puuttuu, niin lintu ei onnistu. Lasten väritettyä omat palansa saivat he koota palapelin niin, että yhdessä mietittiin, mihin mikäkin pala kuuluu. Samalla ohjaaja kehui yksitellen jokaisen palaan valittuja värejä. Tuokion lopuksi käytiin vielä loppukeskustelu. Lasten mielipiteitä kysyttiin ”joo tai ei”-leikistä, auringon maalaamisesta, säteiden leikkaamisesta ja linnun tekemisestä.

4.4.10 Lintu lentää eskariin

Kymmenennen kerhotuokion tavoitteena oli viskarikerhon lopetus ja orientaatio esikouluun. Sisällytimme esikouluun valmistautumisen tavoitteeseen, koska viskarikerhon koko ajatuksena on 5-vuotiaiden lasten ryhmäytymisen aloittaminen ennen esikouluvuotta. Tuokio pidettiin 7.5.2013 klo 8.45–9.40. Lapsia oli mukana tuokiossa kahdeksan.

Kerroimme lapsille, että tänään on viimeinen viskarikerhotuokio ja aloittaisimme sen suoraan salissa. Ohjasimme lapsia tulemaan salin ovelle kuuntelemaan, mitä ensimmäiseksi tekisimme. Kerroimme, että salin lattialla on piirimuodostelmassa lasten nimiä,

mutta ne onkin kirjoitettu hassusti. Lasten tehtävänä oli löytää oma paikka nimilappujen avulla. Lapset keksivät aika nopeasti, että nimet on kirjoitettu väärinpäin. Lapset pyysivät, että lukisimme väärinpäin kirjoitetut nimet, jolloin he nauroivat jokaisen nimen kohdalla. Tämä rentoutti selvästi tuokion aloitusta ja sen jälkeen oli mukava jatkaa toimintaa. Kerroimme lapsille uudelleen, että tänään on viimeinen kerhotuokio ja sen vuoksi meillä ei ole jumppaa eikä askartelua vaan lopetuskerta, jolloin juttelemme ja leikimme. Laitoimme kerhotaulun piirin keskelle ja sanoimme lapsille, että voisimme käydä jokaisen kerhotaulun tuokion niin läpi, että lapset saisivat kertoa jokaisesta tuokiosta jotain, mitä heille tuli mieleen. Lisäksi laitoimme yhdeksännen kerhotuokion kohdalla kerhotuokion valokuvat kiinni tauluun. Lapset muistivat hyvin tuokioiden leikit ja asioita, joista olimme jutelleet. Lapset kertoivat myös heidän mielestään mielekkäimmät leikit eri tuokioilla. Eräs tyttö kertoi, että häntä harmittaa, kun hän oli tullut yhdelle liikuntatuokiolle myöhässä eikä ollut ehtinyt mukaan ensimmäiseen leikkiin. Eräs toinen tyttö totesi myös, että hän oli ollut kokonaan pois muutamalta tuokiolta, mikä häntäkin harmittaa. Kerroimme, että viskarikerhon leikkejä on mahdollista leikkiä Rentukat-ryhmän omien aikuistenkin kanssa. Kerroimme lapsille, että heidän pitää toivoa leikkejä, ja tuokiota seuraamassa ollut Rentukat-ryhmän lastenhoitaja totesikin, että he voisivat kyllä leikkiä leikkejä uudelleen vielä tänä keväänä.

Tämän jälkeen leikimme välillä Peitto-leikkiä, jossa aina yksi lapsi musiikin loputtua peiteltiin peiton alle ja muut yrittivät arvata, kuka lapsista puuttuu. Lapset olivat jo tässä vaiheessa riehakkaalla tuulella, joten he olivat mielissään, kun saivat välillä juosta ja liikkua musiikin tahdissa. Lapset arvasivat aika nopeasti, kuka oli piilotettu peiton alle. Erään hiljaisen lapsen kohdalla muut lapset eivät heti keksineet, kuka puuttui. Ohjasimme lapsia katsomaan tarkemmin ympärilleen, jolloin he keksivät puuttuvan lapsen. Peiton alla oleva lapsi oli selvästi mielissään, kun hänet arvattiin oikein.

Pyysimme lapsia tulemaan uudelleen piiriin istumaan ja kerroimme, että he voivat kerhotaulun avulla pohtia sellaisen leikin, jota haluaisivat leikkiä seuraavaksi uudelleen. Lapsilta tuli heti eri vaihtoehtoja ja ohjasimme heitä keskustelemaan, mikä leikki valittaisiin. Kerroimme myös lapsille, miksi emme voisi leikkiä kaikkia ehdotettuja leikkejä. Suurin osa lapsista ehdotti hallaverholla tehtävää leikkiä, jonka ali sai juosta. Kysyimme muilta lapsilta, sopiko leikki heille, jolloin päädyimme valitsemaan sen leikin. Olimme valmiiksi suunnitelleet, että se ohjaajista, kumman tuokiolta leikki olisi, ohjaisi leikin

nytkin. Leikki onnistui hyvin ja lapset muistuttivat toisiaan, että pitäisi varoa törmäyksiä. Leikin loputtua laitoimme hallaverhon pois ja pyysimme lapsia tulemaan jälleen istumaan piiriin.

Kerroimme, että seuraavaksi voisimme jutella hieman esikoulusta. Lisäksi kerroimme, että olemme kyselleet nykyisiltä esikoululaisilta heidän mielteitään esikoulusta. Olimme kysyneet esikoululaisilta niitä kysymyksiä, joita viskarikerholaiset pohtivat ensimmäisellä kerhotuokiolla. Osa lapsista oli malttamattomia ja kyseli, koska leikkisimme taas jotakin. Jouduimme komentamaan lapsia hieman enemmän kuin yleensä, mutta tilanne rauhoittui niin, että pääsimme juttelemaan. Lapset kuuntelivat mielellään nykyisten esikoululaisten mielteitä ja tekivät meille tarkentavia kysymyksiä. Eräs poika kertoi, että hän tiesi eskarien viikkolukujärjestyksen ja siihen laitettavat kuvat esimerkiksi retkestä. Hän jatkoi vielä, että on itsekin katsonut kyseistä lukujärjestystä, vaikka ei ole itse vielä eskarilainen.

Loppuleikiksi olimme ottaneet saliin valmiiksi mukaan linnun, jonka lapset olivat tehneet viime kerralla kädentaitotuokiossa. Kerroimme, että se olisi toivomuslintu, joka kiertää piirissä. Kun lintu on omalla kohdalla, voi kertoa ääneen tai miettiä itsekseen jonkin asian, jota odottaa tai toivoo esikoululta. Kaksi poikaa totesi, että leikki olisi ihan tylsä. Kehotimme heitä kuitenkin keskittymään, koska joku muu lapsista saattoi pitää leikistä. Muutama lapsista ei halunnut sanoa ajatustaan ääneen. Eräs poika alkoi omalla kohdallaan riehua linnun kanssa. Ohjasimme poikaa rauhoittumaan ja kerroimme, että toivomuslintua tulisi pidellä kauniisti, koska se on kaikkien lasten yhteinen. Kysyimme pojalta, halusiko hän kertoa ajatuksensa kunnolla vai siirtyisikö toivomuslintu seuraavalle lapselle. Tästä poika rauhoittui ja kertoi, asian, joka häntä jännittää esikoulussa. Kehuimme poikaa ja juttelimme vielä yhdessä hänen sanomastaan ajatuksesta. Kun toivomuslintu oli kiertänyt koko piirin, kerroimme, että ehkä lintu veisi ajatukset eteenpäin ja jotkin toiveet toteutuisivat esikoulussa. Juttelimme lasten kanssa vielä tuokiolla leikityistä leikeistä ja siitä, miltä tuntui jutella esikoulusta ja koko viskarikerhosta.

Lapset olivat tehneet meille isokokoiset kortit. He olivat piirtäneet kortteihin viskarikerhon eri tuokioista kuvia ja Rentukat-ryhmän aikuiset olivat kirjoittaneet kortteihin lasten mielteitä meistä ja viskarikerhosta. Lapset olivat innoissaan korteista ja kertoivat, mitä missäkin piirustuksessa oli. Oli hienoa huomata, että ryhmän kaikki lapset halusivat

selittää meille oman piirustuksensa ja halata. Tämän jälkeen pidimme palaverin keskenämme, jossa sovimme, että jatkamme opinnäytetyöprosessia raportoimalla kerhotuokiot sekä niiden arvioinnit. Lisäksi aloimme suunnitella tuokiokansion sisältöä ja ulkoasua.

4.5 Tuokioiden arviointi

Olemme toteuttaneet viskarikerhotoiminnan arvioinnin siten, että jokaisella kerhotuokiolla oli havainnoimassa yksi lapsiryhmän työntekijä. Kerhotuokion jälkeen havainnoimassa ollut työntekijä täytti myös arviointilomakkeen (LIITE 2), jossa oli avoimia kysymyksiä. Avoimilla kysymyksillä tarkoitetaan, että vastaaja ei voi vastata kysymykseen vain myöntävällä tai kieltävällä vastauksella. Lisäksi avoimilla kysymyksillä voidaan saada tietoa hyvin laaja-alaisesti. Avoimia kysymyksiä tehtäessä niihin voi sisällyttää myös täsmentäviä ohjeita. (Menetelmäopetuksen tietovaranto 2010.) Lisäksi toteutimme vertaisarviointia siten, että toinen toimii aina vertaisarvioitsijan roolissa silloin kun toinen toimii pääohjaajana. Vertaisarvioitsija arvioi myös tuokiota omalla vertaisarviointilomakkeella (LIITE 3), minkä jälkeen refleктоimme yhdessä pääohjaajan omia havaintoja sekä vertaisarvioitsijan huomioita. Vertaisarviointi on hyödyllinen menetelmä, koska usein omia onnistumisia ja kehittymiskohteita on vaikea huomata. Siksi onkin tärkeää reflektoida omaa toimintaansa jonkun toisen kanssa, joka on jollakin tapaa vertainen. Esimerkiksi työyhteisössä työparit ovat vertaisia toisilleen. On tärkeää jakaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan, jolloin vertaisarviointi mahdollistaa parhaimmillaan laajemman peilaamisen omista kokemuksista toisten kokemuksiin ja ymmärryksen laajenemisen. (Seppänen-Järvelä 2005, 13.) Lapset ovat arvioineet jokaisen kerhotuokion lopuksi koko tuokiota ja leikittyjä leikkejä. Lasten kanssa keskustelun tueksi olemme käyttäneet kuvitettuja kuvakortteja, joissa oli kuva jokaisesta tuokiolla leikitystä leikistä. Taulukossa (TAULUKKO 2) on jokaisen kymmenen kerhotuokion arvioinnit tiivistettynä.

TAULUKKO 2. Viskarikerhon tuokioiden arvioinnit (H tarkoittaa asioita, joita ohjaajien tulisi vielä huomioida)

Kerhotuokion numero	Lapset	Työntekijä	Vertainen
Tuokio 1	”Kivointa oli Aasinhäntä ja piirtäminen.” ”Aasinhäntä oli helppo kun muut sai neuvoa.” ”Nimileikki oli kiva, kun sai tehdä munamies kaatuu.” ”Eskarista oli kiva jutella, kun se jännittää.”	+rauhallinen ja turvallinen ilmapiiri +yhdessä tekeminen +mahdollisuus osallistua omalla tavalla +tasapuolinen huomioiminen ja osallisuus H: ohjaajien puheenvuorot joskus päällekkäin	+juttelun ja leikkien suhde +omalla tavalla osallistuminen +ei odottelua +ohjaus onnistui rauhallisesti, rohkaisevasti ja jämpä-tisti H: lasten positiivisen eläytymisen ja häiriökäyttäytymisen rajaa tulisi pohtia
Tuokio 2	”Oli hauskaa.” ”Oli kivaa kun sai juosta ja tehdä asentoja.” ”Krokotiileikissä oli kivaa kun sai pelastaa muita.” ”Oli kivaa kun kukaan ei saanut mua kiinni.” ”Se möyhminen oli kivaa.” ”Eläimiä oli kiva keksiä.” ”Juoksin yhtä kovaa kuin auto menis motarilla.”	+kerhotaulu +mahdollistui lasten omat kertomukset ja liikkumistavat +leikeissä tärkeitä sivutavoitteita +ohjaaja teki lasten mukana +lapset huomioitiin yksilöllisesti sekä hyvä kontakti lapsiin H: ei ole vaarallista, jos tuokio myöhästyy	+teema innostava +eheä tuokio +alkuleikki tuki hyvin tuokion tavoitetta + uusi ideoita päiväkotiin +kehotettiin muita kuuntelemaan kun yksi puhui H: myöhässä tulevan lapsen huomiointiin tulisi kiinnittää huomiota
Tuokio 3	”Sai värittää ja tehdä yhteisen kukan.” ”Askartelu ei ole niin kivaa.” ”Lankaleikki oli kiva.” ”Kivaa siksi, että siinä heitettiin sitä lankaa ja kun sai sanoa ja kun se purettiin.”	+alkuleikki + mahdollisuus osallistua omien taitojen mukaan +ohjasi rauhallisesti ja yksilöllisesti H: lapsille enemmän luovaa ajattelua ja levottoman käytöksen huomioiminen	+alkuleikki innosti kertomaan oman mielipiteen ja oltiin jatkuvassa vuorovai- kutuksessa +eheä kokonaisuus +hyviä sivutavoitteita +jokaisen lapsen ääni kuului H: voisi varmistaa, että ohjeet on ymmärretty

Tuokio 4	<p>”Ryhmän nimen keksiminen oli kivaa mutta vaikeaa.” ”Oli enemmän mielipiteitä kuin yksi.”</p> <p>”Sai tehdä jaloilla ison rummun.” ”Se joki olisi voinut mennä kovempaa.”</p>	<p>+leikit tukivat tavoitetta</p> <p>+ohjaajan toiminta hyvää</p> <p>+keskusteltiin ryhmänä</p> <p>+vältettiin jatkuvaa kieltämistä</p> <p>+mahdollisuus toteuttaa leikkiä omalla tavalla</p>	<p>+lapset joutuivat huomioimaan toistensa mielipiteet</p> <p>+ohjaaja teki mukana ja kannusti toisten huomioimiseen</p> <p>+ilmapiiri hyvä ja rauhallinen</p> <p>+ohjeiden selkeys ja vaaratilanteiden ennakointi</p>
Tuokio 5	<p>”Maalaaminen oli kivaa.”</p> <p>”Se ruohon leikkaaminen oli kivaa.” ”Oli vähän vaikea, ehkä ei.” ”Se kivi.”</p>	<p>+toiminnot rakensivat yhteisöllisyyttä</p> <p>+selkeä kokonaisuus</p> <p>+lapset motivoituneita</p> <p>H: tekemisen vieminen loppuun asti</p>	<p>+alkuleikissä jatkuvaa kontaktia</p> <p>+edellytettiin toisten huomioimista</p> <p>+toiminnallista ja staattista tekemistä sopivassa suhteessa</p> <p>+laulun salliminen</p>
Tuokio 6	<p>”Oli kivaa kun sai liikuntaa.” ”Oli kivaa olla krototiili.” ”Se karuselli, kun sai olla keskellä.” ”Oli kivaa mennä istumaan kun muut pyöritti.” ”Se palloleikki oli vähän vaikeaa.”</p>	<p>+aluksi levotonta, mutta rauhallinen ohjaus piti koossa</p> <p>+yhdessä tekemisen ilo löytyi</p> <p>+yhteistoiminnallisuus</p> <p>+apuhjaajan toiminta</p>	<p>+iloa tuottavat leikit</p> <p>+leikkejä sopivasti</p> <p>+ohjaajan innostuneisuus välittyi</p> <p>+ohjeistus</p> <p>+ongelmatilanteisiin puuttuminen</p> <p>H: lasten osallisuutta enemmän</p>
Tuokio 7	<p>”Liimaus oli kivaa.”</p> <p>”Puun leikkaaminen oli kivaa.” ”Ei ollut vaikeeta, se oli lällyä.” ”Kivaa kun sai tehdä niitä ampiaisia pröö pröö.”</p>	<p>+tuokion toiminnot tukivat tavoitetta</p> <p>+haastetta lapsille</p> <p>+ohjaaja tekemässä, kannustamassa ja auttamassa</p> <p>H: hiljaisten lasten huomioiminen</p>	<p>+lapset pätkäilivät yhdessä</p> <p>+lasten innostuneisuus tarttui muihinkin lapsiin</p> <p>+lapset auttoivat toisiaan</p> <p>+ohjaajan kannustus ja painotus yhdessä tekemiseen</p> <p>+ryhmäohjaus sujuvaa</p> <p>H: hiljaisten lasten huomioiminen</p>

Tuokio 8	”Paikanvaihtoleikki oli kiva kun sai juosta”, ”Joukkueiden teko ei ollut vaikeaa”, ”Kuljettaminen oli vähän vaikeaa, mutta kiva” ”Sanomalehtipallojen heittäminen oli kivaa.” ”Ryhmien muodostus ei ollut vaikeaa.”	+Lapset saivat itse keksiä ja huomioida toisten ideoita +liikkuminen yksilöinä, mutta fyysinen läheisyys ja ryhmänä oleminen +tuokion hauskuus H: tavoitetta olisi voinut painottaa vielä enemmän	+lapset ymmärsivät, että jokainen on erilainen ja jokaisella saa olla erilaisia mielipiteitä +ohjaaja kannustava ja kunnioitti lasten yksilöllisyyttä ja erilaisuutta H: ohjaaja olisi voinut tukea vielä enemmän keskustelua erilaisuudesta
Tuokio 9	”Tykkääkö vai ei leikki oli kivaa.” ”Oli helppoo sanoa oma mielipide.” ”Se tuntui kivalta.” ”Leikkaaminen oli kivaa.” ”Mä tykkäsin siitä linnusta.” ”Hauska lintu harvinainen.”	+lapset ajattelivat asioita toisten kannalta +lasten toiveiden huomiointi +ohjaaja kyseli mielipiteitä +ryhmäohjaus sujuvaa H: lasten tasapuolinen kommentointi	+toiminnot tukivat tavoitetta +erilaisuudesta juttelu +alkuleikki motivoi +ohjaaja viritteli keskustelua kokoajan erilaisuudesta +kaikkien lasten huomiointi H: lasten osallistaminen
Tuokio 10	”Oli kivaa jutella eskarista.” ”Että sai toivoa.” ”Se tuuli-leikki oli kivaa.” ”Peitto-leikki oli liian helppoo.” ”Voidaanko leikkiä uudelleen niitä?”	+koko viskarikerhoa muisteltiin yhdessä +juttelu esikoulusta +asioita käsiteltiin ryhmänä +lasten toiveen huomiointi +liikkumista ja juttelua vuorotellen +ohjaajat pysyivät rauhallisina	+kokonaisuus säilyi, vaikka lapset riehakkaita +kerhotaulu tukena +lapsille selvä käsitys viskarikerhon kokonaisuudesta +esikoulusta juttelu tuki tavoitetta +lapsille iloinen ja odottavainen mieli +yhteinen leikin ilo

4.5.1 Lasten arviointia kerhotuokioista

Lasten palautteen mukaan ensimmäisellä kerhotuokiolla kivointa olivat Aasinhäntäleikki ja piirtäminen. Yhteiselle paperille piirtämisen lapset kokivat mukavana vaihteluna. Aasinhäntäleikki oli lasten mielestä helppo, kun siinä muut saivat antaa neuvoja. Nimileikkiä pidettiin kivana, kun siinä sai kokeilla muiden liikkeitä. Yksi lapsista sanoi,

että nimileikki ei ollut kovin kiva, mutta kun häneltä kysyttiin, miksi se ei ollut niin kiva, vastasi hän, että oli se leikki kumminkin kivaa. Yksi lapsista sanoi, että eskarista oli hänen mielestään kiva jutella, koska se jännittää häntä.

Lasten mielestä toinen kerhotuokio oli hauska. He kertoivat, että oli kivaa, kun sai juosta ja tehdä asentoja. Eräs lapsi kertoi, että hänen mielestään oli kiva keksiä eri viidakon eläimiä. Useampi lapsi kertoi, että krokotiilileikki oli kiva, koska siinä sai juosta. Lisäksi krokotiilileikissä oli kivaa, kun sai pelastaa toisia lapsia. Eräs poika totesikin, että oli myös kivaa, kun häntä ei saatu krokotiilileikissä kiinni. Eräs tyttö kertoi, että hän piti möyhimisestä. Hän tarkensi, että tarkoitti hallaverhoa ja sen alla kierimistä. Tähän eräs poika tokaisikin, että se oli niin kivaa, että voisi tehdä sitä joka viskarikerhon jälkeen. Toinen poika arvioi omaa leikkiään, että hän juoksi kuin auto, joka ajaisi moottoritiellä ylinopeutta.

Kolmas kerhotuokio jakoi hieman lasten mielipiteitä, sillä askartelu ei ollut kaikille niin mieleistä. Osa lapsista kuitenkin piti askartelusta muun muassa siksi, että ”siinä sai värittää ja tehdä yhteisen kukan”. Lankaleikistä pitivät kaikki ja se oli ”kivaa siksi, että siinä heitettiin sitä lankaa ja kun siinä sai sanoa ja kun se purettiin”.

Lasten mielestä neljännellä kerhotuokiolla ryhmälle nimen keksiminen oli kivaa, mutta vaikeaa. Eräs poika kertoi, että nimen keksiminen oli vaikeaa, koska mielipiteitä oli enemmän kuin yksi. Eräs poika piti rummutuslorusta ja siitä, että sai tehdä jaloilla ison rummun. Monet lapsista pitivät intiaanihypyistä ja joen ylityksestä. Eräs tyttö totesi kuitenkin, että olisi halunnut joen menevän kovempaa. Lapset kertoivat myös, että peiton päällä oli kiva istua, vaikka oman vuoron odottaminen oli vaikeaa. Eräs tyttö kertoi, että loppumuodostelma eli kalanruoto oli hauska, mutta siinä sattui vähän mahaan.

Lasten mielestä viidennellä kerhotuokiolla maalaaminen ja ruohosuikaleiden leikkaaminen olivat kivoja asioita. Myös kivileikki oli kiva, kun siinä piiloteltiin kiveä. Lapset eivät osanneet sanoa, oliko kivileikki helppo vai vaikea. ”Oli vähän vaikea, ehkä ei.” Myös Totta vai tarua -leikistä pidettiin.

Lapset arvioivat kuudetta kerhotuokiota pääasiallisesti positiivisesti. Eräs tyttö kertoi, että oli kivaa, kun sai liikuntaa. Lisäksi useammat lapset kertoivat, että oli kivaa päästä

krokotiiliksi. Eräs poika totesi, että karusellileikki oli kivaa, kun sai olla siellä keskellä. Muut lapset yhtyivät tämän pojan kertomaan ja lisäsivät, että kivaa oli, kun sai mennä istumaan ja muut pyörittivät. Eräs tyttö totesi, että palloleikki oli vähän vaikea, koska tuuletettiin eri suuntiin. Lapset jäivät pohtimaan, miten he olisivat onnistuneet pitämään pallon vielä kauemmin leikkivarjon päällä. Eräs poika kertoi, että myrsky-leikki ei ollut niin kiva, koska ei jaksanut niin kovaa tehdä. Eräs tyttö totesi tähän, että se oli taas hänen mielestään hauskaa. Lapset juttelivat vielä lopuksi taikurileikistä ja siitä, miksi olisi ollut vielä hauska muuttua.

Lasten palautteiden mukaan seitsemännellä kerhotuokiolla mukavaa olivat askartelut, leikkiminen ja kilpailu. Lapset kertoivat, että mikään ei ollut tuokiolla vaikeaa: ”liimaus oli kivaa”, ”puun leikkaaminen oli kivaa”, ”ei ollut vaikeeta, se oli lällyä”. Yhden lapsen palautteen mukaan ”kivaa oli kun sai tehdä niitä ampiaisia pröö pröö”.

Lasten mielestä kahdeksannella kerhotuokiolla sanomalehtien kanssa oli kiva jumpata. Suurimman osan mielestä alkuleikki, jossa juteltiin erilaisuudesta ja juostiin, oli kiva juuri sen takia kun sai juosta. Pari poikaa kertoi, että Myrsky tulee -leikki oli hauskaa ja sitä voisi leikkiä uudelleen. Eräs tyttö kertoi, että sanomalehden kuljetus oli vähän vaikeaa, mutta kivaa. Melkein kaikki lapset yhtyivät mielipiteeseen, että sanomalehtipallojen heittäminen oli kivaa. Eräs poika lisäsi vielä, että se leikki oli kyllä kaikista kivoin. Kysyimme lapsilta, miltä heistä tuntui muodostaa kaksi ryhmää. Lapset totesivat tähän, että se oli helppoa. Eräs tyttö kertoi, että lehden läpi hyppääminen oli hirmu kivaa, johon muut lapset totesivat, että olisivat voineet hypätä monta kertaa enemmänkin.

Yhdeksännellä kerhotuokiolla lapset kertoivat pitäneensä Tykkääkö vai ei -leikistä. Lasten mielestä oli helppoa sanoa oma mielipide ja heistä se tuntui kivalta. Lapset kertoivat, että ”puun leikkaaminen oli kivaa” ja ”liimaus oli kivaa”. Myös linnun tekeminen tuokion lopussa sai lapsilta palautetta: ”ei ollut vaikea, lintutehtävä”, ”mä tykkäsin siitä linnusta” ja ”hauska lintu harvinainen”.

Viimeisellä kerhotuokiolla lasten mielestä oli kivaa jutella esikoulusta. Lapset pitivät siitä, että saivat toivoa yhtä leikkiä, jota leikittiin uudelleen. Lapset sanoivatkin, että se tuulileikki oli kivaa. Moni lapsista sanoi myös, että peittoleikki oli tosi kivaa. Tähän

eräs tyttö totesi, että se oli vähän liian helppo. Lapset kertoivat vielä lopuksi, että haluavat leikkiä viskarikerhon leikkejä vielä uudelleen.

4.5.2 Työntekijöiden arviointia kerhotuokioista

Ensimmäistä tuokiota havainnoi Rentukoiden ryhmän lastentarhanopettaja. Hänen mielestään tuokioon oli saatu rauhallinen ja turvallinen ilmapiiri mukavan yhdessä tekemisen kautta. Hänen mielestään oli hyvä, että tekeminen ei tuonut lapsille paineita, koska sai osallistua tai oli myös mahdollisuus olla osallistumatta toimintaan. Vinkiksi seuraavaa kertaa varten hän mainitsi, että kerhon säännöt olisi hyvä muotoilla positiivisen toiminnan kautta, kun olimme tuokiolla kirjanneet säännöt muotoon älä tee sitä tai tätä.

Toista kerhotuokiota oli seuraamassa ja arvioimassa Rentukat-ryhmän lastenhoitaja. Hänen mielestään oli hyvä asia, että aluksi kokoonnuttiin kerhotaulun ympärille ja juteltiin edellisestä kerrasta ja tulevasta tuokiosta. Lapset näkivät myös konkreettisesti tekemänsä kerhotaulun ja ymmärsivät, mihin sitä käytetään. Hänen mielestään tuokion leikit olivat hyvin innostavia ja niissä mahdollistui lasten omat kertomukset ja liikkuminen omalla tavallaan. Leikeissä harjoiteltiin myös tärkeitä taitoja, kuten oman vuoron odottamista, toisten kuuntelemista ja motoriikkaa kaikilla tasoilla eli ylhäällä, keskitasossa ja alhaalla. Tuokion arvioinnissa hän toi vielä esiin, että päiväkodissa on varaa joustaa toiminnan aloittamisesta, joten ei ole vaarallista, jos aloittaminen myöhästyy tai toiminta venyy.

Kolmatta kerhotuokiota havainnoi Rentukoiden ryhmän lastenhoitaja. Hänen mielestään Minä olen ja minä pidän -leikki oli hyvä, koska rohkeasti ääneen puhuminen auttaa ryhmäytymisessä. Askarteluosuudessa jokaisella lapsella oli mahdollisuus osallistua toimintoihin omien taitojensa mukaisesti. Ohjaaja ohjasi lapsia rauhallisesti ja lapset huomioitiin yksilöllisesti. Lapsia olisi voinut haastaa vielä enemmän luovaan ajatteluun sillä, että lapsille ei olisi annettu valmiita malleja kukista, vaan lapset olisivat saaneet ideoita ne kokonaan itse. Lisäksi ohjaaja olisi voinut keksiä jotain tekemistä niille, jotka saivat oman osuutensa muita aikaisemmin valmiiksi.

Neljättä kerhotuokiota oli seuraamassa ja arvioimassa Rentukat-ryhmän lastenhoitaja. Hänen mielestään toisten huomioiminen ja mielipiteiden kuunteleminen ovat tärkeitä taitoja 5-vuotiaille lapsille. Hänen mielestään tuokion leikit tukivat hyvin tuokion tavoitetta. Esimerkiksi lasten piti jakautua nauhojen avulla ryhmiin, keksiä yhdessä sille nimi ja sopia yhdessä juoksujärjestys toteemipaalun ympäri. Tuokiolla keskusteltiin yhdessä ryhmänä ja otettiin koko ajan toisia huomioon.

Viidettä kerhotuokiota havainnoi Rentukoiden ryhmän lastentarhanopettaja. Hänen mielestään kerhotuokion tavoite tuki hyvin ryhmäytymistä ja rakensi yhteisöllisyyttä. Maalaaminen oli enemmänkin jokaisen lapsen omaa toimintaa, vaikka yhteiselle paperille maalattiinkin. Tyttö-poika järjestykseen siirtymisessä olisi hänen mielestään pitänyt viedä tehtävä loppuun asti eikä kiirehtiä seuraavaan tehtävään ennen, kuin lapset ovat oikeassa järjestyksessä.

Kuudetta kerhotuokiota oli seuraamassa Rentukat-ryhmän lastentarhanopettaja. Hänen mielestään tuokion toiminta oli aluksi levotonta, mutta ohjaajan rauhallinen ohjaus piti tuokion hienosti koossa. Lisäksi hän huomasi, että tuokio kehittyi loppua kohden yhteistoiminnalliseksi ja yhdessä tekemisen ilo löytyi. Lisäksi leikit olivat yhteistoiminnallisia ja vaativat lapsilta sitoutumista, jotta ne sujuivat. Leikit olivat myös selvästi lapsille mielekkäitä, liikkumaan innostavia ja jännittäviä.

Seitsemättä kerhotuokiota havainnoi Rentukoiden ryhmän lastenhoitaja. Tuokion tavoitte kannustava ilmapiiri ja toisten auttaminen toteutuivat hänen mielestään hyvin; lapset kannustivat toisia liikkumaan ja taitavammat lapset yrittivät auttaa toisia. Toiminnat olivat mielekkäitä, ja mitä haastavampi tehtävä oli kyseessä, sitä paremmin lapset keskittyivät tekemiseen. Lastenhoitajan palautteen mukaan ohjaaja tuki tavoitteen toteutumista tekemällä mukana ja auttamalla tarvittaessa. Jatkossa ohjaaja voisi ottaa entistä paremmin huomioon hiljaisemmat ja aremmat lapset; vastauksia voisi kysyä myös niiltä lapsilta, jotka eivät viittaa tai huutele vastauksia.

Kahdeksatta kerhotuokiota oli seuraamassa ja arvioimassa Rentukat-ryhmän lastenhoitaja. Hänen mielestään tuokion tavoite oli tärkeä ja tukee ryhmäytymistä. Tuokion leikit tukivat tavoitetta, esimerkiksi kun lapset saivat keksiä erilaisia tyyleyjä kuljettaa sanomalehteä ja toiset lapset ottivat huomioon toisten ideoita. Hänen mielestään leikeissä olisi

voinut painottaa vielä enemmän tavoitetta, jolloin erilaisuuden kunnioittaminen ja yksilöllisyyden arvostaminen olisi tullut paremmin esiin. Toiminnot olivat kuitenkin hauskoja ja lapset nauttivat niistä selvästi.

Yhdeksättä kerhotuokiota havainnoi Rentukat-ryhmän lastenhoitaja. Hänen mielestään kerhotuokion toiminnot tukivat ryhmäytymistä ja auttoivat lasta ajattelemaan asioita toisten kannalta. Tuokion toiminnot tukivat tavoitetta. Mukavaa hänen mielestään oli se, että kollaasityö eteni lasten omien toiveiden perusteella. Ohjaaja tuki lisäksi kerhotuokion tavoitteen toteutumista kyselemällä kaikkien mielipiteitä yhteistä työtä tehtäessä. Jatkoa varten lastenhoitaja antoi vinkiksi, että kun on monta häiriköivää lasta, tulisi kommentaa tasapuolisesti kaikkia eikä vain yhtä, koska näin vältetään leimaamista lapsia.

Viimeistä kerhotuokiota oli seuraamassa ja arvioimassa Rentukat-ryhmän lastenhoitaja. Hänen mielestään oli hyvä asia, että muisteltiin yhdessä, mitä viskarikerhossa oli tehty. Lisäksi oli hienoa, että esikoulusta juteltiin ja ohjaajat olivat kyselleet nykyisten esikoululaisten mielteitä. Lapsille annettiin hyvin mahdollisuus kertoa omia mielteitään esikoulusta, jolloin asioita voitiin käsitellä ryhmänä. Lisäksi lasten osallisuutta tuki se, että lasten toiveet otettiin huomioon.

4.5.3 Vertaisarvioitsijan arviointia kerhotuokioista

Omasta mielestämme ensimmäinen kerhotuokio oli onnistunut. Kukin toiminto oli sopivan mittainen ja kaikki pääsivät sopivasti osallistumaan eikä turhaa odottelua ollut. Turvallisuutta toi ohjaajien rohkaisu, rauhallisuus ja tietynlainen jämptiys. Mietimme tuokion jälkeen, missä menee lapsen positiivisen eläytymisen ja häiriökäyttäytymisen raja. Tulevissa tuokioissa olisi hyvä ehkä laittaa häly aikaisemmin poikki. Myös positiiviseen kannustamiseen voisi tulevilla kerroilla kiinnittää huomiota.

Vertaisarvioinnin mukaan toinen kerhotuokio oli onnistunut ja sen teema lapsia innostava. Etenkin alkuleikki tuki lasten rohkeutta ja oman äänen kuulumista ryhmässä. Lisäksi leikit toivat uusia vaihtoehtoja päiväkodin liikuntakasvatukseen. Yksi lapsista koki, ettei päässyt ensimmäisessä leikissä kunnolla näyttämään keksimänsä eläimen liikettä. Täl-

löin ohjaaja antoi lapsen näyttää eläimen liikkumistavan tuokion lopuksi, johon lapsi oli hyvin tyytyväinen. Ohjaaja antoi myös lasten olla tarvittaessa leikistä sivummalla, mutta kävi kuitenkin rohkaisemassa lapsia toimintaan. Apuohjaaja antoi vertauspalautteeseen vielä ehdotuksen, että ohjaaja voisi seuraavalla kerralla kiinnittää vielä enemmän huomiota tuokiolle myöhässä tulevan lapsen huomioimiseen.

Kolmannen kerhotuokion toiminnot tukivat tuokion tavoitetta hyvin. Lankaleikki innosti lapsia ilmaisemaan oman mielipiteensä muiden kuullen ja leikissä oltiin jatkuvassa vuorovaikutuksessa muiden kanssa. Yhteiskukassa lapset saivat ideoida ja tehdä rohkeasti valintoja. Tuokio oli vilkas, mutta ohjeiden antoon olisi voinut käyttää enemmän aikaa aluksi ja varmistaa, että lapset olivat ymmärtäneet ohjeet. Jatkossa olisi hyvä myös varautua suunnitelman joustamiseen.

Neljännän kerhotuokion toiminnot tukivat tuokion tavoitetta. Esimerkiksi nimiä mietittäessä lapset joutuivat huomioimaan toistensa mielipiteet. Tuokion kaikki leikit olivat sellaisia, että niissä toimittiin koko ryhmänä. Vertaisarvioitsijan mielestä tuokion ilmapiiri oli hyvä ja rauhallinen. Lapsille annettiin runsaasti positiivista palautetta ja yksilöllistä huomiota. Lisäksi ohjaaja puuttui ongelmatilanteisiin jämakästi. Ohjaaja ennakoi myös hyvin mahdollisia vaaratilanteita. Esimerkiksi ennen leikin alkua käytiin yhdessä lasten kanssa läpi, miksi jotain ei saa tehdä. Ohjaaja kysyi lapsilta esimerkiksi, minne pitää katsoa kun juostaan ja miksi. Näin lapset itse joutuivat pohtimaan, miten pitää toimia, jotta leikki sujuu.

Myös viidennen kerhotuokion toiminnot tukivat tavoitetta monin tavoin. Esimerkiksi kivileikissä lapset tarkkailivat toisiaan ja ottivat kontaktia muihin. Leikissä lasten tuli toimia yhdessä, jotta kivi kiersi. Vertaispalautteen mukaan myös maalaaminen edellytti toisten huomioimista; yhteisessä paperissa lapsi joutuu katsomaan, mihin voi vielä laittaa maalia. Lasten keskittymistä tuki se, että toiminnalliset ja enemmän staattiset toiminnot, kuten maalaus ja leikkaus, vuorottelivat tuokiolla hyvin. Lapset innostuivat maalauksen aikana laulamaan, minkä ohjaaja salli. Ohjaaja rajasi laulua kuitenkin, kun huomasi sen kehittyvän häiritseväksi.

Kuudennella kerhotuokiolla ilmapiiri oli tavoitteen mukaan kannustava ja leikit olivat lapsille iloa tuottavia. Lisäksi leikkejä oli tuokiossa sopiva määrä, joten lasten innostus

ei päässyt loppumaan. Lisäksi ohjaajan oma innostuneisuus välittyi lapsille, mikä omalta osaltaan tuki tuokion tavoitetta kannustavasta ilmapiiristä. Ohjaaja puuttui ongelmatilanteisiin jämäkästi sanallisesti. Tämä oli hyvä asia, koska näin ongelmatilanteet eivät hidastaneet tuokion etenemistä. Ohjaaja olisi voinut kysyä lapsilta, mitä he haluaisivat leikkivarjolla tehdä. Näin lasten osallisuus olisi ollut vielä parempaa. Tosin joissakin leikeissä lapset pääsivät hyvin vaikuttamaan sen muotoutumiseen. Ohjaaja olisi voinut palloleikissä vielä korostaa toisten auttamisen merkitystä.

Vertaisarvioinnin mukaan seitsemännen kerhotuokion toiminnot tukivat hyvin tuokion tavoitetta. Alkuleikissä lapset pähkäilivät yhdessä, miten liike menikään. Ryhmänohjaus oli sujuvaa: ohjaaja antoi selkeät ohjeistukset vaiheittain niin, että lapset tiesivät aina, mitä seuraavaksi tehdään. Ohjaaja komensi lapsia tarvittaessa mutta kuitenkin niin, että ilo ja leikinomaisuus säilyivät. Myös vertaispalautteen antajan mielestä seuraavalla kerhotuokiolla tulisi hiljaisia lapsia rohkaista enemmän mukaan jutteluun ja samalla tukea vilkkaampia lapsia kuuntelemaan myös hiljaisia.

Myös kahdeksannen kerhotuokion toiminnot tukivat tuokion tavoitetta. Esimerkiksi Vaihda paikkaa -leikissä lapset ymmärsivät, että toisilla on erilaisia ominaisuuksia kuin itsellä. Lisäksi painotimme, että lapsilla saa olla erilaisia mielipiteitä. Mielestämme tuokion leikit tukivat ryhmäytymistä, koska ne olivat yhteistoiminnallisia ja koko tuokion ajatuksena oli, että vaikka liikkuisimme ja olisimme erilaisia, silti toimimme ja leikimme koko ajan ryhmässä. Oli myös hyvä asia, että pääohjaaja kysyi hiljaisempienkin lasten mielipiteitä. Pääohjaaja olisi voinut viedä Vaihda paikkaa -leikkiä vielä pidemmälle. Esimerkiksi lasten kanssa olisi voinut keskustella ennen leikkiä vielä enemmän ihmisten erilaisuudesta.

Vertaisarvioitsija painotti, että yhdeksännen kerhotuokion toiminnot tukivat tavoitetta todella hyvin: alkuleikki aloitettiin juttelemalla lasten kanssa erilaisuudesta, minkä jälkeen lapset saivat pohtia omia mielipiteitään. Samalla toiset lapset kuuntelivat toistensa perusteluja mielipiteelle, mikä sai aikaan yhteistä juttelua. Ohjeistus oli selkeää ja alkuleikissä ohjaaja kannusti lapsia jutteluun kysymällä ja antamalla muiden lasten myös kysellä. Ohjaaja kannusti hiljaisempiakin lapsia osallistumaan. Seuraavaa kerhotuokiota varten ohjaajan tulisi ottaa huomioon lasten osallistaminen. Esimerkiksi linnun tekemi-

sessä lapset olisivat voineet yhdessä pohtia, mikä pala kuuluu mihinkin, ja aina joku lapsista olisi liimannut sen eikä ohjaaja niin kuin tällä tuokiolla.

Mielestämme viskarikerhon lopetuskerta oli onnistunut. Kävimme kerhotaulun läpi niin, että lapset saivat halutessaan kertoa ajatuksiaan kerhotuokioista. Mielestämme tämä on tärkeää lopetuskerralla, jotta lapsille tulee selkeä kuva tehdystä toiminnasta. Juttelimme lasten kanssa tulevasta esikoulusta ja kerroimme, mitä nykyiset esikoululaiset ovat siitä kertoneet. Mielestämme esikoulusta on tärkeää jutella, koska lapset kuitenkin miettivät sitä ja mahdollisia väärinkäsityksiä voidaan oikaista yhteisellä juttelulla. Lasten riehakas tunnelma oli enimmäkseen positiivista energiaa ja häiriökäyttäytymiseen puututtiin tarvittaessa riittävästi. Se ei kuitenkaan pilannut lopetuskerran tunnelmaa, vaan yhteinen leikin ilo säilyi. Lisäksi lapset olivat tehneet meille kortit, joissa oli piirustuksia ja lasten mietteitä viskarikerhosta: ”Kun kollaasityö tuli valmiiksi, se on tosi hieno.” ”Hiirenkorvien rypisteleminen on tosi hauskaa.” ”Kollaasi on tosi nätti.” ”Se lintu on hieno.” ”Oli kivaa kun Minna piti meille askartelua.” ”Intiaanijumpa oli kiva.” ”Sanomalehtipallojen heittäminen oli kivaa.” ”Mä tykkään Emiliasta.” ”Sanomalehden läpi hyppääminen oli superkivaa.”

5 POHDINTAA JA KEHITTÄMISAJATUKSIA

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli käynnistää viskarikerhotoiminta Jokiuoman päiväkodissa ja tehdä tuokioista kansio, jota työntekijät voivat hyödyntää omien kerhotuokioidensa suunnittelussa. Produktion tavoitteena oli viskarikerhon avulla edistää lasten ryhmäytymistä, johon liittyy oleellisesti sosiaalisten taitojen harjoittelu. Mielestämme onnistuimme tässä tavoitteessa. Huomasimme selvästi, kuinka ensimmäisillä kerhotuokioilla aremmat lapset rohkaistuivat kerta kerralta enemmän toimimaan yhdessä, kannustamaan ja kehuaan toisiaan ja sanomaan oman mielipiteensä. Jos tuokiot olisivat jatkuneet näiden kymmenen kerran jälkeen, olisi positiivista muutosta ryhmäytymisessä varmasti tapahtunut enemmänkin. Itse ajattelempa, että viskarikerhotoimintaa olisi hyvä aloittaa vuoden vaihteen jälkeen. Usein syksyllä haetaan vielä toiminnalle muotoja ja lapset sekä työntekijät tutustuvat toisiinsa. Syksyllä tapahtuu myös koko lapsiryhmän ryhmäytymistä, jolle tulisi antaa oma rauha. Vuoden vaihteen jälkeen koko ryhmän toiminta on jo sujuvaa, jolloin 5-vuotiaat lapset voitaisiin eriyttää omaksi pien-

ryhmäkseen. Tosin koko vuoden aikana on tärkeää toimia pienryhminä, mutta se on syksyllä mahdollista myös eri-ikäisten lasten kanssa. Tärkeää on, että päiväkodin kasvattajat muodostavat oman näkemyksensä, milloin ja miten viskarikerhotoimintaa olisi kunkin lapsiryhmän kanssa toteuttaa. Lisäksi kasvattajat voivat kysyä lasten mielipidettä siitä, kuinka usein he toivovat viskarikerhoa olevan.

Lapsille oli tärkeää kuulua viskarikerholaisiin, ja he odottivat innolla aina seuraavaa tuokiota. Lapset olivat myös erittäin harmistuneita, jos eivät päässeet osallistumaan johonkin tuokioon. Lisäksi lapset toivoivat, että viskarikerhon leikkejä leikittäisiin myös kerhotuokioiden ulkopuolella. Niin ikään vanhemmat sitoutuivat viskarikerhoon tuomalla lapsensa päiväkotiin niin ajoissa, että lapsi varmasti ehti osallistumaan koko kerhotuokioon. Lisäksi vanhemmat katsoivat viskarikerhosta otettuja valokuvia ja kyselivät, mitä viskarikerhossa oli tehty.

Olimme syksyn 2012 aikana suunnitelleet pitävämme tuokiot kevään 2013 aikana ja käyttävämme kesän ja syksyn 2013 tuokioiden raportointiin ja teorian työstämiseen. Opinnäytetyöprosessi eteni aikataulun mukaisesti, ja Jokiuoman päiväkodin henkilökunta oli aktiivisesti mukana prosessissa alusta loppuun. Saimme heiltä runsaasti kerhotuokioihin ja koko opinnäytetyöhön liittyvää palautetta, joiden pohjalta kehityimme ohjaustaidoissamme. Työntekijät kertoivat myös saaneensa opinnäytetyöstämme paljon ideoita omaan työhönsä, ja he uskovat, että viskarikerhotoiminta tulee ainakin jossain muodossa jatkumaan Jokiuoman päiväkodissa. Koska jokaisella kerhotuokiolla oli yksi työntekijä aina havainnoimassa ohjaustamme, saimme heiltä arvokasta palautetta ammatillista kehitystämme varten. Olimme myös ennen kerhotuokioiden aloitusta sopineet työntekijöiden kanssa, että he saavat tuokioiden aikana olla täysin havainnoitsijoina eikä heidän tarvitse puuttua lasten häiriökäytökseen, vaan me ohjaajina yritämme selviytyä tilanteista. Tarkoitamme häiriökäytöksellä levotonta ja muita häiritsevää käyttäytymistä, mikä menee tietyn rajan yli. Yhteistyömme ohjaajina toimikin hienosti, koska vetovastuu kerhotuokiosta oli aina toisella ja toinen pystyi auttamaan esimerkiksi olemalla sellaisen lapsen tukena, jolla oli vaikeuksia keskittyä. Saimme myös tästä valinnasta hyvää palautetta päiväkodilta, koska tällä tavoin havainnoimassa ollut työntekijä sai myös samalla nähdä muiden työtapoja erilaisissa tilanteissa. Mielestämme selvisimme vilkkaan ryhmän kanssa hyvin ilman, että työntekijän tarvitsi puuttua tilanteisiin.

Reflektoimme koko opinnäytetyöprosessin ajan omaa oppimistamme ja toimimistamme vertaistuen ja oppimispäiväkirjan avulla. Reflektoiva-termi tulee englannin kielen sanasta reflect ja se tarkoittaa peilata ja heijastua. Kasvattajan tulisi arvioida opetuskokemuksiaan aiempiin kokemuksiinsa; nimittäin kaiken uudistamisen edellytyksenä pidetään arviointia. John Deweyn mukaan reflektiivisyydellä on kolme ominaispiirrettä. Avoimuus on ensimmäinen ominaispiirre ja se tarkoittaa, että kasvattaja haluaa kuunnella ja nähdä asioista eri puolia. Kasvattajan tulisi myös uskoa virhemahdollisuuteen melko varmoissakin tapauksissa. Toisena ominaispiirteenä tulee kasvattajan vastuullisuus, johon kuuluu toistuva pohdinta toimintatapojen perusteista ja niiden mahdollinen epäsopevuus jollekin lapselle. Viimeisenä ominaispiirteenä on omistautuminen työhön täysin sydämin. Ideoiden toteuttamisen esteenä eivät saa olla pintapuoliset asiat ja vaikeudet. Reflektiivisyys suorastaan vaatii riskinottoa. (Uusikylä & Atjonen 2000, 225.)

Viisivuotiaat lapset olivat mielestämme hyvä valinta opinnäytetyöllemme. Viskarikerhon ansiosta lapset saivat positiivista huomiota, mikä oli mielestämme tarpeen ryhmässä, jossa on eri-ikäisiä lapsia. Aikaisemmin ryhmän esikoululaiset olivat paljon huomiota saava ryhmä, mutta tuokioittemme ansiosta myös viisivuotiaille tarjoutui mahdollisuus ikätasoiseen toimintaan.

Olisimme toivoneet kerhotuokioillemme tiettyjä kiinteitä viikontähtiä, mutta päiväkodin viikkorytmin vuoksi tämä ei toteutunut. Muuten saimme itse vaikuttaa hyvin paljon siihen, milloin ja missä päiväkodin tiloissa pidimme kerhotuokiot. Koska tuokiot olivat aina samaan kellonaikaan, oppivat vanhemmat myös tuomaan lapsensa ajoissa, jotta he ehtivät varmasti mukaan jokaiselle tuokiolle. Työntekijät olivat myös valmiita joustamaan omissa suunnitelmissaan, jotta saimme kerhotuokiot pidettyä sovittuna aikana ja esimerkiksi haluamassamme tilassa.

Lähdekirjallisuuden saamisen vaikeus yllätti meidät emmekä löytäneet virallista määritelmää viskarikerhosta. Viskarikerhosta puhuttiin eri yhteyksissä, mutta missään ei määritely, mitä sillä käytännössä tarkoitetaan. Rakensimme teoreettista viitekehystä ryhmäytymisen ja pienryhmätoiminnan kautta sekä hankimme tietoa haastatteleamalla asiantuntijoita. Aihetta sivuavia opinnäytetöitä on tehty monipuolisesti ja olemme hyödyntäneet niitä koko opinnäytetyöprosessin suunnitteluvaiheessa. Olemme myös aiemmissa harjoitteluisissa kartoittaneet, millaista viskarikerhotoimintaa eri pääkaupunkiseudun päi-

väkodeissa toteutetaan. Jälkeenpäin ajateltuna konsultaatioita olisi voinut käyttää apuna tiedonhankinnassa enemmänkin kuin mitä nyt käytimme. Opinnäytetyön aikataulutukset onnistuivat meiltä hyvin koko prosessin ajan. Aloitimme opinnäytetyömme tekemisen hyvissä ajoin ja sen ansiosta olemme voineet välillä myös pitää pieniä taukoja opinnäytetyömme kirjoittamisesta. Tämä on varmasti yksi syy siihen, että opinnäytetyön tekeminen tuntui mielekkäältä koko prosessin ajan.

Halusimme taata viskarikerhotoiminnan jatkumisen Jokiuoman päiväkodissa. Tätä varten toteutimme viimeisen kerhotuokion jälkeen Tulevaisuusverstaan lapsiryhmän työntekijöille. Tulevaisuusverstaas-menetyksessä on tarkoitus oppia sellainen ajatusmalli, miten ongelmista mennään utopioiden kautta tulevaisuuteen (Nurmela 1993, 193). Siinä työntekijät pohtivat viskarikerhotoiminnan mahdollisia unelmia ja haasteita, jotka vaikuttaisivat toiminnan jatkamiseen ensi syksynä. Tulevaisuusverstaan johtopäätöksenä oli, että työntekijät haluavat lasten pääsevän vaikuttamaan suunnitteluun, jotta se olisi lasten mielenkiinnon kohteet huomioivaa. Esimerkiksi työntekijät ideoivat haastattelemansa lapsia heidän toivomuksistaan viskarikerhotoimintaa kohtaan. Pyysimme työntekijöitä esittelemään Tulevaisuusverstaasta nousseita ajatuksia syksyn 2013 suunnittelukokouksessa. Sovimme myös Jokiuoman päiväkodin kanssa, että tulemme vierailukäynnille vielä kerran ja toimitamme samalla valmiin opinnäytetyön. Samalla pääsemme havainnoimaan, miten viskarikerhotoiminta on lähtenyt käyntiin.

5.1 Eettisyys ja luotettavuus

Olemme ottaneet eettisyyden huomioon koko opinnäytetyöprosessin ajan. Olemme valinneet opinnäytetyömme aiheeksi sellaisen teeman, joka hyvin toteutettuna tukee laadukasta varhaiskasvatusta parhaimmillaan. Olemme perustelleet hyvin aiheen tärkeyden sekä yhteistyötahomme on ilmaissut aiheen tarpeellisuuden heidän työyhteisössään. Ennen kuin lähdimme suunnittelemaan viskarikerhotoimintaa, keskustelimme kohde-ryhmän eli lasten mielipiteistä viskarikerhoa kohtaan. Lisäksi kartoitimme yhteistyötahomme sen hetkiset toimintatavat, jolloin pystyimme suunnittelemaan toimintaa juuri meidän yhteistyötahollemme. Toteutimme viimeisen harjoittelujaksomme Jokiuoman

päiväkodissa, jotta tutustuisimme lapsiin ja nykyisiin toimintatapoihin ennen viskarikerhotoiminnan aloittamista.

Opinnäytetyöprosessissa eettisyyden aspekteja ovat ihmisten kunnioittaminen, tasa-arvoinen vuorovaikutus sekä oikeudenmukaisuuden korostaminen. Lisäksi eettisyyteen kuuluu, että koko opinnäytetyöprosessi toteutetaan kriittisenä asenteena niin vallitsevia käytäntöjä kuin omaa toimintaan kohtaan. (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2012, 11.)

Hyvän kasvattajan käsitteeseen on liitetty ajatus kasvattajasta oman työnsä tutkijana. Tulosten sovellusarvo paranee, jos kasvattaja itse arvioi työtään. Tutkivassa opettajuudessa pyritään rutiininomainen arkisuorittaminen vaihtamaan systemaattiseen itsearviointiin. Tutkivassa opettajuudessa on suorastaan kyse elämäntavasta, jota lastentarhanopettajan ammatti nykyään vaatii. Tutkiva opettajuus onnistuu parhaiten yhteistyössä monen työparin kanssa, vaikka se on yksilöllisestikin tuloksellista. Opetus- ja kasvatus-tilanteiden jälkeen tulisi pysähtyä pohtimaan onnistumisia ja epäonnistumisia niiden oppimiskokemuksien rikkauden vuoksi. Epäonnistumien tarkasteleminen valmistaa ja lujittaa seuraaviin koettelemuksiin. (Uusikylä & Atjonen 2000, 226–227.)

Voimaantunut kasvattaja -käsitteellä voidaan kuvata hyvän kasvattajan ominaisuuksia. Voimaantumisella tarkoitetaan, että kasvattaja kokee työnsä tärkeäksi ja pystyy vaikuttamaan siihen. Uusikylä ja Atjonen (2000) mainitsevat Leena Isosompin ja Marjaana Leivon, jotka ovat tuoneet esiin joitakin voimaantumisen ominaispiirteitä, joita kasvattajalla olisi hyvä olla. Isosompin ja Leivon mukaan kasvattajan tulisi muun muassa tuntea kuuluvansa ryhmään ja vaikuttaa kehitykseensä. Kasvattajan tulisi saada työstään arvostusta ja kokea onnistumisen tuntemuksia. Kasvattajan tulisi asennoitua työhönsä niin, että on myös itse oppija. (Uusikylä & Atjonen 2000, 227.)

Olemme tehneet yhteistyötahomme kanssa opinnäytetyösopimuksen, joka tukee koko opinnäytetyöprosessin aikana. Olemme keskustelleet koko prosessin ajan yhteistyötahomme kanssa ja työntekijät ovat halutessaan saaneet luettavakseen sen hetkistä raportointia. Olemme kysyneet kaikilta lasten vanhemmilta kirjallisesti luvan lapsen osallistumisesta viskarikerhoon (LIITE 1). Viskarikerhotoiminta on ollut myös vapaaehtoista lapsille. Suunnittelemamme viskarikerhotoiminta on pyrkinyt olemaan lapsilähtöistä. Olemme esimerkiksi yhdessä lasten kanssa valmistelleet viskarikerhotuokioita ja lapset ovat pystyneet vaikuttamaan niiden sisältöön. Olemme pitäneet kerhotuokioiden tavoit-

teet selkeinä ja ryhmäytymistä tukevinä. Olemme rakentaneet tuokioiden tavoitteet omaa ammatillista osaamistamme ja kokemustamme hyödyntäen. Vaikka ryhmäytymisen lisäksi viskarikerhon tarkoitus on usein orientoitua esikoulua varten, emme korosta esikouluvalmiuksien tärkeyttä, vaan keskitymme sosiaalisten taitojen harjoitteluun leikin kautta. Opinnäytetyömme toiminnallisessa osuudessa olemme kiinnittäneet huomiota lapsen yksilölliseen huomioimiseen.

Jokaisella viskarikerhotuokiolla on samanlaiset arviointilomakkeet työntekijöille kuin itsellemme. Olemme raportoineet työntekijöiden arviointeja viskarikerhotuokioista niitä muuttamatta. Lisäksi olemme tehneet vertaisarviointeja toisillemme kriittisesti ja rakentavaa palautetta antaen. Olemme raportoineet myös nämä tähän opinnäytetyöhön. Jokaisen viskarikerhotuokion lopuksi olemme toteuttaneet lasten kanssa loppukeskustelupiiirin, jossa lapset ovat saaneet arvioida tuokiota. Olemme käyttäneet keskustelun tueksi kuvakortteja, joiden avulla lapset pystyivät palauttamaan paremmin mieleen tuokiossa leikityt leikit. Olemme kirjanneet lasten arvioinnin sanasta sanaan ja raportoineet ne sellaisinaan tähän opinnäytetyöhön. Lasten arvioinnit on raportoitu niin, että niistä ei pysty tunnistamaan lasta. Lasten kanssa keskustellessa olemme kannustaneet kaikkia lapsia kertomaan mielipiteensä. Lisäksi olemme pyrkineet luomaan lapsille turvallisen ilmapiirin, jossa he ovat voineet kertoa omana itsenään mielipiteitään.

Olemme toteuttaneet tiedonhankintaa monipuolisesti ja kattavasti. Olemme käyttäneet uusimpia lähdeteoksia sekä tutkimuksia. Lisäksi olemme toteuttaneet asiantuntijahaastatteluja ja käyttäneet niitä lähdemateriaalina tässä opinnäytetyössä. Olemme kuitenkin suhtautuneet lähdemateriaaleihin kriittisesti ja muodostaneet oman näkemyksemme tuoden sitä esiin. Opinnäytetyö on ollut mielekäs ja meille hyödyllinen ammatillista kasvua ajatellen. Opinnäytetyömme tavoitteet ovat olleet korkealla, ja olemme tähdänneet niihin laadukasta varhaiskasvatusta toteuttaen.

5.2 Ammatillinen kasvu

Tavoittelemme molemmat sosionomitutkinnon lisäksi lastentarhanopettajan kelpoisuutta ja haluamme valmistuttuamme työskennellä päiväkodissa. Uskomme, että tämä opin-

näytetyö lisäsi kasvatus- ja ryhmänohjaustaitojamme ja siten myös valmiuksiamme toimia tulevaisuudessa lastentarhanopettajina.

Kasvattajan on tärkeä toimia ongelmanratkaisijan mallin ja pystyä ymmärtämään lasten erilaiset lähtökohdat ja niiden vaikutukset lapsen toimimiseen. Kasvattaja on muun muassa oppimisprosessin tukija, mutta hän toimii myös monessa muussa roolissa, kuten emotionaalisen ilmapiirin säätelijänä. Monet kokeneet kasvattajat ovat antaneet neuvoksi, että hyväntahtoinen ja turvallinen, mutta jännittävä ja kiinnostava ilmapiiri on hyvän kasvun perusta. (Rauste-Von Wright ym. 2003, 229–230.)

Kasvattajan persoonallisuus on tärkeä tekijä kasvatuksen onnistumisessa ja niin sanottiin hyvässä varhaiskasvatuksessa. Persoonallisuutta voidaan pitää kasvattajan ammatissa yhtenä tärkeimmistä työvälineistä. Kasvattajalla pitäisi olla aitoa sitoutuneisuutta työtään kohtaan, kiinnostusta kasvua ja kehitystä kohtaan. Hyvän ja persoonallisen kasvattajan pitää ennen kaikkea uskoa työhönsä ja siihen, että pystyy vaikuttamaan lapsien elämään. Muun muassa Simo Skinnari, joka on kasvatustieteen yksi merkittävimmistä henkilöistä, puhuu pedagogisesta rakkaudesta, jolla tarkoitetaan opettajan nauttimista työstään ja tahtoa toimia kaikkien lasten hyväksi. (Uusikylä & Atjonen 2000, 214–215.) Lastentarhanopettajan täytyy tehdä koko persoonallaan työtä, johon pätee sanonta ”sellainen ryhmä kuin itsekkin olet”. On tärkeää, että kasvattaja pystyy välillä hulluttelemaan ja on oikeasti kiinnostunut lapsista. (Henkilökohtainen tiedoksianto 2010.)

Kasvattajan persoonallisista ominaisuuksista kenties arvokkaimpana voidaan pitää empatiakykyä. Asettuminen lapsen asemaan ja heidän tasolleen kommunikointi on elintärkeää. (Uusikylä & Atjonen 2000, 214.) Liian harvoin lastentarhanopettajat muistavat kuunnella lapsia, koska mieltävät heidät ”liian” lapsiksi. Tosin lapsillakin on vahvoja näkemyksiä ja heidän viestiensä tunnistaminen auttaisi kasvattajaa ymmärtämään heitä paremmin. Tällöin moni arkipäiväinenkin asia voisi hoitua mutkattomasti, kun kasvattaja katsoisi tilannetta lapsen näkökulmasta. Lapsella on oikeus olla oma itsensä ja ikänsä ja hänellä on oikeus tulla kuulluksi. Hänellä on oikeus yhdessä vanhempien kanssa saada yksilöllistä juuri hänelle sopivaa hoitoa ja kasvatusta. (Henkilökohtainen tiedoksianto 2010.)

Vahvan persoonallisuuden ja terveen itsetunnon omistava kasvattaja pystyy kasvattamaan tasapainoisia ja elämänhaluisia lapsia, mikä kuuluu lastentarhanopettajan tehtäviin. Tärkeää on olla kasvattaja ja turvallinen aikuinen lapsille. Tutkimuksissa onkin käynyt ilmi, että lasten kognitioiden kehittämisessä välittävä aikuinen on tärkein vaikuttaja. Jollei lastentarhanopettajan kasvatustietoisuus näy hänen toiminnassaan lasten parissa, niin asiantuntijuudella ei ole mitään merkitystä. (Sura 1992. 71, 74.)

Opinnäytetyöprosessi on ollut opettavainen kokemus. Olemme kehittyneet ryhmänohjaustaidoissamme ja saaneet paljon kokemusta lapsiryhmälle suunnatun toiminnan suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista. Saamamme palautteen mukaan ohjauksiemme taso on ollut hyvä ja se parantui kerta kerralta. Opinnäytetyöprosessimme on ollut antoisa siinäkin mielessä, että olemme voineet oppia tekemistämme virheistä. Esimerkiksi kädentaitotuokioita suunnitellessamme emme osanneet ajatella, että malliaskartelussa olisi myös huonoja puolia. Oma ajatuksemme oli, että se poistaisi lasten jännitystä ja ideoita. Saimme kuitenkin palautetta, että lasten omaa luovuutta ja vaikuttamismahdollisuuksia tulisi tukea ilman valmiita malleja. Lähdemateriaaleihin perehdyttyämme tulimme myös siihen tulokseen, että malliaskartelussa on monia eri puolia.

Opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa meille ehdotettiin, että sekoittaisimme roolejamme liikunnan sekä kädentaitojen ohjauksessa. Pitäydyimme kuitenkin alkuperäisessä suunnitelmassamme, koska mielestämme roolien selkeä jako tuo selkeyttä lapsille. Jälkikäteen ajateltuna olisimme voineet sekoittaa roolejamme ammatillista kasvuamme ajatellen ja tämä olisi sopinut varmasti myös lapsille. Tämänäyttötyypiset oppimiskokemukset ovat antaneet meille tulevaisuuden tuokiosuunnittelijoina hyviä eväitä. Olemme pitäneet työtämme merkityksellisenä opinnäytetyöprosessin alusta lähtien, mutta nyt ymmärrämme kuitenkin entistä laaja-alaisemmin sosiaalisten taitojen kehittymisen tärkeyden muun muassa kiusaamisen ehkäisyssä. Suunnittelimme ja toteutimme sellaisia-kin kerhotuokioita, joista meillä ei entuudestaan ollut kokemusta, ja näin olemme saaneet opinnäytetyöprosessin myötä myös varmuutta työhömmä ja rohkeutta toimia, vaikka jotain ei osaisikaan täydellisesti.

Teimme paljon pohjatyötä opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa. Suoritimme seitsemän viikon harjoittelujakson opinnäytetyöprosessin aikana ja näin pääsimme tutustumaan lapsiin ja heidän kiinnostuksen kohteisiinsa. Lisäksi keskustelimme työntekijöiden

kanssa siitä, millaista toimintaa heillä jo on ja mitä he odottavat meiltä; näin pyrimme suhteuttamaan opinnäytetyömme päiväkodissa jo olevaan toimintaan. Jälkeenpäin ajateltuna lasten vaikuttamismahdollisuuksia olisi voinut tukea enemmän ja ottaa lapsia enemmän mukaan suunnitteluun, jotta lasten mielenkiinnonkohteet olisivat tulleet entistä paremmin otetuksi huomioon. Kuitenkin pyrimme olemaan tuokioilla tilanneherkkiä ja muokkaamaan tuokion kulkua, jotta lasten vaikuttamismahdollisuudet tuokiolla toteutuisivat. Olemme kuvanneet näitä tilanteita kerhotuokioiden raportoinnissa. Lisäksi suunnitteluvaiheessa työntekijöiden näkemyksiä viskarikerhotoiminnasta olisi voinut vielä enemmän kysyä, jotta toiminta olisi suunnattu vielä paremmin juuri Jokiuoman päiväkodille. Olisimme voineet myös enemmän pohtia, mikä merkitys sillä on, että lapset ovat jo tuttuja toisilleen. Tätä keskustelua kävimme vasta opinnäytetyöprosessin loppuvaiheessa, vaikka siihen olisi hyvä ollut kiinnittää huomiota alusta lähtien. Olisimme voineet myös osallistaa vanhempia pitämällä esimerkiksi vanhempainillan. Siellä olisimme voineet esitellä viskarikerhotoimintaa ja kysyä vanhempien mielipiteitä ja ideoita toiminnasta. Esittelimme viskarikerhotoimintaa vanhemmille päivittäisissä kohtaamisissa, mutta koemme, että viskarikerhotoiminta jäi heille silti melko etäiseksi. Tosin lapset esittelivät esimerkiksi kerhotaulua ja siinä olevia valokuvia vanhemmilleen, jolloin he näkivät mitä olemme tehneet. Nämä ovat mielestämme tärkeitä havainto ammatillista kasvua ajatellen.

Opinnäytetyön tekeminen parityönä on sopinut meille hyvin. Olemme molemmat pitäneet kiinni sovituista aikatauluista ja varanneet opinnäytetyöprosessille runsaasti aikaa. Vuorovaikutus välillämme on toiminut hyvin ja olemme reflektoineet omaa osaamistamme saamamme palautteen mukaan. Siirtyessämme valmistuttuamme työelämään koemme olevamme motivoituneita ylläpitämään ja kehittämään omaa ammatillisuuttamme tästä eteenpäin.

Olemme kehittyneet opintojen sekä etenkin opinnäytetyöprosessin aikana kaikissa kuudessa sosionomin kompetensseihin kuuluvassa osaamisalueessa. Kompetenssit ovat sosiaalialan eettinen osaaminen, asiakastyön osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen ja johtamisosaaminen. (Sosiaaliportti 2010.) Olemme omaksuneet alaa koskevan arvomaailman, johon kuuluu muun muassa asiakkaan yksilöllinen kunnioittaminen ja oman toiminnan tarkastelu eettisten periaatteiden pohjalta. Asiakastyössä

osaamme kohdata erilaisia asiakkaita sekä ohjata ja tukea heitä tavoitteellisesti erilaisten menetelmien ja teorioiden avulla. Olemme kartuttaneet opintojen aikana sosiaalialan palvelujärjestelmäosaamista laajasti ja sen tiedon pohjalta osaamme ohjata asiakasta palveluiden piiriin. Seuraamme myös sosiaalialan ajankohtaisia asioita ja olemme kiinnostuneet yhteiskunnassa tapahtuvista asioista, jotka voivat olla vaikuttamassa asiakkaittemme elämään. Esimerkiksi pienten lasten kiusaamista on alettu viime aikoina tutkia. Ymmärrämme ilmiön merkityksen ja miten sitä voitaisiin ennaltaehkäistä päivähoitossa.

5.3 Johtopäätökset

Työmme on mielestämme tarpeellinen, koska viisivuotiaiden eriytetyille pienryhmätöinnille ei ole olemassa valmiita materiaalipaketteja. Lasten tasavertaisuuden toteuttamiseksi olisi tärkeää, että kaikilla lapsilla olisi mahdollisuus pedagogisesti laadukkaaseen kerhotoimintaan ennen esikouluvuotta. Kokemustemme perusteella päiväkotien arki on usein kiireistä eikä kasvattajilla ole tarpeeksi aikaa erilaisten tavoitteellisten tuokioiden suunnitteluun. Toivomme, että opinnäytetyömme helpottaa kasvattajien suunnittelutyötä valmiilla kerhotuokioilla. Lisäksi toivomme, että valmiit kerhotuokiot ja opinnäytetyömme kautta saadun palautteen avulla on helpompi ottaa uusi toimintamuoto päiväkodin arkeen. Produktion aikana huomasimme, että suunnittelemamme liikunta- ja kädentaitotuokiot ovat myös sovellettavissa muille lapsille. Lisäksi kerhotuokioita voi ohjata helposti myös yksittäisinä tuokioina. Rentukat-ryhmän työntekijät kertoivatkin, että saivat hyviä ideoita myös pelkille liikunta- ja kädentaitotuokioille.

Huomasimme, että viskarikerhon tuokioiden tavoitteet olivat hyvin aseteltu. Lisäksi tavoitteet noudattivat Rentukat-ryhmän vuositavoiteympyrän kevään tavoitetta, joka liittyi myös ryhmä- ja sosiaalisiin taitoihin. Rentukat-ryhmän arkitoiminnassa kiinnitettiin entistä enemmän huomiota näihin taitoihin ja viskarikerho toi oman lisänsä tavoitteen saavuttamiseksi. Tähän tulokseen tulimme myös itse. Lasten sosiaalisia ja ryhmätaitoja harjoitellaan koko ajan päiväkodin arjessa ikään kuin huomaamatta. Lisäksi kasvattajan tulee koko ajan huomioida tämä omassa toiminnassaan. Kuitenkin sosiaalisten taitojen harjoittelulle on hyvä olla lisänä myös erillistä toimintaa, kuten 5-vuotiaiden lasten viskarikerho. Sosiaalisten taitojen kautta tapahtuu myös lasten ryhmäytymistä.

Tulimme myös tulokseen, että päivähoidon tärkein tehtävä on tukea lasten ryhmä- ja sosiaalisia taitoja. Viskarikerhotoiminnan suunnittelussa nämä tavoitteet tulisi olla keskiössä. Lapset oppivat kyllä ajallaan kognitiivisia taitoja, mutta niihin ei ole vielä kiire 5-vuotiaiden lasten parissa. Tosin lapsilla on halu oppia ja heitä ihmetyttävät monet asiat. Näihin tulisikin antaa mahdollisuus, mutta leikin kautta. Elina Savolainen kertoo pro gradu -tutkielmassaan, että päivähoidon työntekijöillä ja lasten vanhemmilla on vielä vähäiset mahdollisuudet vaikuttaa ryhmän organisointiin. Esimerkiksi he eivät pysty vaikuttamaan, onko pienryhmätoiminta aktiivinen työtapa. Päiväkodin johtaja tai kunta määrittelevät ryhmien rakenteelliset ratkaisut. (Savolainen 2013, 12.) Savolainen (2013) pohtiikin, miten varhaiskasvatuslain uudistamisessa otetaan huomioon pienryhmätoiminnan järjestäminen. Jäämme myös itse innolla seuraamaan sen mahdollisia vaikutuksia.

Jatkotutkimusta olisi hyvä tehdä, miten viskarikerhotoiminta tukee lasten ryhmäytymistä. Tämän tyyppisen tutkimuksen voisi toteuttaa päiväkodissa, jossa viskarikerho on jo kiinteänä osana arjen toimintaa. Tutkimuksen voisi toteuttaa havainnointina, lapsihaastatteluna tai työntekijöiden haastatteluna. Lisäksi vanhempien odotuksia viskarikerhotoiminnalta voisi kartoittaa, koska omien kokemustemme mukaan nämä odotukset voivat olla hyvin ristiriidassa esimerkiksi päiväkodin kasvattajien kanssa. Tutkimusta voisi toteuttaa myös päivähoidon eri keinoista tukea lasten ryhmä- ja sosiaalisten taitojen harjoittelua. Lähdekirjallisuudestamme tuli esiin myös näkökulma, jossa kritisoitiin tuokiokeskeisyyttä ja erillisiä toimintoja lasten sosiaalisten taitojen harjoittelussa. Tutkimusta voisi tehdä esimerkiksi siitä, miten hyvin kasvattajat tiedostavat arjen tilanteissa piilevät mahdollisuudet sosiaalisten taitojen harjoitteluun.

LÄHTEET

- Anttila, Eeva 2009. Tanssin kosketus. Teoksessa Annamajja, Aro; Mikko, Hartikainen; Marja, Hollo; Heljä, Järnefelt; Eija, Kauppinen; Hanna, Ketonen; Marjaana, Manninen; Matti, Pietilä & Pirjo, Sinko (toim.) Taide ja taito. Kiinni elämässä. Opetushallitus: Taide- ja taitokasvatuksen julkaisu 2009, 83–90.
- Asanti, Riitta & Sääkslahti, Arja 2010. Liikuntaa monipuolisesti päiväkodissa. Teoksessa Riitta, Korhonen; Marja-Leena, Rönkkö & Juli, Aerila (toim.) Pienet oppimissa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Turun yliopisto: Turun yliopiston opettajakoulutuslaitos, 85–98.
- Autio, Tuire & Kaski, Satu 2005. Ohjaamisen taito. Helsinki: Edita.
- Cantell, Hannele 2010. Ratkaiseva vuorovaikutus. Kasvatuksellisia kohtaamisia lasten kanssa. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Dunderfelt, Tony 2011. Elämänkaaripsykologia. Helsinki: Wsoypro
- Frost, Joe L. 2009. A History of Children's Play and Play Environments. Toward a Contemporary Child-Saving Movement. New York: Routledge.
- Harris, Judith Rich 2000. Kasvatuksen myytti. Helsinki: Art house.
- Heikka, Johanna, Hujala, Eeva, Turja, Leena & Fonsén, Elina 2011. Lapsikohtainen havainnointi ja arviointi varhaispedagogiikassa. Teoksessa Eeva, Hujala & Leena, Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 54–66
- Henkilökohtainen tiedoksianto 2010. Porissa toimivan päiväkodin johtajan haastattelu Porissa 3.10.2010.
- Henkilökohtainen tiedoksianto 2013, a. Espoolaisen ostopalvelupäiväkodin johtajan haastattelu Espoossa 3.4.2013.
- Henkilökohtainen tiedoksianto 2013, b. Vantaan kaupungin päiväkodin varajohtajan haastattelu Vantaalla 15.4.2013.
- Henkilökohtainen tiedoksianto 2013, c. Vantaan kaupungin päiväkodin johtajan haastattelu Vantaalla 18.4.2013.
- Huhtanen, Kristiina 2005. Sosiaalinen vuorovaikutus perustuu onnistuneeseen kommunikaatioon. Teoksessa Terttu, Parkkinen & Soili, Keskinen (toim.) Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Turun ammattikorkeakoulu: Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja, 8–20.

- Jaakkola, Timo; Sääkslahti, Arja & Liukkonen, Jarmo 2009. Koulun liikuntakasvatus oppimisvalmiuksien luojana sekä lasten kasvun ja kehityksen tukena. Teoksessa Annamajja, Aro ym. (toim.) Taide ja taito. Kiinni elämässä. Opetushallitus: Taide- ja taitokasvatuksen julkaisu 2009, 49–54.
- Kalliala, Marjatta 2008. Kato mua. Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.
- Karppinen, Seija 2001. Kädentaidot – väline itsen ja ympäristön hahmottamiseen. Teoksessa Eeva, Hujala & Leena, Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 106–119.
- Karppinen, Seija 2009. Kädentaidot ja käsityökasvatus. Teoksessa Inkeri, Ruokonen; Sinikka, Rusanen & Anna-Leena, Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 55–65.
- Karppinen, Seija; Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri 2000. Elämysten alkupolulla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Finn Lectura
- Keränen, Katariina 2006. Oot sä mun kaa? Kielen kehityksessä tukea tarvitsevien lasten kaverisuhteet. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylä: Erityispedagogiikan laitos. Viitattu 5.11.2012. Luettavissa osoitteessa https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/7811/URN_NBN_fi_jyu-2006319.pdf?sequence=1
- Koivula, Merja 2010. Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Koivunen, Pirjo-Leena 2009. Hyvä päivähoito. Työkaluja sujuvaan arkeen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Laakso, Lauri 2010. Mitä liikuntakasvatus on. Edu.fi. Viitattu 5.10.2013. Luettavissa osoitteessa http://www.edu.fi/teemat/laatuoliikuntakasvatukseen/mita_liikuntakasvatus_on
- Laine, Kaarina 2002. Vertaisryhmä ja syrjäytyminen. Teoksessa Kaarina Laine & Marita Neitola (toim.) Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä. Turku: Suomen Kasvatustieteellinen Seura, 13–37.
- Lasten terveys -tutkimus 2010. LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristösä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

- Mannerheimin lastensuojeluliitto 2011. Lapsen kasvu ja kehitys. Viitattu 2.3.2013. Luettavissa osoitteessa
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/kasvu_ja_kehitys/5_6-vuotias/
- Menetelmätietovaranto 2010. Kvantimotv: Kyselylomakkeen laatiminen. Viitattu 12.9.2013. Luettavissa osoitteessa
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>
- Mikkola, Petteri & Nivalainen, Kirsi 2009. Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen. Vantaa: Pedatieto.
- Muhonen, Jyrki, Lallukka, Kirsi & Turtiainen, Pekka 2009. Pienryhmätoiminta lasten ja nuorten ehkäisevän työn menetelmänä. Jyväskylä: Youth Against Drugs
- Mäki-Tuominen, Jaana & Aalto, Päivi 2010. Käsiyöllinen luova toiminta lapsen kokonaisvaltaisen kasvun tukena. Teoksessa Riitta, Korhonen; Marja-Leena, Rönkkö & Juli, Aerila (toim.) Pienet oppimassa. Kasvatuksellisia näkökulmia varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen. Turku: Turun yliopiston opettajankoulutuslaitos. 111–122
- Neitola, Marita 2013. Vertaissuhteiden merkitys ja muotoutuminen kasvuyhteisössä. Teoksessa Päivi, Marjanen; Marjaana, Marttila & Marjo, Varsa (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus. 99–140.
- Nurmela, Juha 1993. Tulevaisuusverstaas - Tulevaisuuden muovaamisen menetelmä. Teoksessa Matti Vapaavuori (toim.) Miten tutkimme tulevaisuutta. Helsinki: Tulevaisuuden tutkimuksen seura ry, 193–195.
- Opas, Maritta 2013. Yhteisöllinen kasvattajatiimi. Teoksessa Päivi, Marjanen; Marjaana, Marttila & Marjo, Varsa (toim.) Pienten piirissä. Yhteisöllisyyden merkitys lasten hyvinvoinnille. Jyväskylä: PS-kustannus. 141–166.
- Peltomaa, Harri; Mattila, Antti; Ahokas, Ari; Apponen, Olli; Hedman, Anita; Hongisto, Saija, Rytönen, Outi & Seitola, Tuomo 2009. Psykologian verkot. Lukion johdantokurssi. Kerava: Opintoverkko.
- Pennington, Donald C. 2002. The Social Psychology of Behaviour in Small Groups. Hove: Psychology Press.
- Porter, Louise 2005. Young Children's Behaviour. Practical Approaches for Caregivers and Teachers. Sydney: MacLennan & Petty

- Pulli, Elina 2013. Lupa liikkua. Liikuntaleikkejä ja -tuokioita varhaiskasvatukseen. Helsinki: Lasten keskus.
- Puroila, Anna-Maija 2003. Päiväkotiarjen rikkaus. Oulu: Varhaiskasvatus 90
- Pääjoki, Tarja 2011. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa Eeva, Hujala & Leena, Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 109–122.
- Pönkkö, Anneli & Sääkslahti, Arja 2013. Liikuntapedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Timo, Jaakkola; Jarmo, Liukkonen & Arja, Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 462–481.
- Rannikko, Pia & Ruotsalainen, Satu-Maria 2010. Lastentanssin avaimet. Helsinki: Nuori Suomi.
- Rauste-von Wright, Maijaliisa; von Wright, Johan & Soini, Tiina 2003. Oppiminen ja koulutus. Helsinki: Sanoma Pro.
- Repo, Laura 2013. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Ruokonen, Inkeri & Rusanen, Sinikka 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa Inkeri, Ruokonen; Sinikka, Rusanen & Anna-Leena, Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 10–15
- Rusanen, Sinikka & Torkki, Kaisa 2001. Mistä on lapsen kuvat tehty. Teoksessa Seija, Karppinen; Arja, Puurula & Inkeri, Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura. 88–105.
- Rusanen, Sinikka 2009. Lapsen kuvista kulttuurin kuviin. Teoksessa Inkeri, Ruokonen; Sinikka, Rusanen & Anna-Leena, Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos. 48-54
- Salmivalli, Christina 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Helsinki: Otava.
- Sava, Inkeri 2007. Katsomme – Näemmekö? Luovuudesta, taiteesta ja visuaalisesta kulttuurista. Jyväskylä: PS-kustannus
- Savolainen, Elina 2013. Pienryhmätoiminta päiväkodin lapsiryhmätoiminnan järjestämisen keinona. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteiden laitos.

- Seppänen-Järvelä 2005. Johdanto: Vertaisuuteen perustuvat kehittämis- ja arviointimenetelmät: innovatiivisia ratkaisuja. Teoksessa Riitta, Seppänen-Järvelä (toim.) Vertaismenetelmät kehittävän arvioinnin välineinä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 11–16.
- Skinnari, Simo 2004. Pedagoginen rakkaus. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Sosiaaliportti 2010. Sosionomi (AMK) –tutkinto. Viitattu 17.9.2013. Luettavissa osoitteessa
http://www.sosiaaliportti.fi/fiFI/sosiaalialanamkverkosto/sosiaaliala_ammattikorkeakouluissa/sosionomi_amk_tutkinto/ects_kompetenssit/
- Takala, Katri; Kokkonen, Marja & Liukkonen, Jarmo 2009. Päiväkotilasten sosioemotionaalisten taitojen kehittäminen liikuntatuokioiden avulla. Liikunta & Tiede 46 (1), 22–29.
- Tiensuu, Jari 2005. Ei ole sama kuka lastasi kasvattaa. Päiväkotikasvatuksen erityispiirteitä. Vantaa: Edufin.
- Uusikylä, Kari & Atjonen, Päivi 2000. Didaktiikan perusteet. Helsinki: WSOY.
- Uusikylä, Kari 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa Seija, Karppinen; Arja, Puurula & Inkeri, Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura. 14–22.
- Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005. Sosiaali ja terveysministeriön oppaita 2005:17. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö; Opetusministeriö & Nuori Suomi ry.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. STAKES. Sosiaali- ja terveysalan tutkimuskeskus. Oppaita 56. Saarijärvi: Gummerus.
- Vilen, Marika; Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena 2002. Vuorovaikutuksellinen tukeminen. Helsinki: WSOY.

LIITE 1: Lupakirje viskarikerhoon osallistumisesta lasten vanhemmille

Hei vanhemmat!

Olemme kaksi sosionomiopiskelijaa Diakonia-ammattikorkeakoulusta. Olemme harjoittelussa Jokiuoman päiväkodin Rentukoiden ryhmässä 4.3.–19.4.2013. Lisäksi toteutamme opinnäytetyömme ryhmän 5-vuotiaille lapsille. Opinnäytetyömme aiheena on viskarikerhotoiminnan aloittaminen Jokiuoman päiväkodissa. Suunnittelemme ja ohjaamme 5-vuotiaiden lasten ryhmälle kymmenen kerhokertaa lastentanssin ja kädentaitojen kautta. Kerhokerrat ajoittuvat huhtikuusta toukokuulle. Viskarikerhon ajatuksena on, että lapset kokisivat ryhmän omakseen ennen esikouluvuotta. Otamme jokaiselta kerhotuokiolta valokuvia, joiden avulla keskustelemme lasten kanssa menneistä kerhotuokioista. Valokuvia käytetään pelkästään viskarikerhotuokioissa. Kerhotuokiot alkavat kello 8.45 ja kestävät 45 minuuttia. Kerhotuokiokertoja on seuraavasti: 2.4.; 4.4.; 10.4.; 11.4.; 16.4.; 18.4.; 25.4.; 26.4.; 29.4.; 7.5. Toivoisimme, että lapsenne saisi osallistua yhteiseen viskarikerhoon.

Ystävällisin terveisin,

Minna Kortesalmi, minna.kortesalmi@student.diak.fi

Emilia Perttula, emilia.perttula@student.diak.fi

.....

Lapseni nimi _____

Lapseni saa osallistua viskarikerhoon _____

Lapseni ei saa osallistua viskarikerhoon _____

Huoltajan allekirjoitus _____

LIITE 2: Viskarikerhon arviointilomake työntekijöille

Tuokion ajankohta _____

Tuokion ohjaaja _____

Tuokion päätavoite _____

1. Miten kerhotuokion tavoite tukee lasten ryhmäytymistä?

2. Miten kerhotuokion toiminnot tukevat tuokion tavoitetta?

3. Miten kerhotuokion toiminnot oli valittu? (Miten mielekkäitä ne olivat lapsille ja miten ne vastasivat ikätasoa? Miten kerhotuokion yksittäisten toimintojen tavoitteet tukevat esikouluvalmiuksia? Esimerkiksi kädentaidoissa saksilla askartelu ja liikuntakasvatuksessa rytmileikit.)

4. Miten ohjaaja tuki omalla toiminnallaan tavoitteen toteutumista?

5. Miten ohjaajan ryhmänohjaus onnistui? (Esimerkiksi, miten lapset huomioitiin yksilöllisesti, miten ongelmatilanteisiin puututtiin, millainen ohjaajan ohjaustyyli oli?)

6. Mitä ohjaajan tulisi ottaa vielä huomioon?

LIITE 3: Viskarikerhon vertaisarviointilomake

Tuokion ajankohta _____

Tuokion ohjaaja _____

Tuokion päätavoite _____

1. Miten kerhotuokion toiminnot tukevat tuokion tavoitetta?

2. Miten kerhotuokion toiminnot oli valittu?

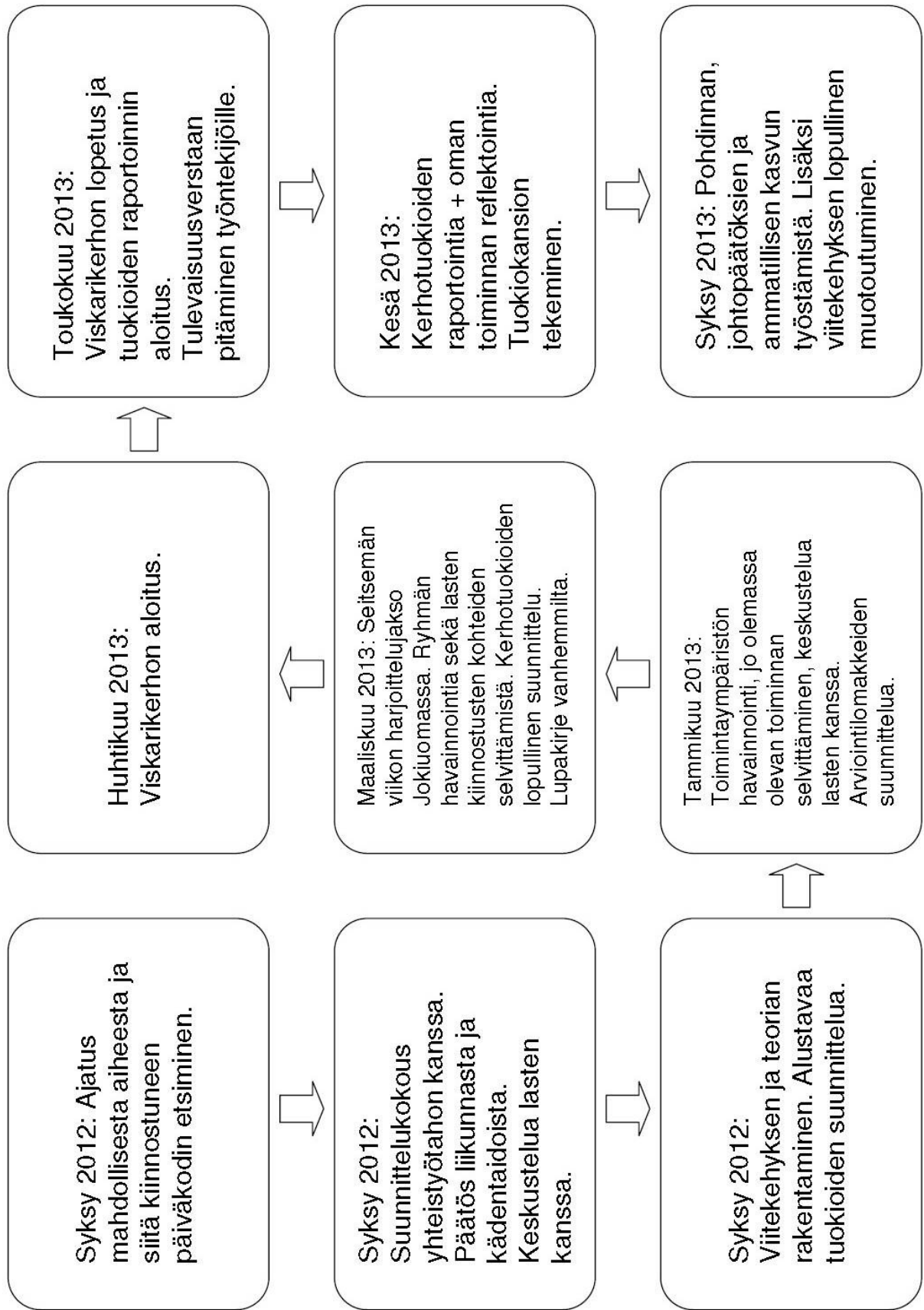
3. Miten ohjaaja tuki omalla toiminnallaan tavoitteen toteutumista?

4. Miten ohjaajan ryhmänohjaus onnistui? (Esimerkiksi, miten lapset huomioitiin yksilöllisesti, miten ongelmatilanteisiin puututtiin, millainen ohjaajan ohjaustyyli oli?)

5. Mitä ohjaajan tulisi ottaa vielä huomioon seuraavaa kerhotuokiota varten?

6. Miten lapset arvioivat kerhotuokiota?

LIITE 4: Produktion vaiheet

LINNUT LENTÄÄ ESKARIIN

Viskarikerhon tuokiokansio

Alkusanat

Tämä on Diakonia-ammattikorkeakoulussa opinnäytetyönä valmistunut produkti. Produktion tarkoituksena ja tavoitteena oli käynnistää viskarikerhotoiminta Vantaan kaupungin Jokiuoman päiväkodissa. Suunnittelimme ja ohjasimme kymmenen kerhotuokiota ja toteutimme tuokiota kevään 2013 aikana. Tavoitteena oli, että lapset pääsivät harjoittelemaan sosiaalisia taitojaan ja kasvattaja tuki ryhmäytymistä leikin kautta. Kerhotuokiota rakentuivat vuorotellen joko liikunnasta tai kädentaidoista. Lisäksi viskarikerhossa oli erikseen aloitus- ja lopetustuokio, joissa juttelimme ja leikimme yhdessä lasten kanssa. Tavoitteenamme oli myös, että kasvattajat saivat uusia ideoita liikuntakasvatukseen ja kädentaitojen toteutukseen. Kaikki kymmenen kerhotuokiota on kuvattu tässä tuokiokansiossa.

Tässä tuokiokansiossa kuvatut kerhotuokiota ovat vain esimerkkejä viskarikerhotoiminnasta. Tuokiota voi toteuttaa monin eri tavoin: Opasta voi käyttää sellaisenaan viskarikerhotoiminnassa tai ottaa yksittäisiä tuokiota tai leikkejä liikuntakasvatukseen ja kädentaitoihin. Tuokiota voi myös yhdistellä tiettyyn teemaan soveltuviksi. Esimerkiksi sanomalehtiweekin teemaan soveltuvia ideoita löytyy tuokiota 7 ja 8. Lisäksi esimerkiksi värejä käsitellään tuokiota 5, 6 ja 9. Käytimme jokaisen kerhotuokion alussa kerhotaulua, jonka lapset askartelivat ensimmäisellä tuokiolla. Siirsimme jokaisen kerhotuokion aluksi merkkiä oikean tuokion kohdalle. Lisäksi itse otimme jokaisesta kerhotuokiosta valokuvia, jotka kiinnitimme tuokioiden alussa lasten kanssa kerhotauluun. Teimme kerhotaulun, koska toteutimme vain kymmenen kerhotuokiota ja halusimme näin selkiyttää viskarikerhon kokonaisuutta lapsille. Jos kerhotuokiota on useampia tai viskarikerhotoiminta on säännöllisempää, kerhotaulua ei välttämättä tarvita.

Yhden tuokion pituus on noin 45 minuuttia. Tuokiota on suunniteltu 5-vuotiaille lapsille, mutta niitä pystyy helposti soveltamaan eri ikäisille lapsille. Kullakin tuokiolla tarvittavat välineet löytyvät oppaasta tuokion kohdalta. Lisäksi liikuntatuokioiden kohdalta löytyy musiikkiehdotuksia. Olemme keränneet jokaisen tuokion kuvaukseen lisäksi vinkkejä, joita voi hyödyntää ohjauksessa. Vinkit ovat syntyneet omista kokemuksistamme kevään 2013 aikana. Kaikkien tuokioiden tavoitteena on edistää lasten ryhmäytymistä. Tuokioiden päätavoitteet rakentuvat tavoitteista, jotka mielestämme liittyvät oleellisesti ryhmäytymiseen. Sivutavoitteissa on muitakin osa-alueita otettu huomioon. Tuokioiden päätavoitteet ovat turvallinen ilmapiiri, rohkeus ja oman äänen kuuluminen, toisten huomioon ottaminen ja ryhmässä toimiminen, kannustava ilmapiiri ja toisten auttaminen, erilaisuuden kunnioittaminen ja yksilöllisyyden arvostaminen sekä viskarikerhon päätös ja orientoituminen esikouluun.

Olemme saaneet ideoita tuokioidemme eri lähteistä, jotka löytyvät tämän oppaan lopusta. Niihin kannattaa myös tutustua uusien ideoiden saamiseksi. Lisäksi oppaassa on viskarikerholaisten tekemä kansikuva ja ajatuksia tuokiota. Leikin iloa!

*Minna Korttesalmi
Emilia Perttula
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Helsinki 2013*

Sisällysluettelo

Mikä viskarikerho on?	4
Liikuntakasvatus	5
Lastentanssi	6
Kädentaidot	7
Tuokiot taulukkona	8
Ensimmäinen tuokio - <i>Me ollaan linnut</i>	9
Toinen tuokio - <i>Seikkailu viidakossa</i>	10
Kolmas tuokio - <i>Kevään merkit</i>	12
Neljäs tuokio - <i>Sulkapäähineet viuhumaan</i>	14
Viides tuokio - <i>Hei me tehdään kollaasi</i>	16
Kuudes tuokio - <i>Leikkivarjo mykkyrällä</i>	17
Seitsemäs tuokio - <i>Keväiset puut</i>	19
Kahdeksas tuokio - <i>Sanomalehtien rapinaa</i>	20
Yhdeksäs tuokio - <i>Lasten katseet auringossa</i>	22
Kymmenes tuokio - <i>Lintu lentää eskariin</i>	23
Lähteet	25

Mikä viskarikerho on?

Viskarikerholla tarkoitetaan kerhomuotoista pienryhmätoimintaa, jota järjestetään viisivuotiaille lapsille päivähoitossa. Viskarikerhossa lapsi pääsee harjoittelemaan leikinomaisesti esikoulussa tarvittavia taitoja, kuten kynänkäyttöä, saksitetta, vuoron odottamista ja yhteistyötaitoja. Viskarikerhotoiminta on kuitenkin vapaaehtoista eikä siihen ole mitään ohjeistusta, joten sen toteutuminen riippuu päiväkodin kasvatushenkilöstön kasvatusnäkemyksestä. Jossain päiväkodeissa viskarikerhotoimintaa toteutetaan läpi vuoden viskarikerhotoimintasuunnitelmaa noudattaen. Joissain päiväkodeissa taas toiminta on vapaamuotoisempaa ja sitä saatetaan toteuttaa vain kevätkaudella. Jokainen toteutustapa on oikea, kunhan toiminnan tavoitteellisuus säilyy.

Onnistunut viskarikerhotoiminta edellyttää, että huomioidaan lapsen ikä- ja kehitystaso. Viskarikerhotoiminnasta ei ole olemassa varsinaista teoretietoa, joten tärkeää onkin kuulostella, minkälaista toimintaa muualla on. Lisäksi viskarikerhotoimintaa tulee toteuttaa lasten toiveiden ja kiinnostuksenkohteiden pohjalta. Viskarikerhon tarkoituksena on vastata lapsen lisääntyvään tiedonhaluun ja kiinnostuksen kohteisiin. Leikin varjolla lisätään lapsen kiinnostusta numeroihin, kirjaimiin, muotoihin, käsitteisiin ja ryhmittelyyn. Esikoulua varten herätellään myös niiden lapsen kiinnostusta, joiden kiinnostus kyseisiin asioihin ei ole vielä herännyt. Viskarikerhotoiminnassa kognitiivisten taitojen harjoittamisen ei tulisi olla ensisijaista vaan tärkeimpänä tavoitteena tulisi olla sosiaalisten taitojen harjoittaminen ja ryhmäytymisen tukeminen.

Lasten varhaiskasvatuksen sisällöt muodostuvat eri orientaatioiden muodostamasta kokonaisuudesta. Orientaatioita ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen. Orientaation tarkoituksena on, että lapselle kehittyisi sellaiset valmiudet, joiden avulla hän voi alkaa perehtyä ja vähitellen ymmärtää maailman monimutkaisiakin ilmiöitä. Leikki ja ilo on tärkeää kaikessa toiminnassa. Lasten oppimista ei tule kiirehtiä liikaa, koska varhaiskasvatuksen tavoitteena ei ole kyseisten oppiaineiden opiskelu. Orientaatiot antavat kuitenkin suuntaa, miten viskarikerhotoimintaa voi lähteä rakentamaan. Viskarilaiset toimivat päiväkodissa jatkuvasti keskenään sekä osana suurempaa ryhmää. Lapset harjoittelevat sosiaalisia taitoja näissä tavallisissa arjen tilanteissa. Viskarilaisten oppimisympäristö tarkoittaa koko heidän elämänsä, jolloin kaikki tilanteet mahdollistavat lapselle ihmettelyä, kokemuksia ja oppimista ohjatun kerhotoiminnan ulkopuolella.

Liikuntakasvatus

Liikuntakasvatuksella tarkoitetaan toimintaa, jossa liikunnalla on kasvatuksellinen näkökulma. Oleellista on, että liikunnassa on kasvatusta edistäviä toimintoja. Esimerkiksi päivähoitossa liikunnan avulla voidaan harjoitella sosiaalisia taitoja. Liikunta on lapselle myös terveyden ja hyvinvoinnin takaaja. Lapsen motoriset taidot kehittyvät liikunnan avulla, mutta fyysisten ominaisuuksien lisäksi liikunta tukee lapsen kokonaisvaltaista kehitystä. Liikuntakasvatus onkin parhaillaan iloa, elämyksiä ja sosiaalisia taitoja tukevaa. Varhaiskasvatusikäisen 5-vuotiaan lapsen suositeltava liikunnan määrä koostuu pääosin hänen omaehtoisesta liikunnastaan. Pienin suositeltava määrä lapsen liikunnalle on kaksi tuntia päivässä reipasta ja hengästyttävää liikuntaa.

Omaehtoisen liikunnan lisäksi lapsi tarvitsee säännöllistä ohjattua liikuntaa. Liikuntakasvatuksen tulee olla hyvin suunniteltua, jolloin se on myös tavoitteellista. Lisäksi sen tulee olla lapsilähtöistä ja monipuolista. Varhaiskasvattajien ja vanhempien tulee tarjota lapselle riittävästi liikunnan mahdollisuuksia ja välineitä siihen. Varhaiskasvattajan tulee myös huomioida, että liikunnan oppimisympäristö on innostava ja vastaa lapsen kehitystarpeita. Varhaiskasvatusiässä aloitettu liikunta on tärkeässä asemassa lapsen innostumiseen elinikäiseen liikuntaan ja usein aloitettu liikkuminen jatkuu myös aikuisiällä. Vuoden 2010 LATE – tutkimuksen eli lasten terveys tutkimuksen mukaan lasten liikuntaan tulisi panostaa entistä enemmän. Tutkimustulosten mukaan lapset liikkuvat heidän kehitykseen nähden liian vähän. Lapselle tulisikin tarjota sellaiset olosuhteet, jossa hän voi liikkua ja leikkiä mahdollisimman paljon.

Lastentanssi

Tanssi näyttäytyy jo luontevana osana päiväkotij- ja koulumaailmassa, esimerkiksi kevätjuhlan ohjelmanumerona. Tosin tanssia itsenäisenä osana varhaiskasvatus- ja opetussuunnitelmissa vieroksutaan, koska kasvattajat ja opettajat ajattelevat, että tanssiin tarvitaan erityistä asiantuntijuutta. Lisäksi päiväkotien rajalliset tilat ja välineet nostavat kynnystä toteuttaa lastentanssia. Tällä hetkellä lastentanssi voidaan sisällyttää liikuntakasvatukseen, jonka tärkeimpänä tavoitteena on tuoda positiivisia elämyksiä lapselle. Lastentanssissa lapsi käyttää paljon mielikuvitustaan, jolloin toiminta on luovaa. Lisäksi liikkumista monipuolistetaan erilaisilla tarinoilla, jolloin lapsen luovaa toimintaa tuetaan.

Tanssituokioilla yhdistyvät teoria ja käytäntö sekä leikki ja todellisuus. Erilaisia osioita harjoitellaan yksin, pareittain ja koko ryhmän kesken, koska lapsilla on erilaisia tapoja oppia parhaiten. Lisäksi pareittain ja ryhmässä toimiminen tukevat lapsen sosiaalisten taitojen kehittymistä. Tanssituokiot ovat kokemuksellista oppimista, joihin sisältyy tanssi-ilmaisua, luovaa tanssia sekä perusliikuntataitoja ja kehonhallintaa. Tanssi-ilmaisuun kuuluvat keskeisesti rytmiikka, laululeikit ja muu musiikin sisältö. Luovaan tanssiin kuuluvat improvisaatio, liikekokeilut, sommitelmat sekä esittävä tanssi. Perusliikuntataitoihin ja kehonhallintaan kuuluvat liikuntaleikit, temput, erilaisten välineiden käyttö ja pientä akrobatiaa.

Kädentaidot

Varhaiskasvatuksessa kädentaidoilla tarkoitetaan leikinomaista elämysten ja kokemusten kartuttamista monipuolisten tekniikoiden, materiaalien ja välineiden avulla. Varhaiskasvatuksessa harjoitetaan kädentaitoja usein esimerkiksi kuvataiteen ja askartelun avulla. Askartelemalla harjoitellaan ryhmässä tekemistä, luovaa toimintaa, sorminäppäryyttä sekä kokeillaan eri materiaaleja. Askartelun avulla voidaan lisäksi orientoitua eri kansallisiin perinteisiin ja vuodenaikoihin. Avaruudellisen hahmottamisen kehittyminen on yksi tärkeimmistä varhaiskasvatuksen tavoitteista. Erilaiset kolmiulotteiset rakentamis- ja askartelutehtävät kehittävät lapsen avaruudellista hahmotuskykyä. Kädentaitojen avulla lapsi voi kehittää luovuutta, pitkäjänteisyyttä ja keskittymiskykyä.

Käsillä tekemisen kautta lapsi oppii maailmasta ja kokee iloa pystyessään luomaan jotain itse. Erilaisten materiaalien tunnustelu ja yhdistely tutustuttaa lapsen eri materiaalien ominaisuuksiin. Taiteen tekemisen ja kädentaitojen harjaannuttamisen prosessissa yhdistyy lapsen mielikuvitus, leikki ja yllätyksellisyys, joista lapsi lumoutuu. Lapsi on luonnostaan luova. Lapsen luontaista luovuutta ei tulisi tuhota liiallisilla määräyksillä ja ohjeilla, vaan antaa lapsen vapaasti ilmaista itseään ja sitä kautta löytää oppimisen iloa. Lapsille tärkeää on se, että kädentaidollinen ja taiteellinen toimijuus on yhteisöllistä ja vuorovaikutteista toisten lasten kanssa. Siksi esimerkiksi yksin tekemisen rinnalle kannattaa päivähoitossa tuottaa yhteisiä isoja maalauksia tai teoksia. Lisäksi materiaaleilla on keskeinen merkitys käsillä tekemisessä. Materiaalien laadukkuus ja monipuolisuus ovat tärkeitä asioita mielekkäässä tekemisessä. Varsinkin uudet ja vieraat materiaalit herättävät lapsessa usein kiinnostusta.

Tuokiot taulukkona

Kerhotuokion numero	Tavoite	Teema	Leikit
Tuokio 1	Turvallisen ilmapiirin luominen	Ryhmän aloittaminen	Nimileikki, Kerhotaulun kuvittaminen, Aasinhäntä
Tuokio 2	Rohkeus ja oman äänen kuuluminen	Viidakko	Viidakon eläimet, Käärme, leijona vai papukaija, Eläimen kurkistus, Krokotiili-leikki, Hallaharsoleikki
Tuokio 3	Rohkeus ja oman äänen kuuluminen	Kevään merkit	Minä olen...Minä pidän.. /Seittileikki, Yhteistyökukan teko
Tuokio 4	Toisten huomioon ottaminen ja ryhmässä toimiminen	Intiaanit	Värien tunnistusleikki, Toistemijuoksu, Rummutusleikki, Joen ylitys, Intiaani-päällikkö, Kalanruoto
Tuokio 5	Toisten huomioon ottaminen ja ryhmässä toimiminen	Kollaasi	Kivi kätkeytyy-leikki, Kollaasin maalaus ja nurmikon tekoa, Totta vai tarua-leikki
Tuokio 6	Kannustava ilmapiiri ja toisten auttaminen	Leikkivarjo	Kannustusjuoksu, Myrsky-leikki, Karuselli-leikki, Krokotiili-leikki, Pallo-leikki, Taikuri-leikki
Tuokio 7	Kannustava ilmapiiri ja toisten auttaminen	Keväiset puut	Kevään merkit-leikki, Puiden runkojen ja hiirenkorvien teko,
Tuokio 8	Erilaisuuden kunnioittaminen ja yksilöllisyyden arvostaminen	Sanomalehdet	Alkukirjain-leikki, Vaihda paikkaa-leikki, Myrsky tulee-leikki, Sanomalehtitemput, Sanomalehtipallot, Sanomalehtihyppy
Tuokio 9	Erilaisuuden kunnioittaminen ja yksilöllisyyden arvostaminen	Aurinko ja linnut	Mielipide-leikki, Kollaasin viimeistely tekemällä siihen lasten toivomia asioita
Tuokio 10	Viskarikerhon lopetus ja orientaatio esikouluun	Ryhmän lopettaminen	Nimikirjaimet sekaisin-leikki, Peittoleikki, lasten toiveleikki

ENSIMMÄINEN TUOKIO – ME OLLAAN LINNUT

PÄÄTAVOITE: Turvallisen ilmapiirin luominen

VÄLINEET: Kerhotaulua varten pahvia ja eri värisiä papereita, värikyniä, iso piirretty aasi ja aasin häntä, sinitarraa, huivi josta ei näy läpi.

MUUTA HUOMIOITAVAA: Istuintyyny voi asettaa piiriin ennen tuokion alkua. Näin lapset löytävät helposti paikan itselleen.

TUOKION OHJEET:

Alkuleikki: Nimileikissä kokoonnutaan piiriin ja ensimmäinen aloittaa sanomalla oman nimensä ja näyttämällä jonkin haluamansa liikkeen. Muiden tehtävänä on toistaa nimi ja liike. Kun kaikkien nimet ja liikkeet on käyty läpi, teemme uuden kierroksen yrittämällä muistaa kaikkien nimet ja liikkeet.

Seuraavaksi on jutteluhetki, jossa lasten kanssa keskustellaan siitä miksi ollaan kokoonnuttu yhteen ja mitä viskarikerho tarkoittaa. Lapsilta voi kysyä tässä vaiheessa minkälaisia ajatuksia heillä on tulevasta esikoulusta ja mitä he haluaisivat siellä oppia. Lasten kanssa voidaan keksiä viskarikerholle oma nimi ja mikäli halutaan käyttää kerhotaulua, voidaan kerhotaulu kuvittaa nimeen liittyvillä asioilla. Seuraavaksi lasten kanssa pohditaan minkälaisia sääntöjä viskarikerholla voisi olla. Säännöt voidaan kirjata kerhotauluun.

Loppuleikki: Aasinhäntä –leikki. Aasin kuva kiinnitetään seinälle ja kukin lapsista saa vuorotellen yrittää kiinnittää aasin häntää oikealle paikalle silmät sidottuina. Muut lapset saavat kannustaa ja neuvoa kiinnittämisen vuorossa olevaa antamalla neuvoja kuten ”ylös” ”alas”, ”oikealle”, ”vasemmalle”. Jokaiselle lapselle annetaan aplodit kun hän on saanut aasin hännän kiinnitettyä.

”Eskarista oli kiva jutella,
kun se jännittää.”

TOINEN TUOKIO – SEIKKAILU VIIDAKOSSA

PÄÄTAVOITE: Rohkeus ja oman äänen kuuluminen

VÄLINEET: Tahtisoitin (esimerkiksi kapulat), pitkä hallaharso tai muu kevyttä kangasta oleva kangas, lasten piirtämiä kuvia viidakon eläimistä, kuvakortit tuokion leikeistä

MUSIIKKI: Viidakkoaiheista musiikkia, esimerkki CD:t Nuori Suomi: Kehokekerit ja Helsingin Konservatorio: Limusiini

MUUTA HUOMIOITAVAA: Ennen tuokiota lasten kanssa voi piirtää viidakon eläimiä. Tuokio vaatii ison tilan esimerkiksi jumppasalin.

TUOKION OHJEET:

Alkuleikki: Saliin on laitettu valmiiksi lasten piirtämiä viidakon eläimien kuvia. Lapset hiipivät yksitellen saliin etsimään jonkin eläimen kuvan. Jokaisen lapsen löydettyä yhden kuvan ohjaaja pyytää lapset alkupiiriin, jossa jokainen saa kertoa, minkä eläimen löysi ja miten se voisi liikkua. Muut lapset kuuntelevat ja kokeilevat eri eläimien liikkumistapoja. Vinkki: Jännitystä tuo kun lapset saavat tulla pimeään saliin, jossa musiikki soi valmiina. Musiikki: Limusiini, kappale 18.

Käärme, leijona vai papukaija -leikki: Lapset saavat keksiä käärmeelle, leijonalle ja papukaijalle oman asennon. Ohjaaja ohjaa lapsia huomioimaan niille kuuluvat tasot eli käärme alhaalla, leijona keskitasossa ja papukaija ylätasossa. Lapset saavat liikkua musiikin mukana, miten musiikki heitä innoittaa. Musiikin pysähtyttyä ohjaaja sanoo joko käärme, leijona tai papukaija, jolloin lapset menevät eläimelle keksimäänsä asentoon. Musiikki: Kehokekerit, kappale 7.

Eläimen kurkistus: Lapset saavat keksiä, mitä eläimiä leikitään. Ohjaajan soittaessa tahtia eläin kasvaa pienestä mytystä isoon asentoon. Tahdin loputtua eläimet menevät niin nopeasti kuin mahdollista takaisin pieneen myttyyn.

Krokotiili-leikki: Yksi tai useampi lapsista on nukkuvia krokotiileja ja toiset lapset hiipivät hiljaa heidän ympärillään ohjaajan soittaessa tahtia. Kun ohjaaja lopettaa soittamisen, krokotiilit heräävät ja muut lapset lähtevät heitä karkuun. Jos krokotiili saa kiinni lapsen, hänen täytyy jäädä pakoilleen huutamaan apua ja odottamaan pelastusta. Lapset voivat pelastaa toisiaan esimerkiksi liikkumalla pelastettavan lapsen ympäri yhden kerran.

Hallaharso-leikki: Ohjaajat levittävät hallaharson salin poikki. Lapset saavat juosta haluamallaan tavalla hallaverhon ali samalla, kun ohjaajat nostavat hallaharsoa. Tämän jälkeen jokainen lapsi saa keksiä eri tapoja hypätä hallaverhon alla, joita muut lapset kokeilevat. Lopuksi lapset saavat jäädä hallaharson alle ja ohjaajat laskevat sen alas. Lapset voivat liikkua haluamallaan tavalla hallaharson alla. Musiikki: Kehokekkerit, kappale 7.

Loppujuttelupiiri: Ohjaaja näyttää tuokion leikeistä kuvakortteja siinä järjestyksessä, missä niitä leikittiin tuokiolla. Lapset saavat kertoa ajatuksiaan jokaisesta leikistä. Lopuksi ohjaaja voi laittaa kaikki kuvakortit lattialle, mikä helpottaa yhteistä keskustelua koko tuokiosta.

”Eläimiä oli kiva keksiä.”

KOLMAS TUOKIO – KEVÄÄN MERKIT

PÄÄTAVOITE: Rohkeus ja oman äänen kuuluminen

VÄLINEET: Kevätaiheinen satu, esimerkiksi Lintuperheen kevät: Gliori Debi 2005, Nalle Puh Vuodenajat: suomentanut Marja Alopaeus 2010, Miljan Kevät: Reetta Niemelä 2004. Lisäksi: lankakerä, iso paperi, liimapuikkoja, saksia, vihreää paperia, värikyniä, erivärisiä papereita, silkkipaperia.

MUUTA HUOMIOITAVAA: Ennen tuokiota ohjaaja voi itse tai yhdessä lasten kanssa tehdä ison kukan varren. Tuokiolla lapset askartelevat siihen kukat. Istuintyynyt voi asettaa piiriin ennen tuokion alkua. Näin lapset löytävät helposti paikan itselleen.

TUOKION OHJEET:

Alkuleikki: Minä olen ja minä pidän-leikki. Istutaan piirissä ja yksi leikkijöistä sanoo oman nimensä ja jonkin asian, joka kuvaa häntä. Teema voidaan sopia etukäteen. Tämän jälkeen hän heittää lankakerän jollekin piirissä olevalle pitäen samalla omalta kohdaltaan langasta kiinni. Seuraava sanoo edellisen nimen ja hänen valintansa ja tämän jälkeen oman nimensä ja asian mistä pitää. Näin lankakerästä muodostuu hiljalleen seitti. Seitti voidaan lopuksi purkaa kertaamalla jokaisen lapsen nimi uudelleen. Ohjaaja voi samalla kertoa esimerkiksi, että seitti kuvaa ihmisten välisiä suhteita niin, että jokainen ihminen muodostaa yhdessä kokonaisuuden, ryhmän.

Tämän jälkeen ohjaaja lukee kevääseen liittyvän sadun ja sadun virittämänä aloitetaan yhteistyökukka. Ohjaaja on voinut etukäteen leikata ja liimata vihreästä pahvista isolle paperille kukan varren. Lasten voi antaa myös toteuttaa tämänkin vaiheen. Kukan varteen jokainen voi suunnitella ja toteuttaa oman kukkansa. Kukan voi esimerkiksi piirtää tai askarrella. Vältä antamasta kuitenkaan valmiita malleja, jotta saataisiin useita erilaisia kukkasia. Lopuksi jokainen piirtää ja leikkaa vihreästä paperista yhden tai useamman lehden ja liimaa ne kukan varteen kiinni. Tuokion lopuksi jokainen saa kertoa omasta kukastaan. Tällöin ohjaaja voi sanoittaa esimerkiksi värejä, muotoja, sijaintia. Vinkki: Vältä antamasta valmiita malleja, jotta lapset käyttävät luovuuttaan! Varaa nopeimmille lisätehtäviä, esimerkiksi värityskuvia.

Loppujuttelupiiri: Ohjaaja näyttää tuokion leikeistä kuvakortteja siinä järjestyksessä, missä niitä leikittiin tuokiolla. Lapset saavat kertoa ajatuksiaan jokaisesta leikeistä. Lopuksi ohjaaja voi laittaa kaikki kuvakortit lattialle, mikä helpottaa yhteistä keskustelua koko tuokiosta.

”Kivaa siksi, että siinä heitettiin
sitä lankaa ja kun sai sanoa ja
kun se purettiin.”

NELJÄS TUOKIO – SULKAPÄÄHINEET VIUHUMAAN

PÄÄTAVOITE: Toisten huomioon ottaminen ja ryhmässä toimiminen

VÄLINEET: Kahta eri väriä olevia nauhoja tai huiveja, pitkä hyppynaru, peitto, lasten kanssa askarrellut intiaanipäähineet, kuvakortit tuokion leikeistä

MUSIIKKI: Vauhdikasta, joka sopii hyppäämiseen, ja loppuleikkiin rentouttavaa esimerkiksi meren kohinaa. Esimerkki CD:t Nuori Suomi: Kehokekkerit, Helsingin Konservatorio: Limusiini

MUUTA HUOMIOITAVAA: Ennen tuokiota lasten kanssa voi askarrella sulkapäähineet. Tuokio vaatii ison tilan esimerkiksi jumppasalin.

TUOKION OHJEET:

Alkuleikki: Lapset ovat tehneet itselleen sulkapäähineet, jotka päässä hiivitään yksitellen saliin. Jokainen lapsi etsii itselleen punaisen tai keltaisen nauhan ja tulee piiriin istumaan. Nauhojen värien perusteella muodostetaan kaksi ryhmää ja lapset saavat keksiä itselleen nimen. Musiikki: Kehokekkerit, kappale 6.

Toteemijuoksu: Tuokion lämmittelyosuudessa ryhmät istuvat vierekkäin ja aina yksi ryhmän jäsen lähtee juosten kiertämään salia muiden kannustaessa. Tätä ennen lasten tulee suunnitella, missä järjestyksessä he aikovat juosta. Lopuksi kaikki saavat lähteä kiertämään juosten salia.

Rummutusleikki: Tämän jälkeen leikitään rummutusleikkiä lorun mukaan. Loru voi olla lasten suosikkiloru, johon lisätään vain käsien ja jalkojen taputuksia lattiaan. Esimerkkiloru: Iso rumpu pauhaa kukaan ei saa rauhaa (taputetaan jaloilla lattiaan), pikku rumpu kumisee iloisesti helisee (taputetaan käsillä lattiaan).

Joen ylitys: Tuokion keskiosassa intiaanit saapuvat joelle, jonka yli heidän pitää keksiä erilaisia hyppyjä. Ohjaajat laittavat pitkän hyppynarun salin päästä päähän ja alkavat hieman heiluttaa sitä. Lapset saavat kokeilla toistensa keksimiä hyppyjä kannustaen toisiaan kokeilemaan rohkeasti. Vinkki: Leikkiin saa haastetta, kun ohjaajat heiluttavat hyppynarua voimakkaammin. Musiikki: Limusiini, kappale 22.

Intiaanipäällikkö: Kun intiaanit ovat ylittäneet joen, intiaanipäällikkö on väsynyt. Lapsista yksi menee istumaan keskelle peittoa intiaanipäälliköksi. Muut lapset ottavat peiton samasta reunasta kiinni ja lähtevät vetämään peittoa. Intiaanipäällikkö saa esittää myös toiveita, mihin suuntaan haluaa liikkua. Jokainen lapsi saa vuorollaan olla intiaanipäällikkö. Vinkki: Ohjaaja voi mennä myös itse lopuksi intiaanipäälliköksi.

Kalanruoto: Tuokion lopetusvaiheessa intiaanit melovat pitkin salia ja ohjaaja ottaa aina yhden lapsen lepäämään lattialle. Seuraava lapsi tulee lepäämään niin, että pää on toisen lapsen vatsan päällä. Näin syntyy lopuksi kalanruotomuodostelma, jossa täytyy maltaa huomioida muut lapset, jotta muodostelma säilyisi. Tämän jälkeen hiivitään viemään päähineet toteemipaalun luo ja kokoonnutaan loppujuttelupiiriin. Musiikki: Kehokekkerit, kappale 9.

Loppujuttelupiiri: Ohjaaja näyttää tuokion leikeistä kuvakortteja siinä järjestyksessä, missä niitä leikittiin tuokiolla. Lapset saavat kertoa ajatuksiaan jokaisesta leikistä. Lopuksi ohjaaja voi laittaa kaikki kuvakortit lattialle, mikä helpottaa yhteistä keskustelua koko tuokiosta.

”Se joki olisi voinut mennä
kovempaa.”

VIIDES TUOKIO – HEI ME TEHDÄÄN KOLLAASI

PÄÄTAVOITE: Toisen huomioon ottaminen ja ryhmässä toimiminen

VÄLINEET: Pieni kivi, iso paperi kollaasia varten, sinistä ja valkoista maalia, pensseleitä, vihreää kangaspaperia, saksia

MUUTA HUOMIOITAVAA: Istuintyö voi asettaa piiriin ennen tuokion alkua. Näin lapset löytävät helposti paikan itselleen. Tuokio vaatii useamman toimintapisteen esimerkiksi muutaman ison pöydän tai lattiatilaa.

TUOKION OHJEET:

Alkuleikki: Kivi kätkeytyy –leikki. Istutaan lattialla piirissä. Leikissä yksi lapsista on keskellä ja piirissä olijat kierrättävät kiveä selän takana niin, ettei keskellä olija huomaa, missä se on. Piirissä olijat tekevät sellaista liikettä käsillään, että kivi voisi olla heidän kohdallaan. Keskellä olija pyrkii arvaamaan, missä kivi on. Keskele uudeksi arvaajaksi menee se, jonka kohdalla kivi oli arvattaessa.

Kollaasi aloitetaan maalaamalla iso paperi sinisellä maalilla. Lapset saavat sekoittaa valkoisesta ja sinisestä maalista haluamansa sävyistä sinistä. Kun koko paperi on maalattu, se siirretään kuivumaan ja odottamaan seuraavaa kertaa. Tämän jälkeen jokaiselle lapselle annetaan pala vihreää kangaspaperia, johon leikataan hapsuja. Hapsut kerätään talteen odottamaan seuraavaa tuokiota ja liimaamista.

Loppuleikki: Totta vai tarua –leikkiä. Asetutaan lattialle seisomaan ja ohjaaja sanoo väitteitä, kuten ”talven jälkeen tulee kevät”, ”voikukka on keltainen”, ”karhu nukkuu kesällä talviunta”, ”metsä on lintujen koti”, ”lätäköissä on kiva hyppiä”, ”siili on pehmeä”, ”sateenkaaren voi nähdä taivaalla, jos yhtä aikaa sataa ja pais-taa” ja ”kevällä puut ovat hiirenkorvilla”. Väitteiden teema voi liittyä vuoden-aikaan ja lapset saavat myös keksiä väitteitä. Jos lapsen mielestä väite on totta, tulee hänen kurottautua ylös mahdollisimman pitkäksi. Jos väite on tarua, tulee mennä maahan mahdollisimman pieneksi mytyksi. Vinkki: Selitä ohjeet rauhallisesti ja odota hiljaisuutta ennen kuin aloitat.

Loppujuttelupiiri: Ohjaaja näyttää tuokion leikeistä kuvakortteja siinä järjestyksessä, missä niitä leikittiin tuokiolla. Lapset saavat kertoa ajatuksiaan jokaisesta leikeistä. Lopuksi ohjaaja voi laittaa kaikki kuvakortit lattialle, mikä helpottaa yhteistä keskustelua koko tuokiosta.

”Se ruohon leikkaaminen oli kivaa.”

KUUDES TUOKIO – LEIKKIVARJO MYKKYRÄLLÄ

PÄÄTAVOITE: Kannustava ilmapiiri ja toisten auttaminen

VÄLINEET: Leikkivarjo, pallo, kuvakortit tuokion leikeistä

MUSIIKKI: Lastenmusiikkia, esimerkki CD Nuori Suomi: Nopsanilkat

MUUTA HUOMIOITAVAA: Tuokio vaatii ison tilan, jonne leikkivarjo on asetettu valmiiksi.

TUOKION OHJEET:

Alkuleikki: Tuokio alkaa siten, että leikkivarjo on aseteltu valmiiksi salin lattialle. Lapset saavat hiipiä yksitellen saliin leikkivarjon tietyn värin kohdalle, jonka ohjaaja on heille sanonut. Kun jokainen lapsi on löytänyt oman paikkansa, katsotaan, mitä värejä leikkivarjosta löytyy. Voidaan myös pohtia, mikä väri löytyy oikealta ja vasemmalta puolelta. Tätä helpottaa se, että nostetaan yhdessä ensin oikea käsi ylös ja lasketaan se hitaasti leikkivarjon päälle niin, että se koskettaa leikkivarjon väriä, jolloin nähdään oikealla puolella oleva väri. Sama tehdään vasemmalla kädellä. Tämän jälkeen leikitään kannustusjuoksua, jossa lapset juokset yksitellen muiden lasten ympäri ja muut lapset kannustavat sekä taputtavat tahtia. Juoksemaan saa lähteä esimerkiksi ne lapset, joiden jommalla kummalla puolella on punaista väriä. Musiikki: Nopsanilkat, kappale 3.

Myrsky-leikki: Tuokion lämmittelyosuudessa tehdään leikkivarjolla myrskyä ja tämän jälkeen rauhallista tuulta. Lapset istuvat niin, että heidän jalkansa on leikkivarjon alla ja molemmat kädet ovat leikkivarjon kahvassa. Ohjaaja kertoo koko ajan mielikuvaa myrskypilvien saapumisesta, jolloin lapset saavat tehdä voimalla myrskyä. Kun ohjaaja kertoo, että myrskypilvet lähtevät ja aurinko alkaa paistaa, lapset tekevät rauhallista tuulta leikkivarjolla. Tässä leikissä vaihdellaan voiman ja nopeuden käyttöä. Lisäksi kokeillaan nousta kyykystä varpaille leikkivarjon kanssa niin, että lapset pitävät koko ajan leikkivarjon kahvasta kiinni. Sama harjoitus tehdään niin, että lasketaan samalla kolmeen ja neljännellä juostaan leikkivarjon alle.

Karuselli-leikki: Tämän jälkeen pidetään yhdellä kädellä kiinni leikkivarjosta ja juostaan piirissä samaan suuntaan. Harjoituksen lopuksi aina yksi lapsi saa mennä istumaan leikkivarjon keskelle muiden lasten pyörittäessä sitä. Vinkki: Lapsista on hauskaa, kun lopuksi ohjaaja menee istumaan leikkivarjon keskelle.

Krokotiili-leikki: Tuokion keskiosassa leikitään krokotiilileikkiä. Lapset menevät istumaan piiriin niin, että heidän jalkansa on leikkivarjon alla. Yksi lapsista on leikkivarjon alla krokotiilinä ja yrittää napata muiden lasten varpaista. Lapset yrittävät auttaa toisiaan kertomalla, missä heidän mielestään krokotiili menee sillä hetkellä. Kun lapsi tuntee, että krokotiili nappasi varpaista, myös hän saa mennä leikkivarjon alle krokotiiliksi. Lopuksi kaikki lapset ovat muuttuneet krokotiileiksi.

Pallo-leikki: Tämän jälkeen leikitään palloleikkiä. Pallo laitetaan leikkivarjon päälle ja yritetään pitää se siellä. Lapset auttavat toisiaan varoittamalla pallon lähestyessä ja neuvovat nostamaan leikkivarjoa, kun pallo lähestyy kierien.

Taikuri-leikki: Tuokion lopuksi leikitään taikuri-leikkiä. Lapset kerääntyvät leikkivarjon eli taikurin viitan alle. Ohjaaja voi toimia taikurina tai vaihtoehtoisesti joku lapsista. Taikuri taikoo lapset aina joksikin eläimeksi tai asiaksi, jonka tavoin lapset lähtevät liikkumaan. Lopuksi taikuri taikoo lapset loppujuttelupiiriin. Vinkki: Lapsista on hauskaa, kun taikuri taikoo heidät limaklönteiksi tai munamiehiksi. Musiikki: Nopsanilkat, kappale 9.

Loppujuttelupiiri: Ohjaaja näyttää tuokion leikeistä kuvakortteja siinä järjestyksessä, missä niitä leikittiin tuokiolla. Lapset saavat kertoa ajatuksiaan jokaisesta leikeistä. Lopuksi ohjaaja voi laittaa kaikki kuvakortit lattialle, mikä helpottaa yhteistä keskustelua koko tuokiosta.

”Oli kivaa mennä istumaan
kun muut pyöritti.”

SEITSEMÄS TUOKIO – KEVÄISET PUUT

PÄÄTAVOITE: Kannustava ilmapiiri ja toisten auttaminen

VÄLINEET: Kuvat lätäköstä, kivistä, nurmikosta, leskenlehdestä, muuttolinnusta ja kärpäsestä, sanomalehtien tekstisivuja, liimaa, saksia

MUUTA HUOMIOITAVAA: Ennen tuokiota lasten kanssa voi tehdä metsäretken, jonka tarkoituksena on havainnollistaa ja virittää kevät-teemaa.

TUOKION OHJEET:

Alkuleikki: Kevään merkit-leikki. Siinä ohjaaja näyttää yhden kuvista ja lapset tekevät kuvaan kuuluvan liikkeen. Esimerkiksi kiven kohdalla mennään kyykkyyn, lätäkön kohdalla hyppyjä ilmaan, kiven kohdalla kyykkyyn, nurmikon kohdalla nostetaan kädet ylös ja huojutetaan tuulessa, leskenlehden kohdalla kurottaudutaan kohti kattoa mahdollisimman pitkäksi, muuttolinnun kohdalla tehdään käsistä lintu ja kärpäsen kohdalla pyörähdetään hyppäämällä ympyrä. Vinkki: Ennen tuokiota on hyvä tehdä metsäretki, jolla tutkitaan kevään merkkejä.

Seuraavaksi jatketaan kollaasia liimaamalla nurmikon palat kiinni kollaasin alareunaan. Tämän jälkeen lapset voivat muistella metsäretkellä näkemiensä koivujen muotoja ja värejä ja leikata sanomalehdistä suikaleita. Sitten suikaleet liimataan paperille koivun rungoiksi. Seuraavaksi vihreästä silkkipaperista pyöritetään palloja hiirenkorviksi. Haastetta haluavat voivat avalla vihreää paperinarua. Tämän jälkeen puunrunkojen vierelle levitetään runsaasti liimaa ja kiinnitetään hiirenkorvat. Vinkki: Rohkaise lapsia opastamaan muita paperinarun avaamisessa!

Loppujuttelupiiri: Ohjaaja näyttää tuokion leikeistä kuvakortteja siinä järjestyksessä, missä niitä leikittiin tuokiolla. Lapset saavat kertoa ajatuksiaan jokaisesta leikeistä. Lopuksi ohjaaja voi laittaa kaikki kuvakortit lattialle, mikä helpottaa yhteistä keskustelua koko tuokiosta.

”Kivaa kun sai tehdä niitä
ampiaisia pröö pröö.”

KAHDEKSAS TUOKIO – SANOMALEHTIEN RAPINAA

PÄÄTAVOITE: Erilaisuuden kunnioittaminen ja yksilöllisyyden arvostaminen

VÄLINEET: Sanomalehtiä, penkki tai tuoli, patja, kuvakortit tuokion leikeistä

MUSIIKKI: Vauhdikasta musiikkia nopeaan liikkumiseen ja kävelyyn soveltuva tasarytmistä musiikkia, esimerkki CD:t Helsingin Konservatorio: Limusiini, Nuori Suomi: Nopsanilkat, Nuori Suomi: Vauhtivarpaat

MUUTA HUOMIOITAVAA: Ennen tuokiota lapset voivat tuoda kotoaan vanhoja sanomalehtiä. Tämän tuokion voi yhdistää esimerkiksi sanomalehtiviikolle. Tuokio vaatii ison tilan esimerkiksi jumppasalin.

TUOKION OHJEET:

Alkuleikki: Sanomalehtiin on kirjoitettu jokaisen lapsen alkukirjain ja laitettu valmiiksi salin lattialle piiriin. Lapset tulevat yksitellen saliin ja etsivät oman paikan alkukirjaimen mukaan. Musiikki: Limusiini, kappale 7.

Vaihda paikkaa -leikki: Jutellaan lasten kanssa, mitä ihmisten erilaisuus tarkoittaa. Ohjaaja sanoo jonkin väittämän ja lasten pitää pohtia pitääkö väittämä heidän kohdallaan paikkansa. Väittämät voivat olla esimerkiksi ”olen tyttö”, ”minulla on veli”, ”minulla on ruskeat hiukset”. Ne lapset, joiden kohdalla väittämä pitää paikkansa, saavat lähteä juoksemaan piiriä ympäri ja he voivat vaihtaa istumapaikkoja keskenään. Jos väittämä pitää paikkansa vain yhden lapsen kohdalla, hän voi juosta muutaman kierroksen ja palata omalle paikalleen.

Myrsky tulee -leikki: Tuokion lämmittelyosuudessa leikitään myrsky tulee -leikkiä. Lapset laittavat sanomalehdet ympäri salin lattiaa autioiksi saariksi. Lapset liikkuvat musiikin mukana niin, kuin itse haluavat ja kokevat omaksi tyylikseen. Kun musiikki pysähtyy, lapset menevät seisomaan autiolle saarelle. Ohjaaja ottaa leikin edetessä sanomalehtiä pois, jolloin lopuksi kaikkien lasten tulee mahtua yhdelle autiolle saarelle. Vinkki: Ohjaaja kannustaa lapsia liikkumaan musiikin mukana omalla tyyllillään niin, että lapset kokevat juuri heidän tyyliinsä hyväksi. Lisäksi ohjaaja voi leikkiä musiikin pysähtyttyä myrskyä, jolloin lapset juoksevat vauhdilla sanomalehtien päälle. Musiikki: Nopsanilkat, kappale 13 ja 21.

Sanomalehtitemput: Tuokion keskiosassa keksitään lasten kanssa eri kehonosia, joilla voi kuljettaa sanomalehteä. Ohjaaja kannustaa lasten eri ratkaisuja kuljettaa lehteä ja muut lapset voivat kokeilla toistensa keksintöjä. Tämän jälkeen revitään sanomalehdestä yksi aukeama ja mennään salin reunalle. Sanomalehden aukeama laitetaan vartalon eteen ja lähdetään juoksemaan salin toiseen päähän niin, että sanomalehti pysyisi vartalon edessä ilman, että siitä pidetään kiinni. Ohjaajan roolina on kannustaa lapsia ja kertoa, että temppu onnistuu jokaiselta lapselta omalla tavallaan. Musiikki: Vauhtivarpaat, kappale 14 ja 8.

Sanomalehtipallot: Tuokion loppuvaiheessa keskustellaan lasten kanssa, millaisia erilaisia palloja voi olla. Lasten kanssa revitään sanomalehtiä ja tehdään niistä erilaisia palloja. Lapset saavat muodostaa kaksi ryhmää ja ohjaaja vetää maalarinteipillä viivan salin lattiaan. Ryhmien tehtävänä on pitää oma puoli salista tyhjänä sanomalehtipalloista. Vinkki: Ohjaajan osallistuminen leikkiin innoittaa lapsia heittäytymään. Mitä enemmän sanomalehtipalloja on, sitä hauskempi leikki on. Sanomalehtihyppy: Lopuksi lapset keräävät sylillisen sanomalehtiä pois salin lattialta ja sillä aikaa ohjaaja laittaa valmiiksi penkin ja patjan. Ohjaajat pitävät sanomalehteä patjan päällä ilmassa niin, että jokainen lapsi saa vuorollaan hypätä sanomalehden läpi patjalle. Ohjaaja kannustaa lapsia keksimään omantyyllisen hypyn. Lopuksi keräännytään loppujuttelupiiriin.

Loppujuttelupiiri: Ohjaaja näyttää tuokion leikeistä kuvakortteja siinä järjestyksessä, missä niitä leikittiin tuokiolla. Lapset saavat kertoa ajatuksiaan jokaisesta leikeistä. Lopuksi ohjaaja voi laittaa kaikki kuvakortit lattialle, mikä helpottaa yhteistä keskustelua koko tuokiosta. Vinkki: Tuokion tavoitteen mukaisesti ohjaaja tukee lapsia kertomaan oman mielipiteensä eri leikeistä. Lasten kanssa voi vielä jutella mielipideasioista ja siitä, että jokaisella saa olla erilainen mielipide.

”Lehden läpi hyppääminen
oli superkivaa.”

YHDEKSÄS TUOKIO – LASTEN KATSEET AURINGOSSA

PÄÄTAVOITE: Erilaisuuden kunnioittaminen ja yksilöllisyyden arvostaminen.

VÄLINEET: Valkoista pahvia, keltaista ja punaista maalia, pensseleitä, värikyniä, etukäteen piirretty lintu, liimaa

MUUTA HUOMIOITAVAA: Istuintyyny voi asettaa piiriin ennen tuokion alkua. Näin lapset löytävät helposti paikan itselleen.

TUOKION OHJEET:

Alkuleikki: Leikki, jossa ohjaaja sanoo erilaisia asioita ja lapsi saa huutaa ”joo” tai ”ei” riippuen siitä, pitääkö hän kyseisestä asiasta vai ei. Leikin tarkoituksena on, jotta lapset huomaisivat, että kaveri voi pitää ihan eri asioista kuin mistä itse pitää, mutta jokaisen mielipide on yhtä tärkeä. Vinkki: Leikin aikana voi keskustella vapaasti esiin nousevista asioista ja ihmetellä yhdessä, miten erilaisista asioista ihmiset voivat pitää.

Tällä tuokiolla jatketaan kollaasia tekemällä siihen aurinko ja lintu. Ohjaaja leikkaa ison ympyrän auringoksi ja lapset saavat maalata sen yhdessä. Lapset saavat itse sekoittaa haluamansa sävyn keltaisesta ja punaisesta. Tämän jälkeen lapset voivat leikata pahvista suikaleita ja maalata ne auringolle säteiksi. Aurinko ja säteet liimataan niiden kuivuttua kollaasiin. Lintu tehdään palapelitekniikalla. Ohjaaja on valmiiksi piirtänyt linnun ja leikannut sen niin moneen osaan kuin lapsia on. Jokainen lapsista saa värittää oman osansa haluamallaan tavalla, ja lopuksi lapset saavat yhdistää palaset kokonaisuudeksi.

Loppujuttelupiiri: Ohjaaja näyttää tuokion leikeistä kuvakortteja siinä järjestyksessä, missä niitä leikittiin tuokiolla. Lapset saavat kertoa ajatuksiaan jokaisesta leikeistä. Lopuksi ohjaaja voi laittaa kaikki kuvakortit lattialle, mikä helpottaa yhteistä keskustelua koko tuokiosta. Vinkki: Tuokion tavoitteen mukaisesti ohjaaja tukee lapsia kertomaan oman mielipiteensä eri leikeistä. Lasten kanssa voi vielä jutella mielipideasioista ja siitä, että jokaisella saa olla erilainen mielipide.

”Hauska lintu, harvinainen.”

KYMMENES TUOKIO – LINTU LENTÄÄ ESKARIIN

PÄÄTAVOITE: Viskarikerhon lopetus ja orientaatio esikouluun

VÄLINEET: Nimilaput, joihin on kirjoitettu lasten nimet väärinpäin, kerhotaulu, peitto, lasten askartelema lintu yhdeksänneltä kerhotuokiolta, kuvakortit tuokion leikeistä

MUSIIKKI: Lasten suosikkimusiikkia

MUUTA HUOMIOITAVAA: Ennen tuokiota nykyisiltä eskareilta voi kysellä ajatuksia eskariin liittyen. Ohjaajan tulee myös valmistautua lasten leikkitoiveeseen esimerkiksi ottamalla mukaan edellisten tuokioiden leikeissä tarvittavat välineet. Tuokio vaatii liikkumistilaa.

TUOKION OHJEET:

Alkuleikki: Saliin on laitettu valmiiksi piiriin lasten nimilaput, joihin on kirjoitettu väärinpäin heidän nimensä. Lapset tulevat yksitellen saliin ja etsivät oman paikkansa nimilappujen avulla. Kun jokainen lapsi on löytänyt paikkansa, ohjaaja lukee hassun kuuloiset nimet ääneen. Lapset kertovat, kenen paikka on oikeasti kyseessä.

Kerhotaulu: Tämän jälkeen jutellaan viskarikerhon eri tuokioista kerhotaulun avulla. Muistellaan, mitä eri tuokioilla on leikitty, ja lapset saavat kertoa ajatuksiinsa viskarikerhosta.

Peitto -leikki: Liikutaan lasten haluamalla tavalla musiikin mukana, ja kun musiikki loppuu, lapset menevät pieneen myttyyn maahan. Ohjaaja käy peittämässä yhden lapsen peiton alle ja muut lapset yrittävät arvata, kuka peiton alla on. Tämän jälkeen peiton alla ollut lapsi saa toimia peittäjänä. Vinkki: Lapset saattavat olla pieninä myttyinä lähekkäin, jolloin peiton alle voi peittää useamman lapsen. Näin leikkiin tulee haastetta.

Kerhotaulu: Tämän jälkeen kokoonnutaan uudelleen kerhotaulun ääreen ja lapset saavat kertoa suosikkileikkinsä. Lapset saavat pohtia keskenään, minkä leikeistä haluaisivat leikkiä uudelleen. Vinkki: Ohjaajan on pitänyt varautua ottamalla tarvittavia välineitä eri leikeistä valmiiksi.

Toiveleikki: Toteutetaan lasten toiveleikki. Leikkiä voi myös kehittää lasten toiveiden mukaan.

Juttelu esikoulusta: Toiveleikin jälkeen kokoonnutaan uudelleen piiriin ja muistellaan, mitä lapset ensimmäisellä kerhotuokiolla kertoivat esikoulusta ja heidän odotuksistaan siitä. Ohjaaja kertoo, että on kysynyt nykyisiltä esikoululaisilta vastauksia viskarikerholaisten pohtimiin asioihin. Vinkki: Vaihtoehtoisesti nykyiset esikoululaiset voivat tulla tuokiolle kertomaan esikoulusta tai viskarit ovat voineet itse haastatella eskarilaisia.

Lintu lentää esikouluun: Kun lasten kanssa on juteltu esikoulusta ja heitä ei enää mietitytä mikään asia, ohjaaja kertoo olevan loppuleikin aika. Ohjaaja on tuonut valmiiksi lasten askarteleman linnun ja kertoo sen olevan toivomuslintu. Lintu kiertää piirissä ja omalla kohdalla lapset saavat kertoa ääneen toiveensa tai odotuksensa esikoulusta. Ne lapset, jotka eivät halua kertoa ajatustaan ääneen, voivat miettiä sitä hiljaa mielessään omalla kohdallaan. Kun lintu palaa piirissä takaisin ohjaajalle, hän kertoo, että ehkä lintu lentää esikouluun ja vie toiveet ja odotukset perille.

Loppujuttelupiiri: Lopuksi ohjaaja näyttää tuokion leikeistä kuvakortteja siinä järjestyksessä, missä niitä leikittiin tuokiolla. Lapset saavat kertoa ajatuksiaan jokaisesta leikeistä. Lopuksi ohjaaja voi laittaa kaikki kuvakortit lattialle, mikä helpottaa yhteistä keskustelua koko tuokiosta. Vinkki: Viskarikerhon lopetustuokiolla ohjaaja voi tarjota lapsille jotain herkkua tai muun muistamisen viskarikerhosta.

”Kivaa, että sai toivoa.”

Lähteet

- Anttila, Eeva 2009. Tanssin kosketus. Teoksessa Annamajja, Aro ym. (toim.) Taide ja taito. Kiinni elämässä. Opetushallitus: Taide- ja taitokasvatuksen julkaisu 2009, 83–90.
- Aulio, Olli 2009. Suuri leikkikirja. Helsinki: Gummerus
- Autio, Tuire 2001. Liiku ja leiki. Motorisia perusharjoitteita lapsille. Lahti: VK-kustannus.
- Karppinen, Seija 2009. Kädentaidot ja käsityökasvatus. Teoksessa Inkeri, Ruokonen, Sinikka, Rusanen & Anna-Leena, Välimäki (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 55–65.
- Karppinen, Seija; Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri 2000. Elämysten alkupolulla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Finn Lectura
- Koivula, Kirsti 2004. Hyvässä hoidossa: perhepäivähoitajan virikekirja. Forssa: Programmes KK
- Laakso, Lauri 2010. Mitä liikuntakasvatus on. Edu.fi. Viitattu 5.10.2013. Luettavissa osoitteessa http://www.edu.fi/teemat/laatuoliikuntakasvatukseen/mita_liikuntakasvatus_on
- Lasten terveys -tutkimus 2010. LATE-tutkimuksen perustulokset lasten kasvusta, kehityksestä, terveydestä, terveystottumuksista ja kasvuympäristössä. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Mannerheimin Lastensuojeluliitto 2006. Tukari välittää. Tukioppilastoiminnan koulutusmateriaali erilaisuuden arvostamisesta. Viitattu 3.2.2013. Luettavissa osoitteessa <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/fce3dbef4ecd09ea683151c31218a6ba/1381335013/application/pdf/13118416/MLL%20tukioppilastoiminta%20-%20Tukari%20v%C3%A4litt%C3%A4%20t%C3%A4%20C3%A4.pdf>
- Mäkinen, Pia 2006. Hippasilla. Leikkejä ja pelejä pienille. Helsinki: Otava.
- Pääjoki, Tarja 2011. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa Eeva, Hujala & Leena, Turja (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 109–122.
- Pönkkö, Anneli & Sääkslahti, Arja 2013. Liikuntapedagogiikka varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Timo, Jaakkola; Jarmo, Liukkonen & Arja, Sääkslahti (toim.) Liikuntapedagogiikka. Jyväskylä: PS-kustannus, 462–481.

- Rannikko, Pia & Ruotsalainen, Satu-Maria 2010. Lastentanssi matkalla kohti ko reografiaa. Helsinki: Nuori Suomi.
- Rannikko, Pia & Ruotsalainen, Satu-Maria 2010. Lastentanssin avaimet. Helsinki: Nuori Suomi.
- Sabelström-Leppänen, Raija 2002. Minä maalaan: esi- ja alkuopetuksen kuvataide vuodenkiertoa myötäillen. Helsinki: Tammi
- Soronen, Sirkka & Seeslahti, Pirkko 2005. Kieputellen. Liikuntatuokioita varhais kasvatukseen sekä esi- ja alkuopetukseen. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Uusikylä, Kari 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa Seija, Karppi nen, Arja, Puurula & Inkeri, Ruokonen (toim.) Taiteen ja leikin lumous. Helsinki: Finn Lectura. 14-22.
- Valkeapää, Minna 2011. Pomppivat pavut: ryhmätoimintaa pienille ja isoille. Helsinki: LK-kirjat
- Varhaiskasvatuksen liikunnan suositukset 2005. Sosiaali ja tarveystministeriön oppaita 2005:17. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö; Opetusministeriö & Nuori Suomi ry.
- Wiertsema, Huberta 1997. Liikuntaleikkikirja. Helsinki: Edita.
- Ympäristökasvatuksen ikivihreä toimintamalli 2010. www.ikivihreamalli.fi >Materiaalit>Luontoleikkejä ja metsätoimintavinkkejä